תלמוד בבלי · אחרונים · רש״ש · סדר נזיקין

רש"ש על בבא מציעא

רבי שמואל שטראשון [הרש"ש]

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

רש"ש על בבא מציעא

רבי שמואל שטראשון [הרש"ש]

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/רשש-על-בבא-מציעא/
הקובץ נוצר ב־17 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

דף ב. 7
דף ב: 7
דף ג. 8
דף ג: 8
דף ד. 9
דף ד: 10
דף ה. 10
דף ה: 11
דף ו. 11
דף ו: 12
דף ז. 12
דף ז: 12
דף ח. 12
דף ח: 13
דף ט. 13
דף ט: 13
דף י. 13
דף י: 14
דף יא. 15
דף יא: 16
דף יב. 17
דף יב: 17
דף יג. 17
דף יג: 18
דף יד. 18
דף יד: 19
דף טו. 19
דף טו: 20
דף טז. 20
דף טז: 21
דף יז. 22
דף יז: 22
דף יח. 23
דף יח: 23
דף יט. 24
דף יט: 24
דף כ. 24
דף כ: 25
דף כא. 25
דף כא: 26
דף כב. 26
דף כב: 26
דף כג. 26
דף כג: 26
דף כד. 27
דף כד: 27
דף כה. 28
דף כה: 28
דף כו. 28
דף כו: 28
דף כז. 28
דף כז: 29
דף כח. 29
דף כח: 29
דף כט: 30
דף ל. 30
דף ל: 30
דף לא. 30
דף לא: 31
דף לב. 31
דף לב: 31
דף לג. 31

דף לג: 32
דף לד. 32
דף לד: 33
דף לה. 33
דף לה: 34
דף לו. 35
דף לו: 35
דף לז. 35
דף לז: 36
דף לח. 36
דף לח: 37
דף לט. 37
דף לט: 38
דף מ. 38
דף מ: 39
דף מא. 39
דף מא: 39
דף מב. 39
דף מב: 40
דף מג. 40
דף מג: 40
דף מד. 41
דף מד: 41
דף מה. 42
דף מה: 43
דף מו. 43
דף מו: 43
דף מז. 44
דף מז: 44
דף מח. 45
דף מח: 46
דף מט. 47
דף מט: 48
דף נ. 48
דף נא. 49
דף נא: 49
דף נב. 50
דף נב: 50
דף נג. 51
דף נג: 51
דף נד. 52
דף נד: 52
דף נה. 53
דף נה: 54
דף נו. 55
דף נו: 56
דף נז. 56
דף נז: 57
דף נח. 57
דף נח: 58
דף נט. 58
דף ס. 58
דף ס: 59
דף סא. 59
דף סא: 59
דף סב. 60
דף סב: 60
דף סג. 61
דף סד. 61
דף סד: 61
דף סה. 62
דף סה: 62
דף סו. 62
דף סו: 62

דף סז. 63
דף סז: 63
דף סח. 63
דף סח: 64
דף סט. 64
דף סט: 64
דף ע. 64
דף ע: 65
דף עא. 65
דף עא: 65
דף עב. 65
דף עב: 65
דף עג. 65
דף עג: 66
דף עד. 66
דף עד: 66
דף עה. 66
דף עה: 67
דף עו. 67
דף עו: 67
דף עז. 68
דף עז: 68
דף עח. 68
דף עח: 69
דף עט. 69
דף עט: 69
דף פ. 70
דף פ: 70
דף פא. 70
דף פא: 71
דף פב. 71
דף פב: 71
דף פג. 71
דף פג: 72
דף פד. 72
דף פד: 72
דף פה. 72
דף פה: 72
דף פו. 73
דף פו: 73
דף פז. 73
דף פז: 73
דף פח. 75
דף פח: 76
דף פט. 76
דף פט: 77
דף צ. 77
דף צ: 78
דף צא. 78
דף צא: 78
דף צב. 79
דף צב: 80
דף צג. 80
דף צג: 81
דף צד. 81
דף צד: 81
דף צה. 82
דף צה: 83
דף צו. 83
דף צו: 84
דף צז. 84
דף צז: 84
דף צח. 85
דף צח: 85

דף צט. 86
דף צט: 86
דף ק. 86
דף ק: 87
דף קא. 87
דף קא: 87
דף קב. 87
דף קב: 88
דף קג. 88
דף קג: 89
דף קד. 89
דף קד: 90
דף קה. 90
דף קה: 91
דף קו. 91
דף קו: 91
דף קז. 92
דף קז: 93
דף קח. 93
דף קח: 93
דף קט. 93
דף קט: 94
דף קי. 94
דף קי: 94
דף קיא. 95
דף קיא: 95
דף קיב. 96
דף קיב: 96
דף קיג. 96
דף קיג: 97
דף קיד. 98
דף קיד: 98
דף קטו. 98
דף קטו: 99
דף קטז. 99
דף קטז: 100
דף קיז. 100
דף קיז: 100
דף קיח. 101
דף קיח: 101
דף קיט. 102

דף ב.

במשנה או שיש להם עדים חולקים בל"ש. נראה דהכוונה שכ"א הביא עדים שהיא כולה שלו. ואף שהעלה הש"ך בסי' פ"ז סקט"ו דבכה"ג סלקינן עדותייהו ואי הוה חייב שבועה (אפי' היסת) בלא הם השתא נמי מישתבע. מ"מ הכא דכל שבועה זו תק"ח היא שלא יהא כאו"א הולך ותוקף כו' ובמידי דלא שכיח כהאי שיביא עוד עדי שקרים ע"ז לא תקנו חכמים. ובדאיכא ע"א לכאו"א אנכי מסתפק. דאף להפוס' דעד המסייע פוטר משבועה (עי' לקמן בתד"ה וליחזי) מ"מ כיון דיש אחר כנגדו המכחישו הוה כמאן דליתי' וכדעת הש"ך שם. ואשר ע"כ אנכי תמה על הא דנתקשה בתור"ע על דעה זו מדוע תני עדים ל"ר ע"ש. וגם י"ל דנקיט עדים משום דלכאו"א יש עד וה"ל ביחד שנים:

גמרא ואמרי לה כדי. הרש"ל כ' דבעלמא רגיל רש"י לפרש שם חכם. והסה"ד כ' דל"מ ברש"י. ונמצא ברש"י גיטין (פה ב) ד"ה ולורכיה הב':

רש"י ד"ה במקח וממכר. ודוקא מו"מ כו' דא"ל שניהם כו' אבל כו' דודאי חד מינייהו רמאי כו'. לכאורה המ"ל החילוק ביניהם דבמציאה ומו"מ איכא הוראת היתר כדלקמן בהצריכותא ובארגתיה ליכא הוראת היתר ועי' במהר"ם לקמן ע"ב בתד"ה היכא. אלא שהוצרך לטע"ז דרמאי בכדי לפסוק דיהא מונח עש"א. דמפני טע"ז פריך לקמן (ג) בין לרבנן ובין לר"י כו' דהא ודאי איכא רמאי:

תד"ה שנים. איידי כו' מחלוקת נגר ובעה"ב כו'. כצ"ל ותיבת נסורת נראה למחוק ע"ש:

תד"ה דבראי'. והא כו' כגון שגדר כו'. מפרש"י שם נראה לחלק דהתם כוון לשמרן בהבטתו ועי' לשון השו"ע סי' רע"ג סי"א:

דף ב:

גמרא משום דמורי ואמר חבראי דמי קיהיב כו'. לכאורה שפת יתר הוא ולא הל"ל אלא אנא דמי קא יהיבנא כדאמר לקמן (סוף דף ה) ונ"ל דבא לומר הואיל דלא ארגו בעצמו דליהוי שייך לומר אדם רוצה בקב שלו מט' קבין ש"ח דלקמן (לח) וכן לא בא לידו מאבותיו דליהוי שייך ביה שבח בית אביו כבכתובות (עט ב) אלא בדמי אתא לידי ליזל ליטרח ליזבן:

רש"י ד"ה ולחזי זוזי. להיות נזכר משהלכו מלפניו. כצ"ל:

תד"ה ולחזי. אותו שהמוכר מסייעו יפטר משבועתו. והרא"ש הביא בשם ה"ר יונה להקשות על הא דע"א יפטור משבועה מהא דנקיט הש"ס באיזה מקומות לענין זה לשון עדים דמשמע דע"א לא. והוא תירץ דר"ל עדות המועלת ואף ע"א. גדולה מזו מצאנו

בכתובות (כב ב) דמשני אביי על הא דאריו"ח שם שנים אומרים כו' (וכן לקמן שם אברייתא דנקטא נמי שנים) תירגמה בעד אחד. ואף דרש"י פי' שם ולאו שנים איתמר כו' הלשון ל"מ כן. ולע"ד ראיה דע"א פוטר משבועת השומרים מהא דכתיב בפרשת שומר שכר אין רואה שבועת ה' תהיה כו' ודרשינן בסוף האומנין הא יש רואה יביא ראיה ויפטר ומשמע אפי' חד כדדרשינן בשלהי סוטה לא נודע מי הכהו הא נודע כו' אפי' אחד כו' אך שם דרשינן אפי' עבד ושפחה וא"כ הכא נמי וזה לא שמענו והפוסקים לא למדוהו אלא מהא דע"א מחייבו שבועה והתם עד כשר דוקא וכמ"ש הרמב"ם בפ"ה מהל' עדות הל"ג:

בא"ד והשתא גריס שפיר ולא ידע כו'. לשון הנ"י דכיון דתרוייהו יהבי זוזי שכח כו' ר"ל דאילו קבל מחד לא שכיח דישכח והתוי"ט מסיים דאי מחד א"נ לומר שמכר לאחד ונראה דט"ס וצ"ל לאחר ברי"ש ור"ל לאותו שלא קבל ממנו המעות וכדכתבו התוספות בקדושין שם:

דף ג.

גמרא אפ"ת סומכוס שבועה זו מדרבנן היא כו'. לא דמעיקרא הוה ס"ד דשבועה זו דאורייתא היא דהא אף סומכוס מודה היכא דאיכא שבועה דאורייתא (לקמן ק) ועוד אין לך שבועה מה"ת חוץ מג' כו' (רמב"ם ריש הל' טוען) אלא דהס"ד דרבנן תקנוה מטעם דמשקרי א"כ דסומכוס נמי וחדש לו דטעמא כדריו"ח:

גמ' שם אע"ג דקא משתבע לי לא מהימן לי כו'. כה"ג אמר רבא לקמן (לו ב):

רש"י ד"ה מאי אית לי גבי שכיר. לערעורו. כצ"ל:

רש"י ד"ה ותנא תונא. ותנא דידן כו' כמו אבונא אחונא. (רש"י ביבמות נו ב ובסנהדרין כח):

תד"ה ולא. הבו לי שטרא כו'. כצ"ל:

דף ג:

תד"ה ר"ח כר"מ. וי"ל דאיכא למיפרך כו'. קשה דמ"מ נימא הק"ו ע"ד הק"ו מקנס מה פיו שאינו מחייבו מיתה (עי' סנהדרין ס"ד ט) מחייבו שבועה עדים כו' וזה הק"ו נוכל לומר אפי' לרבנן (ולכאורה גם הק"ו דהתוס' נוכל לומר אפי' לרבנן דל"פ עלי' דר"מ אלא לענין קרבן שאדם נאמן ע"ע כו' מטעם שכ' רש"י שם ומציון התוס' משמע דלא מקשו אלא אי סבר כר"מ) וכן נוכל לומר הק"ו עד"ז משורו שאינו נהרג עפ"ע כדאיתא בב"ק

(ס"ד מא) בשלמא לפרש"י דהטעם הוא משום קנס (עי' תוס' שם ד"ה ע"פ ע"א) הרי הוא נכלל בהא דקאמר מה פיו שא"מ קנס כו' אבל לפי' התוס' שם קשה וי"ל. והא ל"ק מדוע לא יליף ר"מ חיוב קרבן ע"י עדים מאלו הק"ו מפיו או מק"ו דקנס דאמר הכא לר"ח משום דפיו גופי' אם עדים מכחישין לא מחייב קרבן כמ"ש התוס' בס"ד דלעיל ובכריתות סד"ה ומודים:

תד"ה מה. אם הי' דן עמהם כה"י כו'. כצ"ל וכ"ה בתו"כ ובתוס' כריתות:

תד"ה אשם. תימה כו' נגנב כו' אבל ע"פ עדים אין משלם חומש ואשם כו'. ק"ל דא"ל דס"ל כר"ש בב"ק (סה ב) דאמר אין חומש ואשם במקום כפל ויותר ה"ל להביא מרישא שם בטוען אבד דאין מחייבין כפל ואפ"ה לא מחייבי חומש ואשם וי"ל דס"ל להתוס' דהודה מעצמו דסיפא הוא דומיא דדרישא דר"ל אפי' אחר ביאת עדים דהתם ליכא טעמא לפטורי וא"כ ע"כ לא אתיא כר"ש ואפ"ה עדים לחודייהו ל"מ בחומש ואשם א"כ ע"כ דלא כר"מ אבל עי' בתוס' ב"ק (ר"ד קח) דלא כ' כן:

בא"ד משום דגבי אשם כתיב והתודו. (כצ"ל והוא בפ' נשא) וצ"ע דגבי טומאת מקדש כתיב ג"כ והתודה ופליג שם ר"מ בכריתות בברייתא ע"ש וצ"ע:

דף ד.

גמרא פיו יוכיח. יען דהסוגיא מוכחת להדיא דהשתא הדר ביה משנויא דר"פ ויליף מע"א גופי' (ומהנ"י ל"מ כן) ומפיו ה"נ להגיה אלא פיו יוכיח:

גמ' שם ללוה ל"ל סהדי דאי ה"ל סהדי ללוה לא בעי ר"ח לאשתבועי. כ"נ דצ"ל ושבינתיים למחוק וכ"נ מפרש"י:

רש"י ד"ה תורת הזמה ל"פ. דע"א כו' ליבטל עדותו בעדות שני עדים. לכאורה הנ"ל להגיה כעדות ש"ע בכ' ושוב התבוננתי דאולי ס"ל דע"א א"נ מזומם אלא ע"י שני עדים דאף דדעת הש"ך בסי' פ"ז ס"ק ט"ו דעד המסייע פוטר משבועה אפי' אם כבר נתחייב ע"פ ע"א היינו אם מכחישו וכמו שבאר שם הטעם דכיון דקי"ל דעד המסייע פוטר ה"ל ג"כ כתרי משא"כ כשמזימו ה"ל כחד לגבי תרי ועוד כיון דהזמה איננה בגוף הענין רק על עצם העד ה"ל כע"א בהכחשה דל"כ הוא אבל לפי ראיית הרא"ש להא דעד מסייע פוטר מהך דר"ח ע"ש לכאורה יהיה מוכח ג"כ דע"א יוכל להזים את ע"א כיוצא בו דאל"כ ליפרוך מה להצ"ה שכן אינן מוזממים בכיוצא בהן ודו"ק:

בא"ד הל"ל נמי בע"א לא יחייבהו שבועה. כצ"ל:

תד"ה ותנא. וקשה כיון כו' הך בתרייתא דהילך כו'. כצ"ל:

דף ד:

גמרא הא קמ"ל הודה במקצת כלים חייב כו'. לכאורה המ"ל דקמ"ל הודה בכלים וכפר בקרקעות וכדמוקי לקמן הקרא להכי ונ"ל דהכא נקיט שיגרא דתירוצא דשבועות (מ ב) על מ"ד דטענו חטים ושעורים והודה לו בא' מהן פטור והתם דלא משני דקמ"ל הודה במקצת קרקעות פטור הוא משום דהכא ויש עוד לתרץ בפ"א ואכ"מ:

תד"ה אין (הב'). [עמש"כ על דבריהם דהכא בשבועות (לז ב)] :

שם (בסופו) ואע"ג דרשב"א הי' תלמידו של ר"ע אין לחוש כו'. במקומות שציינתי בפסחים (עז) בס"ד תמצא כזה אפי' בתלמיד דתלמיד:

דף ה.

רש"י ד"ה וחד להודאה ממה"ט. ממין טענת הכפירה. זה הלשון משמעו לאפוקי טענו חטין ושעורים והודה באחד מהן ומה דחקו לזה ל"י:

תד"ה למאן דאמר. תימה כו'. לכאורה יותר ה"ל להציג תמיהתם על תירוצא דא"נ כו':

תד"ה אי איתא. ה"נ אשכחנא בפ' המדיר דף ע (כצ"ל) דקאמר אם איתא כו'. וברא"ש דקדק עוד מלשון השתא נמי נחייבי' מדר"נ כו' ע"ש דמוכח דלא הוה גריס תיבות דליתא לדר"ח וכן ברי"ף ליתנייהו רק דלשון השתא משמעו דליתא לדר"ח ע"ש ונ"ל דהתוס' מפרשי השתא דאמרת דכוונתך לכשנגדו נחייבי' מדר"נ דבשלמא אם הרועה היה יכול לישבע הי' נ"מ דלר"ח מישתבע ש"ד שהוא בנק"ח ומדר"נ לא הוה בעי נק"ח כדעת רש"י והגאונים שהביא הרא"ש בפ' שה"ד סי' ט' ועי' לקמן (יד) בתד"ה דינא אבל שכנגדו אפי' מדר"נ ישבע בנק"ח כדין כה"נ ונוטלין שכ' הרא"ש שם והנ"י שכתב כאן השתא נמי כו' וישבע שכנגדו שבועת היסת ויטול א"נ להתוס' דיציבא בארעא כו' ועי' ברמ"א סי' פ"ז סי"א ויש לחלק וכן יל"פ דאם להרועה היית מחייב לישבע לדר"ח לא היה יכול להפך ודר"נ יכול להפך עי' שבועות (מא) אבל לכשנגדו מאי נ"מ:

תד"ה שכנגדו. לא שביק ליה חיי דכה"ע כו'. ק"ק משניהם חשודים שאביא לקמן דג"כ לא שביק ליה חיי מחשודים. ועמש"כ לקמן ע"ב בד"ה ותקנתא:

תד"ה אין לך. מדלא מייתי הכא סיפא כו'. משום דהכא נמי איכא דררא דממונא כמ"ש הרא"ש כאן והתוס' בשבועות שם להכי הוצרכו להכריע מדלא מייתי כו':

דף ה:

גמרא התם נמי כו' סבר משכחנא כו'. והא דל"ק כמו שפרש"י בהך דטעין נאנסה דשמא פשע כו' משום דאם לא ה"ל בטחון דמשכח לה יותר ה"ל לטעון דנאנסה מלהד"מ דבזה חבירו יודע בשקרו אבל אי סבר דמשכח לה אם הוה טעין דנאנסה דהיינו מתה וכה"ג יתגלה שקרו בפני כל אם יעמידנה לו בסוף להכי טעין להד"מ דאי משכח לה יאמר שמרשות הבעלים נגנבה או נאבדה:

רש"י ד"ה מי יהבינן ליה כולה. הרי לעז לב"ד כו'. בפשוטו יל"פ מטעם דודאי ישבע א' מהן לשקר ואפי' לרבנן דב"נ דהתם הדבר מוכרח משום דבעה"ב משלם לכאו"א כולו אבל הכא מי יהבינן ליה כולה:

תד"ה ותקנתא. ומתוך כו' כדפרישית. נראה כוונתם כפי' הב' של מהר"ם דלפי' הא' קשה דהא היכא דגם שכנגדו א"י לישבע חזינן דאמרינן מתשאי"ל משלם היינו בשניהם חשודים לדעת הרי"ף בפ' כה"נ דאמרי' חזרה שבועה למחוייב לה ומתשאיל"מ וה"נ כיון דעל שכנגדו אין אנו יכולים להטיל שבועה הל"ל מתשאיל"מ דהוא דינא דאורייתא ולא תקנתא ואפי' לדעת התוס' שם דבשניהם חשודים יחלוקו אינו אלא משום קנסא לפי שהוא חשוד והכא הלא אין על מה לקנסו:

תד"ה דחשיד. נראה דה"ט כו'. הא דל"א משום דממון איתא בחזרה כדלקמן דזה ל"א אלא בספק אבל בודאי לא מהני במה שיחזיר אח"כ וכדלקמן ר"פ א"נ ל"ת ע"מ למיקט ע"מ לשלם תשלומי כפל ובב"ק (ס ב) אע"פ שגזילה משלם רשע הוא וע"כ צ"ל כן לאביי:

דף ו.

גמרא דא"ר ששת שלש שבועות כו'. בב"ק איתא דר"נ אמרה וכ"ה בתוס' לעיל (ג ב) ד"ה בכולי':

גמ' שם אר"נ ת"ש בד"א כו' אלא שתקפה אחד בפנינו. ק"ל ע"ד הרמ"א בסי' קל"ח ס"ו דאפי' מביא השותק עדים אח"כ לא מהני דהודאת בע"ד כמאה עדים דמי והכא תני המע"ה דמשמע דראיה עכ"פ מהני ואפי' שנפרש דברי הרמ"א דוקא אשתק מתוע"ס (עי' ש"ך שם) מ"מ לפי ס"ד דר"נ שתק ואח"כ צוח נמי הודאה היא בודאי ומצאתי בתומים שהעיר מזה ונ"ל דראיה פירושה בירור דברים (עי' סנהדרין ספ"ג במשנה הבא עדים הבא ראיה) ויל"פ דהבירור הוא כגון שיבא עדים שהודה התוקף לפניהם בפירוש שהיא של חבירו דזה ודאי עדיפא מהודאתו שאינה אלא ע"י הוכחה מדשתק ותדע דאלת"כ יהי' הרמ"א סותר א"ע למש"כ שם בס"ז וי"א כו' אין האחר כו' בלא ראיה אלמא דראיה מהני:

רש"י ד"ה יוצאה מת"י של א' מהם. יוצאה לפני ב"ד כו'. כצ"ל ומלת לבדו מיותרת: **תד"ה ספק. נמי חיישינן שמא ספק מלוה כו'**. כצ"ל:

דף ו:

גמרא ותנא עלה אסורים בגיזה ועבודה. הר"ן בנדרים כ' עלה סיפא דמתניתין גופה כו' היא ולישנא דתני עלה מצינו על כה"ג בסוכה (יז ב) ע"ש בתד"ה ותני עלה וכן בש"מ ציינתים בנדרים שם והיה מדוקדק מאי דארה"מ מתניתין היא אבל דברי הר"ן תמוהים דבאמת ליתא במתניתין:

דף ז.

גמרא ופשטה מהא דאמר רב נחמן כל ממון כו'. ברי"ף הגי' רב וכ"מ בתוס' ב"ק (ע) ד"ה אמטלטלין:
רש"י ד"ה שלך הוא ופרעתיו. והחזרת לי וממני נפל. קשה דא"כ ליפלוג ר' יוסי נמי בהא כיון דל"ח לפרעון ולולי פירושו הנל"פ דטוען דעתה פרעו ואולי יכוין דנאמן במיגו שעתה פרעו וכמו במודה בשטר שכתבו לרבי עיין ב"ב ס"ד ה ובתוספות שם:

דף ז:

גמרא וכי לצור ע"פ צלוחיתו הוא צריך. בב"ק ובב"ב אמרינן אין לצור ולצור וכן (לקמן יג) אמרינן בניחותא לצור כו' אלא דמקשה משום דגם תורף בלא טופס פסול כמ"ש התוס' א"כ לא חזו תרוייהו אלא לצור ומאי נ"מ בהא דז"נ טופס וזה תורף:
גמ' שם יהיב ליה האיך דביני ביני. הנ"ל דל"ד כל הבינים אלא כגון אם בהזמן שוה מאה ובלתו אינו שוה אלא שמונים ז"נ 9/5 מהמאה וז"נ 9/4 וזהו ע"ד רבי בכתובות (צג) לפי' ר"ח שבתוס' שם דהלכתא כוותיה אבל בפשטי' משמע שהא' נוטל מקודם הביני וביני משלם ואח"כ חולקין הנשאר בשוה ובמשל שזכרנו יטול הא' ששים והב' ארבעים וכ"מ מסתימת הפוסקים ולכאורה זהו ע"ד ר"נ שם דלית ה"כ ויש לחלק:

דף ח.

גמרא ושותפין שגנבו חייבין כו' משום דאמרינן מיגו כו'. יש לעיין דלפ"ז מאי מקשה הגמרא בב"ק (נא) בור של ב' שותפין המ"ל אי דשוו שליח כו' אשלד"ע הא מ"ל דכרה בעדו ובעד חבירו דהתם ג"כ חיובי' משום דאוקמי' רחמנא ברשותו כדאמר שם (כט ב) דבור בר"ה עשאו הכתוב כאילו הוא ברשותו:

רש"י ד"ה הא קאמר כולה שלי. והלא כ"א טוען כו'. כצ"ל:
רש"י ד"ה דרכוב קני. שאינה זזה ממקומה. בב"י סי' קצ"ז ס"ה כתב בדעת הרמב"ם דעכ"פ בעינן שתלך קצת ע"ש וכן לפי' התוס' לקמן משמע דרכוב ל"ק אלא משום דאזלא מחמתי' מעט רק לאביי דמקשה היכי פשיט כו' רכוב תפוס במוסירה יש לדון קצת ע"ש במפרשים ואולי ט"ס ברש"י וצ"ל שאינו זזה (במפיק ה') וכו':

דף ח:

תד"ה רכוב לחודיה. עיין כה"ד. ומשמע דהשתא איפשיט ליה דשמואל אמר ברכוב לחודיה דל"ק וקשה דלמא לעולם אמר במקום מנהיג וברכוב דמנהיג ברגליו ואמר דרכוב קני וי"ל משום דכיון דשניהם בלחודייהו הוו קנין סברא הוא כדהוו ביחד דשניהם קנו ולא איסתפיק ליה מעיקרא דדלמא אמר ברכוב במקום מנהיג אלא משום דעדיין לא פסיקא ליה דרכוב לחודיה ל"ק א"כ ע"כ אמר במקום מנהיג אבל השתא דאיפשטא ליה דרכוב ל"ק אמרינן דזהו שאמר שמואל ולזה נראה דכוון התוי"ט במש"כ בד"ה הי' דהא למסקנא כו' ע"ש ובזה מיושב הצע"ג שבתור"ע אות ו' דדלמא הא דשניהם מודים אתא לאשמעינן דרכוב במקום מנהיג שניהם קנאו דזה מילתא דפשיטא הוא מסברא:

דף ט.

גמרא איכא בינייהו צ"א דקנה. כ"נ דצ"ל:
תד"ה ונקני. דלקמן מיבעיא לן כו'. וכתב הרש"א דלאידך תירוצא כו' דפשיטא דקני מטעם חצר פריך הכא שפיר טפי ע"ש ותמוה דלפ"ז לישנא דא"ה לא אתי שפיר והתוס' לא באו אלא ליישב לישני':

דף ט:

גמרא והלכתא בכפותה. בגה"ש שכח לציין עוד לב"ק (עג) והלכתא שהעידו בב"א:

דף י.

רש"י ד"ה נכש. פעולת ניכוש כו'. כצ"ל:
רש"י ד"ה וא"ת משנתינו. ואע"פ שהגביה לצורך חבירו כו' עד סה"ד. נ"ל דר"ל דאע"פ שאמר בפירוש בשעה שהגביה שמגביהו לצורך חבירו יכול אח"כ לחזור בו כיון דחבירו גלי דעתיה דלא ניחא ליה שיזכה בשבילו ודומה למאי דאמרינן לקמן כיון דנפל גלי אדעתיה כו' בד"א לנ"ל דנקני ובדלא אמר הרוכב כלום והשני הגביה מעצמו לצורך

הרוכב אע"פ שלא אמר בפירוש בשעת הגבהה זכה הרוכב והמגביה א"י לחזור בו (ולכ"ז כוון הטור בסי' רס"ט) וזהו דפריך ר"נ לעולא מעיקרא ממשנתינו מפני שהם אינם מחלקים לגרע כחו משום דאמר תנה וזה דלא כהסמ"ע ודלא כהתוי"ט ודלא כהש"ך שם בסק"ה עיין בהם:

תד"ה תופס. מה שפרש"י כו' א"נ דבפ' הכותב כו'. עמש"כ לקמן (ר"ד יא) ליישב פרש"י על נכון בס"ד:

ומה שהקשה רבא מפועל לתירוצא דר"פ לקמן (יב ב) ששכרו ללקט מציאות לא מקשה מידי דהוה שליח גמור ולא אקשי אלא לתירוצא דידי' שם:

תד"ה כי. דדוקא ע"ש שאין יכול לחזור בו. ולכאורה תמוה דהא יוצא בגרעון כסף בע"כ של אדון ועי' במרדכי פרק האומנין דיליף דפועל יכול לחזור אף שמשך כלי אומנתו מעבד שמגרע פדיונו ודוחק לומר דע"ע א"ח אלא אם עבד קצת דכ"מ לשון גרעון משא"כ פועל דחוזר אף אם עדיין לא התחיל במלאכה ואולי דכוונתם דאם הוקרו עבדים ידו ש"ע עה"ת משא"כ בפועל כמ"ש בדבור דלעיל והא דאמרינן בקדושין (כ ב) נתרבה כספו מכסף מקנתו היינו דוקא שהוא השביח וכלישנא דברייתא לעיל שם ודלא כפרש"י שם שנתייקרה הפעולה וכן לשון הרמב"ם והבריא והוסיפו דמיו אבל לא הוקרו עבדים כיוצא בו שהי' בעת מקנתו ולכאורה מוכרח הוא דאלת"כ מאי קמ"ל רב וכי גרע מעבד והיכא פליג ר"ד ויש לדחות דפועל גרע דאין לו לעבוד רק זמן מועט:

גמרא מותיב ריב"א נזיקין. רש"י פי' סדר נזיקין וקשה דהראשון פרט שם המסכת והוא לא זכר רק שם הסדר ול"נ דנזיקין הוא שם הסדר וגם שם המסכת הכוללת ג' הבבות דכולהו חדא מסכת וכמו דבסדר טהרות יש ג"כ מסכת בשם זה (עיין תוי"ט בריש טהרות מש"כ בשם הרמב"ם בזה) וכן פרש"י גופי' בע"ז (ז) ושם מוכרח לפרש כן וכ"פ בברכות (כ) ועי' בערוך ערך זק הה' ובויק"ר פי"ט נזיקין למ"ד פרקים כלים למ"ד פרקים ע"ש:

דף י:

גמרא אלא מעתה האומר לאשה ועבד כו'. ק"ל נהי דקס"ד דפטירי לשלם מ"מ בלאו דלא תגנבו איתנייהו דהא השוה הכתוב אשה לאיש כו' וא"כ שייך שפיר גבייהו נמי דברי הרב כו' וצ"ע:

רש"י ד"ה וכי היכי כו'. דתנן שאין הקטן עושה שליח. הוא בגיטין (סה):

[**תד"ה ר' יוחנן. תימה כו'**. לכאורה י"ל דלא ילפינן מגט אלא חצר וכיון דתקינו רבנן ד"א גבי מציאה דליהוי כחצר ממילא יש לה ג"כ. יותר ה"ל להקשות ללישנא דמר אמר חדא כו' ולפי פרש"י דריו"ח אמר לענין גט] :

שם תד"ה ת"ל. וא"ת ונימא כו' בידו פרט כו' וי"ל כו'. כאן י"ל דכיון דאשכחן בעלמא דרשותו נקרא ג"כ ידו כדכתיב ויקח את כל ארצו מידו כפרש"י והוא מהגמרא לקמן (נו ב) לכן אמרינן דאתי הרבוי ומגלה דידו דהכא פירושו ג"כ רשותו וכן נמי בדרשת ונתן בידה וכ"מ לישנא דאביי בגיטין (כא) חצר מהיכא איתרבי מידה אמנם בעירובין (טו ב) בדרשת וכתב לה ספר אליבא דריה"ג מוכרחין דבריהם דשם שהם ע"ד שכתבו כאן:

תד"ה ואי. אמאי כו' מקרא דידו כדבסמוך כו'. כצ"ל:

בא"ד וי"ל דבסמוך מכח התנא מוכיח כו'. ל"י מה הכריחם לומר מכח התנא כו' נימא דסברת הגמרא עצמה היא כיון דילפינן מידה הוה דיניה כידה ממש לבע"כ ולקטנה וכמ"ק לישנא דאביי בגיטין שם:

בא"ד אבל הכא אי אפשר כו'. כצ"ל:

[**שם תד"ה אי בעי. וי"ל כו' ה"ל כחצר**. וק"ל דמ"מ מאי פריך כאן מחצר ולמ"ד דהוא מטעם שליחות ליקשי ליה מהתם אליבא דכ"ע. וי"ל מפני דנוכל לדחוק ולפרש התם כפי' הא' שברש"י שם דקאי אבעלים] :

דף יא.

רש"י ד"ה ומ"ס ל"י. ממונא מאיסורא. לע"ד נל"פ משום דגט איתא בע"כ וכדקאמר הש"ס להדיא סברא זו בריש הזורק בהצריכותא בזה ע"ש:

בא"ד וגבי ממונא חצר מאם המצא איתרבאי. לכאורה לשיטתו (כפי הבנת מהרש"א ומהר"ם עי' בהם) הכא דאיירי במציאה דלכ"ע יכול לעשות שליח לפי מה שפי' לעיל (י) ד"ה חב לאחרים ל"ק ל"צ לימוד אלא מסברא דלא גרע משליח ואולי י"ל דע"כ לא כתב רש"י דשליח מהני במציאה אלא דלאחר דילפינן מאם המצא דחצר קונה ומטעם שליחות א"כ מוכח דכש"כ דע"י שליח ממש קונה ובזה ינצל מתפיסת התוס' עליו שם מהא דיימר בר חשו בהכותב דשם מייתא מדריו"ח ואיהו סובר כאן דחצר משום יד הוא ולכן אין לנו להיות מועיל אפי' שליח ממש אבל ל"נ דכוונת רש"י במש"כ לעיל בסמוך דאי משום שליחות הא כבר כתיבא כו' ושלחה כו' היינו משום דילפינן מאם המצא דחצר מיקרי ג"כ שליחות (ודלא כהבנת רש"א ור"מ דממילא מישתמע משליחות דבאמת קושיית מהר"ם חזקה דמי עדיף מחש"ו וכן הרש"א רמזה) וכמש"כ כאן וגבי

ממונא מאם המצא איתרבאי והא דכתב ומשום דאשלד"ע כו' הוא לתת טעם מדוע כתיב' גבי גניבה וזהו שסיים בתיבת התם אלא דק"ל דהא ליכא למילף מאם המצא משום דא"ל דקנסי' רחמנא כדאמר בר"פ הזורק ואכמ"ל:

ומה שהקשה בתור"ע אות ט' בסופו דמנ"ל דאם המצא איצטריך משום דאשלד"ע דלמא איתרבי משום ידו ובעומד בצדו נ"ל דלק"מ דחזינן דס"ל להש"ס דכל היכא דא"ל דאיתרבי משום שליחות ל"א דאיתרבי משום יד רק דבגט הוא מוכרח משום דלשליחות ל"צ כמש"כ רש"י:

גמרא ותיקני ליה שדהו דאריב"ח כו' ה"מ כו' אי עומד בצד שדהו אין כו'. משמע דהקושיא לא קאי רק אדשמואל וכן הבין הרש"א בתד"ה זכתה וקשה דליפריך אמתניתין דל"ל ראה אותן רצין דמשמע דוקא שראה טרם שזכו בה אפי' נתוודע לו אחר שזכו בה נמי מדריב"ח וי"ל משום דהמ"ל לשנויי דמשום סיפא נקט כמש"כ התוס' לענין ואמר אבל לפמש"כ התוס' בב"ב (נד) סד"ה אדעתא דבדבר שאין הווה שימצא ל"ק שלא מדעת (ועי' לקמן (כו) בתד"ה דשתיך) א"ש בפשיטות דודאי אין הווה מציאות בשדה שאין ב"א רגילים שם שיאבד אחד מהם וכן צבי שבור כו' ונ"ל הא דלא משני דריב"ח נמי והוא שעומד כו' דכיון דלא ידע עמידתו לא מהני מידי וזה דלא כמש"כ בב"ק בכוונת רש"י דשם:

גמ' שם ונסיב ליה גמרא. אולי צ"ל תלמודא:

תד"ה ה"מ. ומסיק דליתיה פי' למלוה. נ"ל דצ"ל ופרש"י דמש"כ ומסיק כוונתם על הא דמשני שם הב"ע כו' לא על והלכתא ועמש"כ שם:

תד"ה זה"כ. עי' רש"א ועמש"כ בפאה שם מ"ג:

תד"ה עישור. ועוד דאין זה קר"ש דל"א עישור כו' יהא מעשר אלא כו'. כ"נ דצ"ל:

ואולי יכוונו כאן גם למש"כ בקדושין ועוד ה"ל לפרש כי ההיא כו' עשרה מע"ר כו' ע"ש:

בא"ד וכבר הפרישם. עי' מהרש"א בקדושין שם:

דף יא:

רש"י ד"ה מטלטלי אגב מקרקעי. משנתן הכסף בשביל הקרקע והמטלטלין. דגם קרקע דניקנית בשטר אמרינן שם דבמכר לא קנה עד שיתן דמים והא דא"ר לקמן (עז ב) האי מאן דזבין כו' לא קא עייל ונפיק אזוזי קני התם דקני במשיכה שבאו כבר לרשותו כדמחלק הר"ן שם בקדושין וע"ש פרטי דינים אלו:

בסה"ד עם ערי מצורות ביהודה. כצ"ל:

רש"י ד"ה שאני גט דאיתיה בעל כרחה. כצ"ל:

רש"י ד"ה אלא אר"א. וכי איצטריך לרבויי משום יד משום קטן וקטנה. וה"ה משום בע"כ דעסקינן בה ועי' לעיל (י ב) תד"ה ואי והתוי"ט בד"ה זכתה ל"ד במש"כ ומש"ה נמי בעינן שתהא עומדת בצדה כו' דמשמע דקאי אקטנה שהזכיר וליתא דאפי' בגדולה בעינן ומשום בע"כ גם מה שהזכיר קטן ליתא לדעת רוב הפוסקים דקטן אין לו חצר דלא ילפינן קטן מקטנה והוא נמשך אחר לשון רש"י דכאן ועי' בהשגת הראב"ד בפ"ד מהל' זכיה הל"ט:

דף יב.

תד"ה חצר. דהיינו כשהיא בצד חצירה כו'. כצ"ל:
תד"ה אא"ב. וי"ל דמסתמא ל"פ ר"י כו'. עי' מהרש"א ולעד"נ דר"ל דודאי עיקר הדין היה מקובל דיש חילוק בין בן לבן ואין חולק עליו אלא דפליגי בזה דרבנן סברי דהחילוק הוא בין קטן לגדול ולר"י החילוק הוא בין סמוך לשא"ס עש"א ולשמואל משמע דקטן דמתניתין פי' כקטן דעלמא דהיינו בשנים וזה שכתבו התוס' דמסתמא ל"פ כו' יד בן כיד אביו ולא נקטו יד קטן כלישנא דמתניתין:

דף יב:

רש"י ד"ה מאי בעי גבי'. הא תניא כו'. משנה היא בקדושין (יד ב):
תד"ה כותבין. קודם דנחוו סהדי אחתימת ידייהו פסולה. כצ"ל:

דף יג.

גמרא אביי אמר עדיו כו' משום דק"ל כו'. נל"פ משום דפשטא דמתניתין דכותבין שטר ללוה כו' משמע אפי' דלאו אקניתא רק אי הוה תירוצא דר"א במתניתין דהכא נכון בעיני אביי הי' סובל הדוחק במתניתין דכותבין כו' לאוקמה באקניתא דוקא אבל משום דק"ל כו' וע"כ צריך לאוקמה בטעם אחר וכדמסיק א"כ אין לנו הכרח לאפוקי מתניתין דכותבין מפשטה ומטעמא דעדיו בחתומיו זכ"ל ויש לכוון זאת בתירוץ התוס' וינצלו מגמגום המהרש"א ע"ד ונכון בעז"ה:
רש"י ד"ה הני מילי (בסופו). שהוא ר"ה לשטרות. ר"ל וא"כ מוקדם הוא דאילו הי' ר"ה תשרי או שארי חדשי הקיץ שלפניו עד ניסן ה"ל מאוחר:
תד"ה אביי. ועוד כו' שלא ידעו מאימתי לגבות. עמש"כ בר"ה ע"ד המהרש"א דשם:

דף יג:

תד"ה הא קאמר. דל"ל כו' להד"מ היינו שאומר פרעתי דא"כ כו'. הן בלא הוכחת לישנא דלהד"מ אין לפרשו פרעתי כדמוכח להדיא בשבועות (מא ב) גבי ההוא כו' א"ל להד"מ כו' רבא אמר כל האומר לא לויתי כאומר ל"פ דמי וע"ש בתוס' וכ"מ בב"ב (ו) מאי אין לך בידי להד"ם ע"ש וכן לקמן (יז) בעובדא דשבתאי ברי' דר"מ ועי' בכתובות (צב ב) בתד"ה דינא:

בא"ד אע"ג דשמואל סבר פ' מש"מ מודה כו'. ע"ש דל"א בד"ע כלום ואדרבה הוא אמר שם דדעת חכמים דא"צ לקיימו אלא כוונתם דאמר שם דר"מ ס"ל דצריך לקיימו ור"ל וא"כ יקשה לר"מ מדאמר במתניתין דאם יש בו אח"נ ל"י אמאי הא נטעון ליתומים פרוע וע"ש בכתובות לשונם וד"ז אישתמיט למהר"ם במש"כ בריש הדבור עיין בו:

בא"ד ומיהו מלוה עצמו יכול להיות שגובה ע"י קיום כו'. וכ"כ בסה"ד ועי' רש"ל. ולכאורה תמוה דא"כ מאי פריך לעיל א"ה כי אין בהם אח"נ כו' מב"ח מגבי גבי יגבה ויגבה (דנראה דאף להס"ד אינו גובה אף מן היתומים דהא שמואל ס"ל בשלהי ב"ב דמלוה ע"פ א"ג מן היורשים דשעבודא לאו דאורייתא) וי"ל דניחוש שמא יגבה שלא בפניו:

דף יד.

תד"ה שעבוד. אבל אי נגזל טרפה חוזר כו'. נראה דדבריהם אזלי לרב זביד בב"ב (מד ב) דאמר אפי' נמצאת שאינו שלו אח"ע ופסקו הפוסקים כוותיה ומפרשי דהיינו דוקא שפירש בהדיא שלא באחריות ואילו לר"פ שם אפי' פי' חוזר עליו ותדע דודאי ר"פ לא פליג עליה דרבא שפסק לקמן אחריות ט"ס הוא ואיך יאמר דאם טרפה בע"ח אח"ע אלא ודאי דמיירי בפירש ובהכי א"ש מש"כ בסה"ד והא כו' משמע דלא הדר עליה התם כו' ולא מוקי לה במכיר בה שהיא שלו ועי' תוס' שם (מג) סד"ה מפני דלר"ז משמע התם דל"צ לאוקמי במכיר כו' ע"ש:

בסה"ד והא דא"ש בח"ה כו'. התם מיירי כו'. והא דלא העירו מדלקמן בסה"ע ראובן כו' שלא באחריות ויצאו עליו עסיקין כו' דא"ל כו' סברת וקבלת עי' בכתובות (צג) בתד"ה משהחזיק וד"ה א"ד ויתיישב לך:

תד"ה דינא. אם יש לבע"ח עדים שקרובים לראובן. עמש"ש בב"ק (ח ב):

דף יד:

גמרא א"ר הב"ע כגון שגזל כו'. מלאה פירות כו'. וכן לקמן באוקימתא דר"א לכאורה מאי איריא מלאה פירות אפי' פירות שגדלו בהיותה תחת הגזלן נמי גבי כדמוכח בב"ב (לג) דאר"נ הדרא ארעא והדרא פירי ואולי רוצה לצייר כי היכי דלא יצטרך לנכות הוצאות או משום רבותא דאינו גובה ממשועבדים דאף שעמד בדין על הקרן ס"ד שיצא הקול גם עה"פ כמ"ש בתוס' לקמן דזה גלוי לכל שמחוייב לשלם בעד הפירות שהיה בעת שגזל אבל אותן שגדלו ת"י הגזלן אין החיוב גלוי כ"כ:

רש"י ד"ה חייתא. שק מלא קשרים. נראה דר"ל שהחוטים שנארג מהם מלאים קשרים שנתקו וקשרן ובב"ק פי' שק מלא רוח ור"ל דקטרי הוא מלשון קיטור הארץ כקיטור הכבשן ואולי י"ל שק קשור שאינו נראה מה שבתוכו אם תבואה או סובין [וכ"נ להדיא מפרש"י בכתובות בד"ה סברת וקבלת] :

רש"י ד"ה בגוזל ונגזל. וכגון שגזלה עם פירותיה ומכרה. ר"ל שעדיין לא נגמרו ונגמרו אצל הלוקח (עי' בסמוך) או דר"ל שאכל הפירות ומכרה ריקנית ובזה רוצה לצייר שאין הנגזל נותן כלום בהוצאה:

רש"י ד"ה והשביחה. ללוקח מגזלן. הס"ד ומה"ד שגזל שדה:

תד"ה ויש. שהנגזל כו' ואותו שבח היתר כו'. נ"ל דמאנו בפרש"י משום דס"ל דבכזה אף שמואל לא יפלוג מטעמא דמיחזי כריבית כיון דנוטל מה שהוציא והוה קרן ולכן נקטי רו"ש לישנא דשבח דמשמעו מה שיותר על ההוצאה והוו מצו לפרש בציור דרש"י וכגון דיש שבח יתר על ההוצאה ופליגי בהיתר ואולי דגם בזה ס"ל דלא הוה פליג שמואל כיון דהוא הכסיף כזה נראה דמשלם בעד ההכספה ולא מחזי כריבית אבל א"כ ה"ל לאוקמי לשבח קרקעות דלקמן בכה"ג ובזה לא נצטרך למה שנדחקו התוס' לקמן בד"ה סיפא די"ל משום דלאכילת פירות יש לדחוק דהיינו מה שהוציא הלוקח אבל לישנא דשבח משמע אף היותר מההוצאה ולכן המקשה מסיים לקמן על הרישא והשביחה דמסתמא הכי הוא דיש שבח יותר:

דף טו.

תד"ה כשעמד. וי"ל כו' ה"א כו' יש קול כו'. ר"ל והתקינו מפני תקה"ע דפעמים דלא שמעו ומהר"ם שכתב מחמת שאינם קצובים ל"נ דכיון דהיתה מלאה פירות ידועין הן שוויין:

דף טו:

גמרא הב לי גרבא דארעא. עי' במסה"ש וברי"ף ורא"ש הגי' גם כאן גריוא:
גמ' שם צריכא דאי אתמר בהא בהא קאמר רב כו'. לכאורה י"ל גם איפכא דכאן אין סברא לומר לשם פקדון כיון שהוא יודע שהוא גזלן אפקודי יפקיד גבי' בתמיהה:
רש"י ד"ה שפיר. דאמר כולה דידי ואת ירדת בה שלא ברשות. לפ"ז משמע דאם השבח יתר על היציאה נוטל הוא בחנם אף שאין החוב אלא כנגד הקרקע ודלא כתד"ה הא ועי' בראש"ש ונ"י וא"כ תמוה מש"כ לעיל בד"ה הא לאשמעינן כו' דהיכא דיציאה יתירה כו' דהל"ל רבותא יותר בשבח יותר על היציאה דאינו נותן ללוקח רק היציאה והיתר לוקח בחנם שוב מצאתי ברש"י שברי"ף הגי' באמת כן ע"ש:
תד"ה הניחא. מפורש בהמקבל. עי' רש"ל ונראה דצ"ל בהשואל והוא שם (צה) ד"ה הניחא וע"ש שפי' דהיינו פלוגתא דרמב"ח ורבא בכתובות (צא ב) ולע"ד יל"פ דהיינו פלוגתת אביי ורבא בפסחים (ס"ד למ"ד) אי למפרע הוא גובה או מכאן ולהבא [ועמש"כ ב"ב קז בתוד"ה רב בס"ד] :
תד"ה דמית. ומית גזלן (ר"ל דאמר לקמן) צ"ל שהיה כו'. והס"א שבגליון הוא שבוש:

דף טז.

גמרא יהבה ניהלי' במתנה פליגי בה ר"א ורבינא כו'. עט"א במגילה (כו ב) דמקשה דתרווייהון החליפו שיטתן ע"ש ולעד"נ דאף דרבינא סבר התם מתנה כמכר מטעם דאי לאו דה"ל הנאה מיניה כו' וכדאמרינן סברא זו בגיטין (נ ב) ובב"ב (קנו) ובש"מ מ"מ הכא בעינן שישתדל דוקא על שדה זו ואם ההנהו או ארצי קמיה מי ידעינן שכוונתו היתה על שדה זו דוקא ודר"א ודאי ל"ק דאף דסבר הכא דאי לאו כו' מ"מ התם ס"ל דעל ההיא הנאה א"א שתפקע הקדושה וכמו שגמגם שם הר"ן בזה ע"ש:
גמ' שם מכדי לוקח במאי קני להאי ארעא כו'. לכאורה מדוע לא נאמר דבההיא שעתא דקנאה מנגזל היה כוונתו לזכות בעד הלוקח כי היכי דל"נ גזלנא או דליקו בהמנותי' ועי' בב"ק (קב ב) וצ"ל משום דהוא לא נתכוון לכך דסבור שנקנה ללוקח במאי דמכר לו אז:
גמ' שם וקא סמיך עליה דטרח ומייתי ליה כו'. כצ"ל וכ"ה בנ"י:
רש"י ד"ה ירושה. וחוזר ותובעה ונותן כו'. כצ"ל:
רש"י ד"ה גבייה. לאחר כו' בא לו כו'. כצ"ל בל"ו:

תד"ה ארצי. משמע כו'. ולשון הרא"ש מדקאמר סתמא דגמרא כו' וכ"ע הרש"א מי יימר דאין זה מדברי ר"א כו' הן לגי' הרא"ש מ"ד כו' ומ"ד כו' וביותר לגי' הרי"ף מ"ד כו' סבר כו' ומ"ד כו' סבר כו' מוכח להדיא דסתמא דגמרא הוא דמפרשא טעמייהו ועוד נ"ל ראיה מדקאמרה סתמא דגמרא ועד אימת ניחא ליה דליקום בהמנותיה וזהו כוונת הרי"ף במש"כ דסוגיא דשמעתא כוותיה אח"ז מצאתי כן בבאורי הגר"א:

בא"ד דהוא בתראה. תמוה דהא מר זוטרא חבירו הוה עסה"ד אות ז' וברא"ש זה ליתא:

תד"ה בההיא. והויא כאילו כו'. לא הבנתי יפה מאי עדיפותא דההיא הנאה כו' מהמעות שנתן לו נימא נמי דבהני מעות שקבל גמר כו' והויא כאילו כו' וא"ל דהמעות נעשו מלוה בעת קנית הגזלן משא"כ ההיא הנאה עדיין קיימא דהא גם היא כבר נתבטלה כשהעמידו בדין אלא ע"כ צ"ל דהוה כאילו א"ל מעכשיו ועוד לפמש"כ התוס' לעיל דאירי באתרא דל"ק בכספא ע"כ צ"ל דסברא דבההיא הנאה כו' מהני דלא ליהוי השטר כחספא א"כ גם המעות ליהני בהדי שטרא:

דף טז:

גמרא ואמר אמימר כו' וסבירא לי כו'. כצ"ל ונראה דזה אינו מדברי רבא שהרי כ' התוס' בשבת (צג) דאמימר היה הרבה אחריו אלא סתמא דגמרא קא"ל וכה"ג כתבתי במגילה ו' ע"ש:

גמ' שם אימר אישתמוטי כו' דלמחר יהבנא לך כו'. עי' רש"ל ותוי"ט שנדחקו מדוע לא נימר כן נמי בחלטאתא ואישתמיטתייהו דברי הנ"י בזה שכ' חילוק נכון ע"ש ובתור"ע הביאו רק מה שציין בס"ד נ"י בשם הר"ן ליתא דע"ש ותראה דבשם הר"ן לא הביא רק דינא דחזרת השטר מהני אבל החילוק הוא מד"ע:

גמ' שם וכפרן הואיל ואתא לידן כו'. כה"ג בשבת (פא ב) ושם ובהשמטות ציינתי:

רש"י ד"ה חלטאתא. ושמו לבע"ח כו'. זהו איגרת שום דתני שם ברישא ועתוי"ט שם:

רש"י ד"ה ותו. זה שלא נזהר לשמור שטרו. משמע דמאן דחייש לפרעון היינו דפרע וקבל שטרו ולא קרעו ולעיל בסמוך מסיק רבא דאפי' אי חיישינן לפרעון ס"ל אי איתא דפרע ה"ל למקרעי' אלא דאמרינן אישתמוטי כו' וי"ל דהתם לפום שנויי' דכ"מ ב"ד היינו חלטאתא ע"כ צ"ל דס"ל א"א דפרע ה"ל למקרעי' אבל ר' אבהו דלא שני דכמב"ד בחלטאתא ע"כ דחייש דלמא קבל ולא קרע:

תד"ה בשטר. והלא יכול לטעון פרעתי. ר"ל אילו הוה קמן ולכן אף עתה דליתי' ניחוש אנן וכ"ז משום דנפל ואיתרע אבל אם הוא ביד המלוה פשיטא דא"י לטעון פרעתי דלא גרע משט"ח ומהר"ם ל"ד במחכ"ת:

בא"ד ולרבא כו' יעמיד כו'. ולקמן בסה"ע מוקי רבא בעצמו גם באדרכתא וצ"ל דל"ג שם התוס':

דף יז.

גמרא א"ל צא תן לו ואמר פרעתי והעדים כו'. הוחזק כפרן כו'. עפרש"י והנה יצא מפי' הפשוט עי' רא"ש ונ"י ולפירושו צ"ל ג"כ ואמר פרעתי היינו עכשיו והעדים מעידים כו' היינו קודם וזה דחוק בלישנא דגמרא ונ"ל דהיה ק"ל מימרא דרבב"ח בסמוך מנה לי כו' הוחזק כפרן לאותו ממון והרי לעיל (ה ב) אמרינן הכופר במלוה כשר לעדות מטעם דאישתמיט ואישתמיט חזינן הכא דמהני אפי' לאותו ממון (ול"נ ליה ז"ל לחלק דדוקא אישתמטא דעד דמעיינו בדינא מהני אף לאותו ממון אבל אישתמטא דעד דה"ל זוזי לא וכן לא נ"ל מה שהוסיפו הרי"ף והרא"ש ברבב"ח וה"מ דכפרי' בב"ד וגם הטור בסי' ע"ט ס"ח הביא בשם הרר"י שחולק עליהם) לכן מחלק דדוקא בהעזה ע"פ ב"ד הוא דמהני טעמא דאישתמוטי אף לאותו ממון אבל כפירה נגד עדים לא מהני אישתמטא לאותו ממון וצ"ל דצא תן לו דהכא מיירי שהתביעה היתה על חפץ ידוע והעדים ראוהו ברשותו באותה שעה שסרב דליכא אישתמטא אך לישנא דפרעתי לא נופל על חפץ אלא לישנא דנתתי או החזרתי ובכלתיה דשבתאי י"ל דהכי הוה עובדא דטען דפרע דמיה ואפשר דבהעזה לעבור על פסק חלוט דב"ד לא מהני אישתמוטי:

גמ' שם חייב אתה ליתן כו' והעדים כו' שלא פרע לא הוחזק כו'. כצ"ל גם כאן לפי הגהת מהר"ם לעיל וכ"ה ברי"ף וברש"י ד"ה הוחזק צריך למחוק תיבת החזרתי והו' דופרעתי וכן ליתא ברש"י שברי"ף וכן מלת עוד ליתא או אפשר דתרתי קאמר החזרתי הוא בחפץ ופרעתי הוא בממון:

גמ' שם איתמר נמי א"ר אבא בר אילעי כו'. כ"ה ברא"ש ונכון ושם חסר תיבות בב"ד:

דף יז:

תד"ה מן האירוסין. דאין דרך לכתוב כתובה קודם קדושין. וצ"ע דהא איתא שם (נ ב) דאיכא אתרי דכתבי והדר מקדשי ע"ש שוב ראיתי בהר"ן שם גבי קדשתני כו' שדחה ראיה זו מפני האמור:

דף יח.

רש"י ד"ה ולא מטמא לה. והאי לאו שארו הוא כו'. וכ"ה לשון הגמרא דסנהדרין (כח ב) אכתי לאו שארו היא ובחדושי להרמב"ם בהל' אישות פ"י ה"ב הבאתי ראיות דבאירוסין נקרא ג"כ שאר והכא דממעט לארוסה לאו משארו לחודיה אלא מדכתיב גביה הקרוב אליו וכ"ה להדיא בתו"כ פ' אמור וכ"ה בהרי"ף בהל' טומאה ובירושלמי פ"ו דיבמות ה"ד תמן אינון אמרין הקרוב ולא ארוסה ולשון רש"י ביבמות (כט ב) דהא לאו שארו הקרוב אליו הוא וכן בירושה כתיב לשארו הקרוב אליו:

גמרא אר"ה חיישינן לשני שוירי. נ"ל דבלשון שאילה קאמר להעומדים לפניו ולא לפסק הדין בהחלט דכ"מ מהא דקאמר לקמן למ"ד לר"ז כו' ואע"ג שלא הוחזקו כו' פליגא דרבה במאי קמ"פ כו' ור"ז כו' ומדוע ל"א בפשיטות במאי קמ"פ רבה ור"ה וכן לישנא דלאורתא בעי מינך ר"ה משמע דלא פסיקא ליה [אח"ז מצאתי כן להתו' בב"ב (קעב ב) בד"ה מינך] :

תד"ה הא אמר (בסופו). ור"ז לא מוקי לה דומיא דסיפא. ומסיפא גופה דשטרי חליצה לא פריך וכמו דפשיט רבה לקמן (כ ב) מינה לענין גיטא אלמא דמשוה להו אהדדי אף דא"א הוא איסור חנק והחמירו בה הרבה כמש"כ התוס' שם ויבמה לשוק אינה אלא איסור לאו מצינו בב"ב (קלה) דקאמר עלה נקל בא"א הרי דקורא לה א"א וע"ש ברשב"ם ובמשכ"ע הרש"ל ועי' קידושין (יב ב) תד"ה אם ובמש"כ שם. מ"מ ר"ז ניחא ליה טפי למיפרך גיטא אגיטא:

דף יח:

גמרא עבד רבה עובדא (**בההוא גיטא דאישתכח**) **כו'**. מהרש"ל מחק אלו תיבות המסובבות וצריכא טעמא ואולי מפני שהפוסקים פסקו כר"ז לקמן וכלישנא דפליג ארבה ויקשה דהלא קי"ל מעשה רב וכ"כ הה"מ בפ"ג מה"ג ה"ט אבל אי ל"ג בההוא גיטא י"ל דמעשה הוה בשטרי דממונא וכדאקשי ליה ר"ע לקמן (כ ב) היכי פשיט מר איסורא מממונא אמנם רש"י פי' דמיירי בגט:

תד"ה נפק (בסופו). א"נ כו' אבל התם כו'. הלח"מ כתב שם סברא זו מדנפשי' ואישתמיטתיה שקדמוהו התוס':

תד"ה מעולם. וא"ת כו' א"נ לומר שהוא שלו כו'. לכאורה לעיל בד"ה ואפי' משמע דמפרשי הבעל מודה היינו דאמר שכבר גירשה אבל גם הוא אינו אומר שזהו הגט בעצמו בודאי וי"ל:

דף יט.

גמרא ואזיל עבדא וקנה נכסין כו'. והא דל"ק דניחוש שמא מכר את העבד גופיה דא"כ ה"ל להיות בבית רבו שני:

תד"ה וליחוש. ואמתניתין דדייקינן כו' לא פריך כו' כיון דעתה כו'. והעתיקם התוי"ט ובתור"ע מלא דבריו במה שמחלק הש"ס בין זה לשט"ח ע"ש ונ"ל של"ד במחכ"ת בתרתי חדא דלאביי שפי' הרע"ב לעיל מתניתין דמצא שט"ח אליבי' לק"מ משם כמבואר. שנית דהתם דהלוה מודה שלוה מזמן הכתוב בשטר א"כ הוה דומיא דברייתא שאין לו קול והתוי"ט לא בא אלא ליישב המשנה מדתפס לשון התוס' ודו"ק:

דף יט:

רש"י ד"ה דאי יהבתי'. זכה הס"ד ואח"כ מה"ד

תד"ה ובתר. תימא כו' ואח"כ האב עצמו כתבה להאי כו' ונתקיימה המתנה לראשון. לע"ד ה"נ דכיון שכתב להאי אע"ג דלא יהבי' מ"מ חזינן דהדר ביה מיהא מראשון ובטלה מתנתו ובמאי יזכה לבתר הכי וצ"ע בד"ז:

דף כ.

גמרא ש"מ איתא לדשמואל כו'. לכאורה מכאן סתירה לדעת הראנ"ח שהביא הש"ך בסי' ס"ו סקע"ד דלדעתו ניחוש דלמא מכרה לאדם שהוא חייב לבעלה שוב מצאתי להתומים שם כן ול"נ דלחכמים דס"ל דמטלטלי לא משתעבדי לכתובה ואפי' מיניה דידיה כמ"ש הרא"ש והר"ן בנדרים (סה ב) ולכן אפי' להראנ"ח לא יכול הלוקח לפטור עצמו מהחוב ע"י הכתובה כי הבעל יכול לומר לו אתה מחוייב לתת לי מעות או מטלטלין בעד חובי ואני אינני מחוייב לתת לך בעד הכתובה אלא קרקע:

רש"י ד"ה ואיגרת מזון. שקבל עליו לזון כו'. נראה דר"ל בקנין והשטר אינו אלא לראיה לכן אינו יכול עוד להמלך:

רש"י ד"ה מיאונין. אלא אומרת בפני שלשה כו'. לא כתב אליבא דהלכתא דפסקינן ברפי"ב דיבמות דסגי בב':

רש"י ד"ה ללוה. והחזירום לו כו'. כצ"ל:

דף כ:

גמרא מאי מכריז מנין כו'. נראה דזהו קושיא למאי דס"ד למידק דקשר הוה סימן ואדדחי ליה דכריכה ה"ס וע"כ דס"ל דאין סימן אחר זולתם והיינו משום דס"ל דהמנין מכריז א"כ מאי איריא כו' אלא כו' שטרי מכריז ויש כאן גם המנין לסימן ולכן אף את"ל דאגודה היינו קשורין זב"ז כבברייתא קמייתא אפ"ה לא תפשוט דקשר ה"ס:

גמ' שם דלמא לקיומינהו אזלי. מפי' הרע"ב משמע דהחשש הוא דנפלו מיד הסופר הדיינין וכמ"ק מפרש"י אבל מדפריך אח"כ דלמא מידא דספרא נפיל למ"ה. לכן נ"ל דדרך המביאין שטר לקיימו מוסרין אותו ליד הדיין וכשיקיימוהו מוסרין תיכף להסופר שישיבהו לבעליו ויקח שכר כתיבת ההנפק ולכן הקושיא הראשונה הוא דלמא נפל מיד הדיין וכ"מ מפי' הרמב"ם ובסמ"ע סי' ס"ה סק"ל רק מה דמשמע מהאחרון דמיירי בכרוכים יחד לא מחוור דמשמע דאפי' לא נמצאו רק במקום אחד ג"כ הוי' הוכחה דמי קבצם למקום אחד כלשון רש"י במשנה או דזה לא שכיחי שיאבדו כל הג' אנשים ובפרט במקום אחד וכמש"כ התוס' לקמן (כב ב) בד"ה אי דליכא:

דף כא.

במשנה דברי ר"מ כו'. בתויו"ט כ' דהרע"ב ל"ג דר"מ ולכן לא הוצרך לומר דא"ה כר"י שזה כלל מפורסם דהל' כת"ק הן במקומות הרבה לא נמנע הר"ב בכה"ג מלכתוב דא"ה כהיחיד דוק ותשכח:

רש"י ד"ה של נחתום. כל ככרות הנחתומין שוין הן. בפ"ה דדמאי מ"ד הכריח הר"ש דמשונה דפוס של נחתום זה מזולתו ע"ש (ובמשנה גופה שם ודלעיל מינה מבואר דנחתום א' עושה ג"כ מדפוסים שונים) ולע"ד נל"פ דנחתום כיון שעושה למכור ללוקחים הרבה א"כ תו ל"י אם מהנחתום אם מהלוקח ומאיזה לוקח נפלו וכמש"כ התוס' כה"ג לקמן (כג ב) ד"ה אבייי. וגיזי צמר הבאות (כ"נ עיקר הגי' וכמו שהעתיקו רש"י והרע"ב כאן וגם גי' הלקוחין יל"פ על כוונה שאבאר) מבית האומן דמתניתין לקמן נראה דדרך הבע"ב לקנות גיזים ונותנים לאומן לתקנם (או לצובען כדאיתא בטוש"ע) כ"א לפי רצונו:

תד"ה כריכות. סימן ולמ"ד סימן העשוי לידרס לה"ס כו'. והרע"ב פי' למתניתין אליבי' והיינו כרבה ולפ"ז גם מקום לה"ס דתלוים זה בזה וכמש"כ התוס' לקמן (ס"ד כב) ד"ה ורבה ותמה אנכי על התוי"ט שכפל ושילש דמקום ה"ס:

תד"ה וכמה. וכה"ג איכא כו' וכן פ' לא יחפור כו'. ואנכי מצאתי מפורש כה"ג בשלהי שבועות מאן תנא כו' אר"נ כו' א"ל הכי קאמינא לך מאן תנא כו' א"ר בר אבוה כו' ע"ש:

דף כא:

גמרא ת"ש המוצא מעות כו'. לקמן כ"ד:

דף כב.

גמרא משום כסיפותא הוא דאמר הכי. בכה"ג אמרינן בנדרים (סב) משום סניות מילתא הוא דקאמר וראיה לפי' הרא"ש שם:

דף כב:

גמרא מה יתן לדעת כו'. בקדושין (נט ב) הגי' מה יתן דניחא ליה כו' וכ"ה לקמן (ל) בדרשה דלא עבד אך בענין דהכא שינה הש"ס הלשון בכוונה לומר דלא סגי בניחותא עד שידע אף דבעלמא לא בעינן לרבא דעת וכיון דהלכה כאביי לכן לא דקדק הש"ס שם ושם דכיון דבעינן ניחותא ממילא צריך דעת כמו בעלמא וכ"ה סברת התוס' לקמן שם גבי עובד דבעינן ג"כ דעת:

רש"י ד"ה רבה מתרץ. דטעמא דרה"ר באלומות. כה"נ לכאורה להגיה וכן בדה"ס טעמא דאלומות ברה"ר דכיון דפי' לעיל דהקושיא הוא מאלומות צל"פ גם התירוץ עליהם ולהס"א שבגליון נראה דר"ל לטעמי' דמפרש בכריכות ברה"י כן יתרץ טעמא דאלומות ברה"ר:

תד"ה איסורא. ואע"ג דכי ידע מתייאש כו'. כ"נ דצ"ל ולמחוק תיבת לא ור"ל דאפי' יש בו סימן יתייאש כשיוודע כיון דאבודה מכ"א ה"נ איסורא כו' כה"ג דלא ידע (כ"ה הב"ח) דמייאש ר"ל אע"ג דכשיתודע לו יתייאש:

דף כג.

גמרא דמינשתפא. ועפרש"י לכאורה לפירושו לעיל דהסימן הוא שיאמר האובד חפץ פלוני מאי הוה אם לא יכוון המוצא המכריז למקומו ממש וכפי שפי' התוס' לעיל לשיטתו הא דאמר האבדה כו' לא"כ א"ש הכא ג"כ:

דף כג:

רש"י ד"ה ברשום. והיינו סימן שיש רושמין כו'. נראה דר"ל וברשימה יש סימן דכל חנוני רשימתו משונה משל חבירו דאלת"כ בפתוח נמי ליהוי פתיחתה סימן דבסימן הבא מאליו שניכר לכ"ע ה"ס כמש"כ התוס' לעיל ועוד הרי בידים נטל המגופה:

תד"ה אתלתא. וא"ת כו'. הן בחולין פרש"י הא דרבה בר"ה משום שלא יגנבו ממנה אנשי ביתו וגם י"ל דתלתא קרנתא עדיפא מחותם אחד כמש"כ הרא"ש:

דף כד.

גמרא ת"ש המוצא מעות בב"כ כו'. לעיל כ"א ב:
רש"י ד"ה עלה א'. גבי ערבה שנשרו כו'. תיוהא קחזינא הכא דגבי ערבה לא מצינו זה הלשון רק גבי הדס שם (לג) אבל לא גבי נשרו אלא גבי יבשו וגם לשון עלה א' לא מצינו שם ולכן נראה דכצ"ל גבי שיעור ערבה ג' בדי עלין לחין (והוא שם מד ב) וא"ד (היינו ר"ש שם) אפי' כו' וכ"ז הוא חד פירוש ור"ל דכוונת הגמרא על וא"ד או דכצ"ל גבי הדס שיבשו כו' ונשתיירו בה ג' בדי עלין לחין ויכוון לפי' הרא"ש שם במקצת דסגי עלה א' לכל בד ואף שהלשון דמביא הש"ס ליתא שם כבר הבאתי בס"ד בחדושי גיטין (פה א) דוגמאות הרבה כיו"ב וא"ד גבי ערבה אפי' עלה א' כו' ור"ל ואית דמפרשי ולפי' הא' דחקתו לישנא דתנן שבגמרא דשם גבי ערבה הוא מימרא דאמורא אבל על ברייתא שייך קצת לישנא דתנן כמש"כ התוס' בקדושין (מ) ובחולין (פז ב):
רש"י ד"ה פליגי רבנן עליה. בתרווייהו. נראה דל"ג רק פליגי רבנן עלי' או ל"פ ומן ואת"ל עד ואת"ל ל"ג כלל או כואית ספרים שכ' התוס':
תד"ה בטמון. וי"ל דהוי יאוש שלמ"ד כו'. לעד"נ דאפי' רבא מודה הכא דהתם אם הי' נודע לו שנאבדה ממנו הי' מתיאש מיד קודם שמצאה זה אבל הכא אפי' הי' נודע לו שמצאה זה הרי הוא איש הגון ויכריז ודו"ק:

דף כד:

גמרא א"ח להכריז קתני ויניח כו'. ר"ל יניח אצלו עד דייתי ישראל כו':
גמ' שם אתא לקמיה דר' אסי כו'. א"ל זיל שקול לנפשך. עי' רא"ש בשם הראב"ד דפסק מזה דהל' כרשב"א אף ברוב ישראל והגר"א ז"ל בסי' רנ"ט סק"ז בליקוט הניחו בצ"ע דא"כ קשה דר"א אדר"א דלעיל מצא חבית יין כו' ואנכי תמה על כתה"ג הלא התוס' בחולין (יט) כ' דרב אסי לחוד ורבי אסי לחוד וכ"כ בשבת (מה ב) ד"ה לאו ועי' בסה"ד ופסק הראב"ד כרבי אסי דמעשה רב:
רש"י ד"ה ורואהו. משנטלו כו'. לכאורה ה"נ להגיה משנפל אבל לפמש"כ התוס' א"צ:

דף כה.

גמרא הא בכובא וכיתנא כו'. הא דאשתייר כו' הא דא"ל אוגנין כו'. עפרש"י ותוס' ועמש"כ בברכות נ"א ד"ה הא ובהשמטות:

גמ' שם כל שאלו מכניס לה קיסם ביניהם כו'. מלת לה ליתא ברמב"ם ולא בשו"ע ונ"ל דביניהם היינו בין כל שנים מהם ולהנטל כל השלשה צריך ב' קסמים ור"ל דבכה"ג ודאי צריך להכריז ובאינן ניטלין יש מהן שצריך להכריז ויש שא"צ לכן לא נפשטו אינך בעיות והרמב"ם משמע דל"ג פשוט מהא חדא וגריס אר"נ ומלתא באפי נפשה היא ואפילו כסולם לא נפשטה עי' בהגר"א סי' שס"ב ס"ק כ"א בליקוט:

רש"י ד"ה כחצובה. כנגד אויר של שנים. כצ"ל:

דף כה:

תד"ה ואם. ויל"פ דמיירי כו' דהשתא אבידה היא. לכאורה נראה דצ"ל דשמא אבדה היא:

בא"ד דסתם חפיסה יש בו סי'. ע"ל כ ב תד"ה מצא:

דף כו.

[**תד"ה**] **עשוין. וי"ל כו'. עצם בכעדשה**. ט"ס הוא וצ"ל בשר ת' עצם כמש"כ בס"ד בב"ק (עט ב) ברש"י ע"ש:

דף כו:

ד"ה בין התיבה. ולא נפל שום דבר כו'. בנ"י הגי' שם דבר:

דף כז.

גמרא אמר אביי משמעות דורשין א"ב כו' רבא אמר כו'. עי' בגה"ש ובמו"ק (ז ב) וסנהדרין (עו ב) איתא כן באביי ורבא גופייהו:

רש"י ד"ה אפקורי. למי שטרח בו. הן הפקר לא מיקרי עד שיופקר לכל כדלקמן (ל ב) ומדוע לא פי' כפשוטו ואולי לשון הפקר דכאן אשיגרת לישן הוא והכוונה מתנה או מחילה כלשון התוס' לקמן (סח ב) וע"ש ותראה מה דחקו לפרש כן או כיון דמפקיר לכל מי שיטרח ה"ל כהפקר לכל:

דף כז:

גמרא והכא בסימנין עשוין להשתנות לאח"מ כו'. כצ"ל ולמחוק הה' וכמו שהוא בפרש"י:

רש"י ד"ה סימנין דרבנן. וגבי א"א דאיסור דאורייתא כו'. יש לדקדק קצת מדבריו דהיכא דליכא איסור דאורייתא כגון נטבע במים שאל"ס סמכינן אסימנין לכ"ע וכבר דברו בזה האחרונים:

תד"ה כיס. וי"ל כל דבר שיש בו משום רפואה כו'. תירוצם תמוה דמאי שייך רפואה בכיס ולעד"נ דמשמע בפ' ג"ה (צה ב) דסימן לחוד ונחוש לחוד דמשום סימנא מותר דקאמר שם בית כו' אע"פ שאין נחוש יש סימן ע"ש ובפרש"י והכא הלא קאמר דמסמני ולא כגי' דביבמות דמנחשי וזה דומה למש"כ בשו"ע יו"ד סי' קע"ט ס"ב ובהגהת רמ"א שם:

דף כח.

גמרא עדי אריגה כו'. זביני זבנה ומאינש אחרינא נפל. עי' גי' הרי"ף והרא"ש שהיא מכוונת יותר:

תד"ה חמשה. וא"ת כו' וי"ל כו'. תירוצם דחוק עי' מהר"ם ול"נ ליישב ע"פ מדרש איכה בפסוק גדר דרכי שמביא שם מעשים טובא שהדרך הי' מתקצר לפניהם וכ' שם המ"כ שבזמן הצלחתם היו ממהרים אורחותם בסיעתא דשמיא וכש"כ בעלייתם ובחזירתם ברגל עי' פסחים (ח ב):

תד"ה לא. וא"ת דז"י ומחצה צריך כו'. אנכי תמה דכיון דביום ט"ו גופיה מתחילין לשאול א"כ ביום ההוא ע"כ כבר שבו לביתם ולא הלכו רק י"ד יום גם התוי"ט בתענית שם בקש חשבון לכוון המרחק בכדי הלוך ט"ו יום מכוון ועמש"כ שם:

דף כח:

רש"י ד"ה אתי לאיחלופי. שמא יש שהוא סבור שאמר ר"ש. הן בריש זבחים איתא דחיישינן לטעות דהאומר גופיה וכן ביומא (נה) שלא יטעה בהזאות ע"ש:

רש"י (במשנה) **ד"ה כל דבר. כגון שור וחמור**. ובגמרא לקמן איתא כגון פרה וחמור עי' ע"ז טו תד"ה אימור ובמש"כ שם:

בא"ד ולא ימכור אותו המוצא. כצ"ל:

רש"י ד"ה רברבי. אוכלין הרבה. ובנ"י פי' להיפך ועי' במה שציינתי לעיל (כ"ה):

דף כט:

גמרא א"ל זיל לא שבקו לי כו'. כה"ג בגיטין (מז) ובסנהדרין (כח ב):
שם במשנה קורא בהן א' לשלשים יום כו' אבל לא ילמוד בהן בתחלה ולא יקרא אחר עמו. נ"ל דקריאה היינו בלא עיון ולימוד הוא בעיון שיבין היטב מה שקורא וקריאה בעלמא מותר אף בתחלה ועם אחר אסור אף בקריאה והסמ"ע בסי' רצ"ב ס"ק מ"ד ל"ד בזה ע"ש:
גמ' שם כאן בענין אחד כו'. כה"ג בשבת (יב ב):
גמ' שם הא בדעמרא כו'. עפרש"י והרי"ף פי' להיפך ועי' במה שציינתי לעיל (כ"ה):
רש"י ד"ה אבל לא לשחקן. ל"י בהן זמן ארוך כו'. הא דלא פי' דר"ל ע"י האור כדלקמן בברייתא לא ע"י האור מפני שמשחיקן והיה ג"כ יותר מדוייק לישנא דאבל (עמש"כ בחדושי לשו"ע או"ח סי' תקפ"ט סק"ב במ"א) הוא משום דכלי כסף אסור בחמין אף שלא ע"י האור כדאיתא שם ואולי יכוון התנא בלשון לשחקן גם ענין ישון כמו משוחקין בזבחים (יח) דפרש"י ישנים וכן בש"מ טובא ונכלל בזה גם כלי כסף בחמין שמשחירין ונראים כישנים:

דף ל.

רש"י ד"ה דנפיש. והשוורין נסחבין. נ"ל דצ"ל נסקבין כדלקמן (לא) דרצה בין הכרמים מסקבא וכן לשונו בהיפוך הדף במתניתין דמסתקבא:
רש"י ד"ה הכניסה. שמדבקים ג' בהמות או ד' כו'. עי' בעירובין רפ"ב:

דף ל:

תד"ה הא שבע"א (בסופו). דאקרי בי' לא יקח לא יקחו. הן ביבמות (פד ב) דרשינן זה מדכתיב לא יקחו לא יקחו תרי זימני (ע"ש בפרש"י) וכתיבי בכהן הדיוט וביבמות (ה) בד"ה ואכתי כ' דקרי בי' לא יקחו לא תקח וזה יותר תמוה:

דף לא.

גמרא ואימא כו'. **תוכיח תרי זימני**. פי' ותניא בערכין (טז ב) פלוגתא דתנאי אם עד הכאה או קללה או נזיפה והביאה הרי"ף כאן וזה ל"ק דשם איתא ברייתא הוכיחו ולא קבלו ממנו מניין שיחזור ויוכיחנו ת"ל תוכיח מ"מ והכא מסיק דילפינן מהוכח דמצינו

בכ"מ דהתנא לא שנה לן עיקר טעמו (עמש"כ בר"ה טז) או כמש"כ התוס' במגילה כ ד"ה דכתיב ובש"מ ע"ש:

רש"י ד"ה הכל צריך דעת בעלים. דכיון שידע שאבדה (מלת שאבדה אינה מדוקדקת ועי' בתוס' ר"פ דלקמן) ול"י שהושבה לא נזהר כו'. צ"ע בסוגיא דב"ק (קיח) וע"ש בתד"ה שלא:

דף לא:

תד"ה אם יש. וי"ל דנ"מ לכושרא דחיותא כו'. עמש"כ בברכות (יט ב) ועתה נתיישבתי דיל"פ מלאכתו (מה שהוא משתכר במלאכתו) מרובה מש"ח (היינו מה שישתכר במלאכת חבירו דהיא השבת אבידתו) ומיירי בדליכא ב"ד ומיושבת ג"כ קושיית התוס': **בא"ד ונראה דלא מיבעיא אם קנאה בדמים מועטים שמציל כו'**. כצ"ל:

דף לב.

גמרא ואמאי כו'. והאי ל"ת ועשה. מפרש"י במתניתין משמע דאל תחזיר היינו שלא יטלנה ממקומה וקשה דהא משמע לעיל (כו ב) במימרא דרבא דא"ע על העשה דהשב בלא נטלה רק על ל"ת להתעלם (ולהרנב"ר שהביא להני"י לעיל בסוגיא דוהתעלמת פעמים כו' שבגמרא (ד' ל) לא הוה קשה) וי"ל משום דאם לא ישמע לדברי אביו ויטלנה וישיבנה יקיים עשה דהשב ולא יעבור על לאו דל"ת להתעלם נמצא בשמעו לדבריו מבטל תרווייהון גם י"ל ע"פ מש"כ התוס' בקדושין (לד) בסד"ה מעקה דלאו שיש עמו עשה הלאו אלים דלא דחי ליה עשה אף במקום דליתא לעשה:

דף לב:

תד"ה מדברי. כמו ב"ת דנדחה כו' שבעים מנה כו'. משמע דס"ל דבכל מילי אף דלא עץ מאכל ב"ת דאורייתא ולא כן דעת הרמב"ם בפ"ו מהל' מלכים ד"י וע"ש במגיה דמל"מ אולם בסה"מ שלו בל"ת נ"ז משמע דעתו כדעת התוס':

דף לג.

במשנה אבידתו ואבידת אביו אבידתו קודמת. ברי"ף ורא"ש וכן בגמרא סנהדרין הגי' שלו קודמת כמו ברבו דבסמוך:

שם ואח"כ מניח את של אביו כו' ואח"כ פודה את אביו. נ"ל מדקאמר בהני ואח"כ ול"ק סתם קודם כבדיני אבדה לעיל הוא לאשמעינן דדוקא בשיש שהות להניח את של

שניהם וכן בסיפק בידו לפדות שניהם הוא דרבו קודם אבל אם אין שהות ואין סיפוק אביו קודם וטעם החילוק הוא פשוט וכיו"ב במ"א סי' תרפ"ד סק"ב והוא מהתוס' בשבת (כג ב) וכה"ג דקדק הש"א בתשו' י"ט בהא דאריו"ח בברכות הלכה מתפלל של מנחה ואח"כ של מוסף ע"ש שוב ראיתי להלח"מ ברפ"ה מהל' ת"ת שעמד בדקדוק זה ויישבו בדרך אחר:

גמרא לרבו מובהק. בתוי"ט כ' דמובהק הוא מבנין הפעל ול"ד שהוא בינוני פעול מהפעיל:

רש"י ד"ה דאסברן זוהמא. נרשם כלים פכ"ה והוא ג"כ במוקדם שם פי"ג מ"ב:

דף לג:

רש"י ד"ה דמקני. שאם תגנב וירצה וישלם כו'. כצ"ל:

רש"י ד"ה ואפי' לר"מ. הרי את מקודשת לי לאחר שאתגייר. כצ"ל וכ"ה לעיל טז ב והתוס' ביבמות (צג) בד"ה קנויה כתבו דגבי לאחר שתתגיירי ליכא מעכשיו:

תד"ה נגנבו. וריב"ן פי' כו'. עמש"כ להקשות עליו לקמן בדף הסמוך:

תד"ה כגון. וא"ת כו' במעות ששילם כו'. לכאורה לפי מאי דס"ד דהשתא הוא דמקני ליה בעת שילומו יותר ה"ל להקשות מדריו"ח לעיל (ז) גזל ול"נ הבעלים שניהם א"י להקדישו כו' וזה לפי שאינה ברשותו וה"ה להקנות אינו יכול כדפשיטא ליה להש"א בתשו' צ"ג בסופה וכש"כ שא"י להקנות הכפל וי"ל דקס"ד דמקני ליה בשעת שילום הכפל לכשיבא לידי גובייניא:

דף לד.

גמרא במאי ה"ל למיפטר נפשיה במתה מחמת מלאכה כו' לא שכיח. לכאורה הרי יכול לפטור א"ע בבעליו עמו וצ"ל דג"ז לא שכיח או משום דהוי העזה דהרי ידע חבריה בשקרי' עי' שבועות (מה ב) ובראש ור"ן שם:

רש"י ד"ה השוכר. הלכך כי אמר נגנבה וחייב עצמו כו'. לכאורה לפ"ז אין מזה סיוע לריו"ח דהכא הודה שחייב מה"ד משא"כ בהא דריו"ח דלפי טענתו פטור רק שרוצה לשלם ומכש"כ לדעת ר"ת לקמן בתד"ה וחזר דיוכל לחזור ולפי' ריב"ן לעיל במתניתין א"ש דגם ריו"ח בכה"ג מיירי אבל תמה אנכי דבב"ק (נז ב) מדייק הגמרא להדיא דהברייתא מיירי דלפי טענתו פטור בשבועה רק דרוצה לשלם וגם על פי' ריב"ן יקשה מהתם דכן נוכל לדייק גם במתניתין ע"ש:

תד"ה שואל. ולה"ט אפי' אם התנה כו' ולטעמא דלעיל כו'. ונ"ל דנ"מ נמי באם שטען מתה מחמת מלאכה ואעפ"כ אמר הריני משלם דלטעמא דלעיל הרי כבר פטר נפשיה ומקני ליה כפילא:

דף לד:

רש"י ד"ה שאל שתי פרות. ואמר הריני משלם. לא פי' כפי המסקנא דלעיל דבשואל דוקא שלם:

דף לה.

גמרא ואם איתא לדר"ה כו'. יש מקשים לדעת הרמב"ם ברפ"ו מהל' שאלה שבדבר המצוי בשוק מודה ר"ה דא"צ לישבע שא"ב מאי מקשה דלמא מיירי במצוי והבל הוא דהכא כיון שיש הכחשה ביניהם בשווי החפץ ובסיפא דרישא צריך הלוה לישבע וברישא דסיפא מפסיד לגמרי ודאי דצריך לישבע שא"ב לר"ה וכן בסיפא דסיפא מפסיד (רק שהמלוה צריך לישבע) ונ"ל דאפי' ברישא דרישא דאינו מפסיד כלום וגם אינו נשבע קודם תקנת היסת מ"מ יכול לומר לא ניחא לי דניפוק עלי קלא דאיני משלם וכן מתבאר בפי' הרמב"ם שם בשבועות למדקדק יפה בדבריו ז"ל:

גמ' שם אר"א אמריתא כו' אמר לי כו'. מהתוס' בשבועות שם משמע דל"ג תיבות א"ל ועמש"כ לקמן (צב) ע"ד המהרש"א שם:

גמ' שם ונהמני' כו' נמי בהא כמה היה שוה. לכאורה מ"ד בהא דא"ב הלוה א"י שפיר א"ל דמאמינו אבל בשוויה איך יאמינהו כיון שאומר היפך הידוע לו וי"ל דהכי פריך כיון דמחזיקו לנאמן ה"ל להאמינו נמי ולתלות טעות או שכחה בעצמו וא"ת דברי לו שלא טעה ולא שכח א"כ כיון דחזי ליה דמשקר ומעיז כש"כ שלא יאמינהו באמרו שא"ב שאין בה גם העזה אולם פרכת ונהמני' מלוה ללוה א"א ליישב בכה"ג וצ"ע:

גמ' שם התם כו' הכא אטרחי' לב"ד. משמע דבלא אטרחי' אע"ג דבטעות הויא כדמסיק שבחא דיוקרא דנפקד הוה ועי' בש"ך סי' רצ"ה סק"ו ודברי מהר"ם בגליון הרי"ף אות ג' תמוהים בזה ע"ש:

גמ' שם פשיטא כו' ואזל איהו ושמה לבע"ח דידי' כו'. לשון ואזל ושמה ל"ד דזהו כמו זבנה לחד מ"ד לקמן ועי' בש"ך סי' ק"ג סקט"ז אלא דר"ל דב"ד שמוה ואנכי מסתפק אי הדר מבע"ח שני לראשון אם לוה הראשון אינו חפץ או אין ידו משגת לפדות:

דף לה:

במשנה השוכר כו' והשאילה לאחר כו'. נ"ל מדשביק תנא פקדון דאיירי ברישא ולא תני המפקיד אצל שומר חנם והוא מסרה לש"ש ונגנבה או שנאבדה וכמו בפלוגתת רב וריו"ח לקמן שומר שמסר לשומר כו' משמע דדוקא בשוכר הוא דפליג ת"ק דשכירות ביומי' מכירה היא (לקמן נו ב) והוא כמו מכירה על תנאי שיחזירנה אחר כלות משך השכירות או שתמות (ולס"ד דרב אידי שישבע ג"כ) וזהו כוונת הגמרא דקני בשבועה או במיתה ר"ל למפרע דאלת"ה איזה קנין הוא מיתה או שבועה ועוד מאי יקנה אז כיון דאיננה שמתה ונ"ל ראיה עוד מהא דפ' השואל שהביאו התוס' דלרבנן בעלה פטור משום שהיא עמו במלאכתו (וכ"כ התוס' לקמן בסה"ע) והא קי"ל שם דאם לא היה עמו בשעת שאלה אף שהיה עמו בשעת האונס אינו כלום והא בשעה שנעשה הבעל שואל או שוכר היא עדיין לא נעשית בעליה אלא ע"כ דלמפרע הוא דנקנית לה (ויש לדון בזה) אבל לשומר לא נקנית הפרה מעולם ונ"מ אף לדידן דפסקינן כר' יוסי היכא דהמפקיד היה שם שכ' התוס' דמודה ר"י וכ"מ לי מפרש"י לקמן (לו) ד"ה ולא מיבעיא שכ' דפטור מן האונסים ולא נקיט רבותא טפי דהיינו גניבה ואבידה ע"כ דס"ל דבזה היה השומר הב' משלם לבעלים אך י"ל דפי' אליבא דר' יוסי דהל' כוותיה:

רש"י (במשנה) **ד"ה שמתה. ופטור כו'**. כצ"ל בו':

רש"י ד"ה בשבועה. שהוא כו'. עי' בתויו"ט וברל"צ ודברי התו"ח תמוהים בזה ע"ש:

רש"י ד"ה כיצד. חזר ראובן כו' ואם היתה מתה אצל ראובן כו' ופרה אחרת כו' עשרה ימים להשלים המאה. עי' מהרש"א ול"נ דשמעון א"ח לשלם אם מתה עד תשלום ימי שאילתו כי יאמר גם אם היתה חיה לא הייתי מחזירה לך עד אותו הזמן וא"ח רק לתת לו פרה א' להשתמש בה שמונים יום משך ימי שכירותו בפעם הב' ובכלות הפ"י יחזירנה לשמעון ובעוד עשרה ימים כשיכלו ימי השאלה אז מחוייב לשלם לו אחת לחלוטין והראשונה יתננה לו עוד הפעם להשלים עשרה ימים למאה וכן כשחזר ושאלה לע' יום ומתה אצלו לאחר כלות ע' יום חייב שמעון לשלם לו אחת ולתת לו אחת להשתמש בה עשרה ימים להשלים הפ' ואח"כ תוחזר לו ובעוד עשרה ימים שתכלה זמן שאילתו הראשונה יתחייב שמעון לשלם לו עוד פרה א' ואותה שהוחזרה לו יתננה לו עוד הפעם על עשרה ימים לתשלום המאה:

תד"ה אגרה פ'. ואי הדר שאלה ע' יום כו' ודשכירות ק' יום. מש"כ מהר"ם בביאור גיר' למ"ד יום דהיינו כו' וכ' יום להשלמת הצ' יום כו' נראה דל"ד שהרי מה ששכרה לצ' יום אינו אלא שקנה זכותו שהיה לו בה והל"י אינם אלא לתשלום שכירות דהק' יום:

דף לו.

גמרא א"ה לבעלים בעי לשלומי. לכאורה תמוה הלא הבעלים ג"כ אינם יכולים להשאילה בלא דעת השוכר וא"כ הל"ל שיחלקו ביניהם ונ"ל דפשטות לשון המשנה משמע דהשאילה על כל משך זמן השכירות (עי' לעיל בתד"ה אגרה פ') ולכן הוי כאלו נתבטל השכירות לגמרי הואיל דנסתלק השוכר מכל זכות שהיה לו בגוה (והוא כעין סברת התוס' שם) ונראה דנסתלק ג"כ מחיוב שמירתה ושוב אין לו להמשכיר עליו כל מאומה רק על השואל כיון דמדעתו השאילה לו ומשני דא"ל לדעתך והוא כמו שאמרו בסוטה (לד ב) שלח לך לדעתך כו' ע"ש בפרש"י ולכן לא נסתלק עדיין מדין שמירתה:

דף לו:

גמרא דא"ל כו' האיך לא מהימן לי בשבועה. כה"ג לעיל (ג) אע"ג דקא משתבע לי לא מהימן לי:

גמ' שם לדידי דאמינא כו' ליכא לאותבה כלל. והרע"ב מוקי למתניתין דהשאיל ברשות המשכיר והשיג עליו התו"ח דהא לרבא לא נצרך לזה ול"נ דעל הרע"ב אין תפיסה דאולי אזיל בשיטת ר"ח דפסיק כאביי אבל על הרמב"ם בפי' יש לתמוה שכ' ג"כ דמיירי ברשות וסיים לפי שעיקר אצלינו שומר שמסר לשומר חייב אלא אם יש עדים כו' והיינו כרבא וצ"ע:

דף לז.

במשנה גזלתי כו' ואיני יודע כו'. כצ"ל ביו"ד וכ"ה במשנה שבירושלמי וברי"ף ובגמרא לקמן:

שם או כו' הפקיד לי כו'. כצ"ל וכ"ה בגמרא לקמן. וברי"ף ורא"ש הגי' אצלי:

שם ומתוך הגדול נותן דמי קטן לשני. ופרש"י שישברנו וכ"כ לקמן בהצריכותא והנ"י פי' שמוכרין אותו ולכאורה כדבריו מבואר לעיל (סוף ד"ז ורד"ח) ע"ש ולדעת רש"י צ"ל דהתם ברי הזיקא לאלתר אבל הכא דהשאר יהא מונח לא איכפת לן:

גמרא סיפא נעשה כמי שהפקידו לו בכרך אחד כו'. וכ' התויו"ט בשם הנ"י ומש"ה ל"ד כו' דבטוענו שמא הלויתיך חייב לציד"ש תמוה לדמותם אהדדי דהתם מיירי שהלה אומר אמת הלויתני וא"י אם החזרתי לך אבל אם גם הוא אמר א"י אם הלויתני תני התם דפטור אפי' לציד"ש והכא ג"כ הוא אומר לכאו"א א"י אם ממך קבלתי מנה הב' והנ"י

אינו מחלק אלא בין דינא דמשנתינו לדין דמנה לי בידך והלה אמר א"י דחייב לציד"ש ואע"ג דהתם ג"כ כלא ה"ל למידק ואמר דש"ה דאינו מעכב מדידהו כלום ע"ש:

תד"ה גזל. ואפי' לר"ע דאמר ישלם לכאו"א כו'. לכאורה לפי מאי דמייתי הש"ס ביבמות (קיח ב) דדוקא בגזל פליג ר"ע (וכסתמא דמתניתין שם) ומשום קנס דעביד איסורא אבל בלקח כו' מודה לק"מ ואולי מאי דהוצרכו לחילוקם הוא לת"ק דרשב"א שם דסובר דאף בלקח פליג ועי' לקמן בדבריהם ד"ה התם ובע"ב ד"ה ומי שהוכיחו ג"כ ממתניתין דלפנינו דאף בפיקדון היכא דתבעי בברי חייב לשלם לכאו"א לר"ע ומשמע שם דמדמי לה למקח ודלא כהרא"ש ונ"י דמחלקי ביניהם וכן אביי דמקשה לקמן מנפל אגזל ע"כ ג"כ סמיך אהא דבלקח ג"כ פליג ר"ע וכת"ק דרשב"א ודלא כמהרש"א שם בד"ה התם שמא כו':

תד"ה התם. לכאורה כו' דאין חילוק בין כרך א' כו'. לכאורה לר"ע דמתניתין כוותיה נמי אתיא נצרך חילוק זה משום דמשמע מרישא דבאחד מכם הפקיד אצלי מנה דחייב מדינא לשלם לכאו"א כדמסקי הכא ולקמן ד"ה ומי:

דף לז:

גמרא התם שמא כו'. מש"כ (הרא"ש) [המהרש"א] ה"ה כו' עמש"כ לעיל ע"א אבל המ"ל דגזל או לקח ה"ל למידק לסברת התוס':

תד"ה מודה. דקאמר תאבני (כ"ה הב"ח) מתי כו'. לפנינו שם איתא זה בר"ט וכ"ה בתוספתא ועי' לשונם בב"ב:

דף לח.

גמרא אדם רוצה בקב שלו מט' קבין ש"ח. פרש"י ע"י שעמל בהן כו' שיקח בדמיהן כו' וכן במלחמות כ' שאדם נהנה כשיאכל מיגיעו כו' משמע קצת דאם ידוע שגם פירות אלו קנאן מן השוק שפיר יכול למכרן וצ"ע. ודע דלכאורה קשה מהא דתנן לעיל (כח ב) ודבר שאינו עושה ואוכל ימכר ובברייתא שם שלא יאכיל עגל לעגלים כו' וביותר למאי דס"ד לקמן דדוקא קאמר ודוחק לומר דההיא דלעיל אתיא כרשב"ג וי"ל דדוקא במפקיד דחזינן דהפקידם ויודע שינכה לו חסרונות מדוע לא מכרם ודאי דחביבין עליו משא"כ באבדה. או דשלא יגע בהן הוא דאמרינן האי טעמא אבל לא שיעשה מעשה לקנות מזון ולטרוח עבורם וב' החילוקים הללו נכללו בלשון ר"ת שבתד"ה שמא:

גמ' שם מיתיבי המפקיד כו' אלא לרנב"י מאי לפיכך. לכאורה כיון דבברייתא לא תני אפי' הן אבודין מצי אתיא אפי' לרשב"ג ומיירי שאין מתחסרין בחדש רק לפי ערך הרגילות וקמ"ל דל"ת דימכרם בכדי שלא יפסיד המפקיד החסרונות וזה אפי' רשב"ג דל"ח לשמא עשאן כו' מודה לדברי התוס' וא"ש הלפיכך ובנחסרו בחדש א' יותר מהרגילות לפי ערך בהא פליגי אם חיישינן שמא עשאן כו' ולכן הנ"ל דלרשב"ג דל"ל חששא דשמא עשאן שרי למכור אפילו בחסרון הרגיל כמשמעות פרש"י ולכן לת"ק אפי' בזה צריך לטעם שמא עשאן ומקשה שפיר מאי לפיכך:

גמ' שם וליחוש דלמא הוו להו יותר מכדי חסרונן וזבנינהו כו'. ק"ל דזה יקשה על הברייתא גופה דתני עושה אותן כו' דמשמע את כולן (לבד חסרונן הרגיל שזה ודאי צריך לנכות ואותן פי' מה שיוכל לתבוע אצל הנפקד) וכן מתניתין דספ"ג דגיטין המניח פירות כו' מפריש עליהן בחזקת שהן קיימין ליחוש דלמא חסרי להו יותר מכדי חסרונן וביותר יקשה לרנב"י דמסיק לקמן אליבי' דיותר מכ"ח משכח שכיחי לאלתר ולכאורה עלה בדעתי להגיה לקמן ורנב"י סבר יתר כו' לא שכיחי וכי הוו ליה כו' ור"ל אמת דלא שכיחי אמנם כי יארע יכול להיות לאלתר אבל גם זה דחוק דע"כ צ"ל דפליגי באירע לזמן מרובה ורנב"י גוזר אטו לאלתר ובמילתא דלא שכיחא אמרינן בעלמא דל"ג בה רבנן וגם הוא נגד התוס':

גמ' שם וליחוש שמא עשאן בעה"ב תו"מ כו'. ואף דריו"ח לא ס"ל כרנב"י לחוש שמא עשאן היינו להיותו טעם לתחלת התקנה שלא למכרם משום דס"ל דאדרבה ראוי היה לתקן דהמפקיד לא יעשה תו"מ והנפקד יהא רשאי למוכרן אבל השתא דאסרו למכור מפני טעמא דר"כ ולפיכך רשאי המפקיד לעשותן תו"מ מקשה שפיר דניחוש שמא עשאן:

גמ' שם והדביש למאי חזי כו'. שבת (קנד ב):

דף לח:

גמרא והא אמרה ריו"ח ח"ז. בכתובות (עז) הגי' בכה"ג ומי אריו"ח הכי:

גמ' שם והא דומיא דנשותיהם קתני כו'. כ"ה הגי' הישנה ונכונה וכ"ה בתד"ה אמר בסופו והגהת רש"ל תמוה:

דף לט.

גמרא אפקעתא דמלכא. לקמן (קו) וש"נ:

גמ' שם דלמא מפסיד להו ולא קרוב לנכסי קטן כיון כו' ולא קרוב מחמת קרוב לנ"ק באחי מאמא. כ"ה הגי' ברי"ף ונכון:
רש"י ד"ה רטושים. וקם שאון בעמך יהיו יראים כו'. כ"נ דצ"ל:
רש"י ד"ה בית ארבאל. אלא מורך כו' מדאגת האויב כו'. צ"ל דזה אינו אלא כבורח מחמת כרגא דלקמן וצ"ע:

דף לט:

רש"י ד"ה ל"ש אחי מאמא. עי' כה"ד. לכאורה קשה דלפ"ז באח חורג נמי יטעון כמו כן ויאמר שהוא ירש כולן וי"ל דא"כ לא היה להקטן שום זכיה מעולם בנכסים הללו והרבה יודעים שהיו מוחזקים ת"י בזמן הקדום משא"כ באח מאם שהיה לו החצי אבל בטור סי' רפ"ה אות י"ג והביאו הסמ"ע שם ס"ק כו כ' באמת דאף בכזה אין מורידין וצ"ע גם לשונו שם קשה שהתחיל לומר אפי' קרוב מאם ומפרש כגון כו' וזה אינו קרוב כלל:
תד"ה דלמא. וכן בשביל אכילת קרבן. לכאורה אינו מובן דהא תני מקריבין אותה כו' משמע דעדיין לא נשחט ואולי צ"ל בשביל תקלת קרבן ור"ל כדי שלא יבואו לידי גיזה ועבודה כדאמרינן בעלמא משום תקלה:

דף מ.

[**במשנה אריב"נ וכי מה כו' אלא כו' לכור אחד בלבד.** לכאורה כיון דמיירי שעירבן עם פירותיו לא יוציא לו לכור שלם אלא כפי חשבון ואולי דאה"נ קאמר] :
רש"י ד"ה וכ"א רבה. ועוד רבה תלמידיה דר"ח הוה. עי' רא"ש בפ' הפרה סוף סי' ה' שהביא ראיה דר"ח גדול מרבה וצ"ע לשון התוס' במנחות (קו) ד"ה רבה ועמש"כ שם והא ל"ק על לשון רש"י מהא דאשכחן בשבועות (י ב) דא"ל רבה לר"ח ואת כו' ובפסחים (מו ב) לדידך עי' ב"ב (קנח ב) דמצינו ג"כ באביי דא"ל לרבה רבי' את כו' שם (מז ב מח א):
רש"י ד"ה ליחזי דידיה. ויטיל על ש"ח כו'. כצ"ל:
רש"י ד"ה ליין. הקנקנין בולעים שתות. ובעד שמרים משמע דאינו מנכה לו כלום ונ"ל משום דשמרי יין אולי שוה כהיין עצמו דחזי לתמד ולשא"ד אבל שמרי שמן לא חזי למאומה (ולקמן בתד"ה לא אמרו משמע שיש בהם שיווי מה) גם נ"ל מה שאמרו בגמרא לקמן גבי עובדא דר"י איכא גולפי ושמריא דר"ל מה שמחיר השמרים עולה יותר מן היין [והנה מבואר כאן דמיין בולע הקנקן טפי משמן. וכן איתא בפ"ג דמכשירין מ"ב. וכ"נ ממתניתין דביין מנכה לו שתות בלע אפי' בקנקנים ישנים וטעמא נ"ל משום דמדייתי

לחוץ כדמוכח במכשירין שם. אמנם בע"ז (לג ב) גבי כסי כו' פעם ראשון כו' ג' מותר לפרש"י משמע דבישנים לא בלע כולי האי ועי' ר"ן שם] :

דף מ:

גמרא טרחיה ודמי ברזנייתא. לקמן צט ב:
גמ' שם תנא אחד הלוקח כו' אילימא כי היכי דלוקח כו' אלא כי היכי דמפקיד כו'.
משמע מכאן דאין קפידא להקדים הפשוט או האינו פשוט וצ"ע בסוכה (כ) ובפרש"י ותוס' שם:
תד"ה במזופפין. אבל הכא בשמן ל"ב כיון שהוא ישן. כצ"ל:

דף מא.

גמרא וריו"ח הניחה במקומה משמע. הן ויניחני בתוך הבקעה (יחזקאל ל"ז:א') איננה על מקומו הראשון וי"ל אבל באמת כאן ר"ל דומיא דרישא עי' סנהדרין (סוף דס"ב) ובמהרש"א שם:
רש"י ד"ה זאב וד"ה ארי. צ"ע בב"ק (טז ב):

דף מא:

גמרא לא תאמר של"י בש"ש ותיתי מש"ח כו'. לכאורה קשה דשל"י הנאמרה בש"ח הוא לחייבו בגניבה ומנא הוה ידעינן שתהא מחייבתו אף באונסין ועי' לקמן (צה) והכא י"ל דכיון דמחייבתו בגניבה ע"כ משום דקם ליה ברשותי' א"כ באונסים נמי:
גמ' שם קרנא בלא שבועה עדיפא מכפילא בשבועה. ק"ל ל"ל להזכיר שבועה בכאן אפי' אם היה חייב כפל בלא שבועה מ"מ אין זה עד שיטעון בשקר ואח"כ יבואו עדים וש"ש חייב בקרן אפי' אם טוען באמת ואף אם יש עדים כדבריו:

דף מב.

גמרא מדד ואח"כ בירך כו'. לכאורה משמע דר"ל שאמר ברוך השולח כו' (עי' ברכות יב תד"ה ברכה אחת) דזה הוה ג"כ כעין תפלה כמש"א בפסחים (קיז ב) דצלותא גואל ישראל ע"ש בפרש"י ולשון הרמב"ם בפ"י מהל' ברכות הל' כב מדד ואח"כ בקש רחמים כו' ונ"ל דהיהי רצון והברוך הוא ברכה אחת וברוך הוא חתימת הברכה כמו תפלת הדרך וברכות י"ח:
גמ' שם אלא ביני אורבי. ב"ב (ג א):

גמ' שם א"ר ומודה שמואל בכותל. אי לא דמסתפינא הייתי אומר דצ"ל דא"ר מודה כו' פי' ולכן ביני אורבי הוה שמירה אבל מהרא"ש ל"מ כן:

דף מב:

גמרא א"ל לסרסי'. הוא משרת כמו ר' אידי סרסי' דר"ש הוה בכורות (לא ב) וש"מ ואומן השכר הוה ההוא גברא בעצמו רק שצוהו להביא הכשות ולהטילו להשכר והוא בעצמו היה ג"כ במקום עשיית השכר לפקח על עשייתו כיאות כדמשמע מהא דאמר ואי דשהה כו' ומפרש"י למ"כ:

תד"ה מי. וקמפרשינן דשלו הוי קפידא. כ"נ דצ"ל. ור"ל דהם מפרשים שם כן ודלא כפרש"י דפי' בהפך ע"ש:

דף מג.

גמרא כדרבא דא"ר נגנבו כו'. עי' במסה"ש ושם איתא רבה:

גמ' שם דהואיל ונהנה מהנה. לקמן (פא א):

תד"ה מאי. תקשה להו הך ברייתא כו'. צ"ל מתניתין עמש"כ שם:

גמרא א' רבה האי מאן כו'. ברי"ף כאן ובמרובה הגי' רבא וכ"כ התוס' לקמן ע"ב ד"ה אלא:

גמ' שם השתא שויה ד'. במרובה הגי' ולבסוף כמו שהוא בפרש"י:

דף מג:

גמרא ב"ש סברי שבח גזילה דנגזל הוי. וכן הוכיח אביי בריש הגוזל קמא דס"ל לב"ש דשינוי במקומו עומד:

במשנה החושב כו' בש"א חייב. לכאורה לרי"ש דל"ב דעת בעלים ודי שיחזיר למקום שגנב א"כ כש"כ כשלא לקחה ממקומה וצ"ל דמיירי דבשעה שנאנסה היה עדיין עומד במחשבתו זאת ולכן לא הוי חזרה אך הא דהגביהה ונטל כו' דמשמע אפי' החזירה למקומה דומיא דהטה שלא זזה ממקומה קשיא ואולי מש"ה קאמר שמואל לא נטל נטל ממש אלא כיון שהגביה ליטול דאיכא למימר דבשעה שנאנסה לא חזר ממחשבתו:

רש"י ד"ה החושב. אמר בפני עדים. ל"י למאי הצריך עדים דנ"פ דאפי' הודה מעצמו שאמר לשל"י יתחייב לב"ש ודוחק לומר משום דסיפא דקרא דעכ"ד פשע דמיניה ילפי ב"ש כתיב אשר ירשיעון אלהים דדרשינן פרט למרשיע א"ע (ב"ק סד ב) דנראה דלדרשה

דב"ש וב"ה האי עכד"פ שב על סיומא דקרא דלעיל מיניה אם לא שלח ידו וגו' ומופסק מענין דלקמיה:

תד"ה החושב. כדיליף מע"כ דבר. עי' בנזיר (י) בפרש"י ד"ה כסבורה שכ' ומצינו מחשבה שהוציא הכתוב בלשון אמירה כמו ודובר אמת בלבבו כו':

בא"ד וכן מחשבת פיגול נמי הוי בדבור כו'. נ"ל ראיה מספרי שופטים פיסקא קמ"ז [אח"ז מצאתי שקדמני בזה התוי"ט וע"ש] ומנין לקדשים ששחטן חוץ לזמנם כו' שהוא עובר בל"ת ת"ל כל דבר שתלוי בדבר ובזבחים (כז) כאן שנתן באמירה ע"ש ובקדושין (נט רע"ב) משמע נמי דמחשבה ודבור אחד הם ע"ש:

דף מד.

במשנה הנחושת קונה אה"כ כו'. ונחושת נגד הזהב מחלוקת הפוסקים ואין להקשות לדעה דנחושת קונה אה"ז יותר ה"ל לתנא למתניה תחת קונה אה"כ דזה הוה ידעינן מק"ו דמה לנגד זהב הוה פירי כש"כ נגד כסף דאף הזהב נגדו פירי די"ל דה"א דחריפות אינו מועיל אלא נגד חשיבות דחדא מדרגה כמו כסף נגד זהב אבל נגד חשיבות דב' מדרגות כמו נחושת נגד זהב לא אע"ג דחריפא טפי אף מכסף באתרא דסגיא ולכן ה"א דנחשת הוה טיבעא נגד כסף דאינו חשוב מינה רק מדרגה אחת ואיהי חריפא טפי קמ"ל ועי' רא"ש ונ"י גם אין להקשות מלקמן לתרי לישני קמאי למ"ד דאף בפירות על דינרין מחלוקת ועל פריטי מודו ב"ש דמחללינן אלמא דפריטי חשיבי מטבע יותר מדהבא דז"א אלא למ"ד דדהבא אינו נחשב למטבע כלל אבל לדידן דחשיב מטבע לגבי נפשיה הוה מטבע אפי' נגד פריטי כיון דחשיבא מינה בב' מדרגות ותדע דבלישנא מציעא הקשה למ"ד דטעמא דב"ש מכסף ראשון מהא דהפורט סלע של מע"ש ואמר השתא כו' לגבי פריטי כו' לגבי דהבא דחשיב מיניה כו' אע"ג דלמ"ד שכנגדו ע"כ פריטי חשיבי טפי כנ"ל אלא ודאי כדאמרן וזה יש לדחות ע"פ מש"כ התוס' שם:

תד"ה אסימון. וי"ל לפרש"י דכ"ד שאינו כתיקונו קרי אסימון. עמש"כ בעירובין (לא ב) בתד"ה שפדאו:

דף מד:

גמרא סד"א הני פריטי באתרא כו' כיון דאיכא דוכתא כו'. נ"ל דאתרא הוא חלק גדול מארץ ודוכתא הוא חלק קטן ועל כוונה זו יעלו כל המקומות אשר המה נזכרים בדיוק:

גמ' שם דרב אוזיף כו' אתא לקמיה דר"ח כו'. לכאורה יקשה מדוע לא שאל מקודם בשעה שאוזיף דהא אסור להלוות סאה בסאה ואין לומר דדוקא פירות דעבידי דמוקרי וזולי אבל מטבע דאין דרכה בכך שרי דהא אריו"ח לקמן אסור ללות דינר בדינר וי"ל דהא אם עושהו דמים מותר וזה היה ידוע אז מחירו כהרגלו בכ"ה דינרי כסף ודוקא דינר בדינר דהיינו שהתנה להשיב דינר כמו שהלוהו אוסר ריו"ח. שוב ראיתי להט"ז בסי' קס"ב סק"ג שתירץ מעין זה אך מה שהקשה שם לדחויא דרב דינרי ה"ל וכי לא ידע רב דביש לו מותר הן זה כבר הרגישו התוס' ויישבו בטוב ואולי יש שם ט"ס וצ"ל ותו קשיא ליה ר"ל להנ"י:

גמ' שם דתנן פרוטה שאמרו כו'. צ"ל דתניא:

גמ' שם וח"א אף בפירות ע"ד מחלוקת. לכאורה יפלא מה דוחקתו לעשות פלוגתא רחוקה ביניהם הלא מסתבר יותר כאידך וב"ש ס"ל כזקנותיה דרבי וב"ה כילדותיה וכן קשה פסקי רמב"ם אהדדי דבפ"ו מהל' מכירה הל"ו פסק כזקנותיה דרבי ובפ"ה מהל' מע"ש הלי"ג פסק כב"ה עי' ברא"ש ונלע"ד דס"ל להך מ"ד דאילו לב"ש הוי טיבעא מיהת לגבי פירי אע"ג דלגבי כספא הוי כפירא מדאורייתא ש"ד לאחלופי עליה כספא כמש"כ לקמן (מה ב) בס"ד ואף רבנן לא הוי גזרי ביה משום משאוי הדרך וכסברת ב"ה אליבא דכ"ע ואפי' לזקנותיה דרבי ודלא כהרא"ש:

רש"י ד"ה טיבעא. אפירא לא מחללינן דר"א וצרת הכסף. תימה דבסוכה (מא) מוכח דדמי מעשר ל"ב לחללו ע"ד שיש בו צורה דוקא וע"ש לעיל בתד"ה על חיין:

רש"י ד"ה אף בפירי. ע"ד מחלוקת ב"ש וב"ה. כצ"ל:

תד"ה למקח. שאם מכר לו חפץ בכ"ד איסרין כו'. נראה דנקטי כן לרבותא דאע"ג דמקחו היה בדינר שלם והל"ל דינר ואמר כ"ד איסרין סד"א דדוקא קאמר קמ"ל וכש"כ אם היה מקחו באיסר מחוייב ליתן לו א' מכ"ד בדינר:

דף מה.

רש"י ד"ה לעולם. אימא טיבעא הוי. הס"ד ומה"ד כיון:

תד"ה לגבי. וא"ת א"כ כו'. ואולי י"ל דאחר שהוקר ודאי לא מהני מה שהוא טיבעא לגבי נפשי' להחזירו אבל ללות לכתחלה שמא יוקיר הוה ס"ד דמהני:

תד"ה ושאני. וא"ת כו' דריו"ח דאמר מחללין כו'. נ"ל דכן היה גירסתם בגמרא ומיושב הצ"ע דהמהרש"א:

תד"ה לפלגי (בסופו). **א"נ אתיא כר"מ כו'**. עמש"כ בפ"ב דמע"ש מ"ח בס"ד:

דף מה:

רש"י ד"ה ואין מחללין. מ"ל אי משום דדהבא פירא כו'. דבירושלמי ספ"א דמע"ש מפיק ליה מקרא ונתת הכסף בקירוב מקום אתה מחללו ואי אתה מחללו בריחוק מקום ועי' סוכה (מ ב) בתד"ה על חיין ולפי מה שפרש"י לעיל דרחמנא אמר וצרת הכסף נראה בעיני דלמ"ד דפירות ע"ד ד"ה מחללינן א"כ ע"כ קרינן בהו וצרת ה"ה דמחללין כסף עלייהו מדאורייתא וזהו כוונת ר"ע לקמן (מז ב) לרבות כ"ד שיש עליו צורה היינו אפי' לא חריפא כ"כ עי' בר"פ בתד"ה אסימון בסופו וכאן ר"ל למ"ד דאף בפירות ע"ד מחלוקת א"כ ע"כ צורתא דידהו כמאן דליתא ולא קרינן בהו וצרת ועמש"כ לעיל:

רש"י ד"ה ואין בידו מעות. ורוצה לחלל כו' ולהערים (כצ"ל) כו' ע"י מקח וממכר שמוכרו כו'. נ"ל הא דלא פי' ע"י חילול כדמסיים במשנה וחוזר ואומר ה"ה מחוללין כו' דמי ישמע לו שיהיה מעות שלו נתפסין בקדושת מעשר ואם יקנה לו מעות שלו שוב לא יוכל לתתם בחזרה אליו לר"מ דממון גבוה הוא דמוקמינן סתמי דמע"ש אליבי' בקדושין (נד ב) והא דתני הכא הפירות הללו נתונים כו' היינו בעודן בטבלייהו כדפי' הרמב"ם וכדמוקי הגמרא שם המשנה דלעיל:

תד"ה אין. ומטבע לא מיקרי פירי כו' מידי דהוה אפירא לר"נ. ואנכי תמה דנראה דכ"ד שאינו כלי מיקרי פירי לגבי חליפין כדפרש"י שם רק דמטבע גריע טפי למ"ד דאינו נעשה חליפין משום דדעתיה אצורתא לכן איצטריך ליה למילף מפירא לר"נ דג"כ א"נ חליפין ואפ"ה מיקניא בחליפין אבל למ"ד דמטבע נעשה חליפין ול"ל סברת דעתיה אצורתא ודאי דלא גרע מפירא וכן ראייתם מהא דלקמן ופירי נמי עבדי חליפין הן משם מוכח דמטבע עדיף טפי לענין חליפין מפירא דקצת שם כלי עליו אבל מ"מ איכא למימר דלחשיבת כלי לא הגיע דאינו דומה לנעל ודומה לשור חי לפרש"י בקדושין בסוגיא זו וכן ראיה הג' נדחית מזה הטעם:

דף מו.

רש"י ד"ה מותר. נקנה לו הדינר שבביתו כו'. כצ"ל:

תד"ה ונקנינהו. אמתני' פריך. כצ"ל. וכמו שהגיה הגרי"פ בס"ד הסמוך לקמן:

דף מו:

גמרא מ"ט דר"נ ס"ל כריו"ח כו'. הן לקמן (מח סע"א) איתא דאמר כן להדיא:

רש"י ד"ה כיצד הא'. **וה"ק כל הנישום כו**'. ובקדושין פי' וה"ק כל הנעשה כו' דהיינו מטבע ע"ש והוא למאי דס"ד ואפ"ה לא תיפשוט דמטבע נ"ח דהכא בתורת דמים איירי והנה רש"י בתחלתו מפרש כאן דכשמכר לו השור היה על דמים רק אח"כ נתרצה לקחת הפרה בעד חוב דמי השור וכ"פ בקדושין ובסופו מפרש דבתחלה כשמכר לו השור היה ע"מ שיתן לו הפרה באותן מעות וכ"נ דאף בכה"ג קנה מדפשט ראב"א לקמן מהא דהרי שהיה תופס פרתו כו' דחליפין ומקפיד עליהם ל"ק ולא מוקי לה שהתנו שיקנה החמור בדמי הפרה אלא ש"מ דבכזה היה קני ואף שהתוס' בד"ה ופירי כתבו דלא מצי מיירי בדמים אינו מובן למה ועי' במלחמות:

רש"י ד"ה משיכה מפורשת. וכדשני ר"י כל הנישום כו'. עי' מהרש"א ול"נ כיון דריו"ח אמר לעיל דאין מטבע נעשה חליפין מסתמא גם ר"ל מודה ליה מדלא איפלוג עליה ועי' שבועות (מ ושם):

תד"ה ופירי. לרש"י דפסק לקמן כר"ל. הן לקמן לא נמצא ונ"ל דצ"ל כר"ל לקמן ופסקו של רש"י תמצא בבכורות (ג ב) ד"ה קנין גמור (ועי' תוס' שם ד"ה דקא בסופו) ובע"ז (עא) בתד"ה רב אשי:

בא"ד ועוד דתניא לקמן פרתך כו'. ובקדושין מסיימי וקתני דקני לה לחמור כו'. ולכאורה תמוה דאדרבה הא תני דלא קני בעה"ח אה"פ ואי דדייקי דדוקא משום שאמר בכך וכך הלא למאי דדחי רבא שם דמיירי דא"ל בפרה וטלה כו' ע"כ בלא אמר בכו"כ נמי ל"ק:

בא"ד וי"ל דמסתמא לא יחלוק ר"נ כו'. אבל מה יענו על הא דאמר לר"ל כו' ע"כ כר"ש ס"ל הלא הוא יכול לתרץ כל הנישום כפי האמת:

דף מז.

גמרא א"כ ה"ל נכסים שיל"א נקנין. כצ"ל. וכה"ג בקדושין (ז):

רש"י ד"ה לקיים. כ"ד בכל דבר. הס"ד ומה"ד

ההוא במנעל הס"ד:

תד"ה קונים. סבר כרבנן דא"ש כו' בזר שאכל תרומה. כצ"ל בב':

דף מז:

גמרא למקניא ולא לקנויי. קריאת הלמ"ד בפתח וגי' הרי"ף והרא"ש לאקנויי:

תד"ה נשרפו. ותירץ כו' יאמר לוקח למוכר נשרפו כו'. לכאורה לפ"ז אם היה עלייתו של מוכר שכורה ללוקח לא תקני משיכה לבדה עי' לקמן (מט ב) וזה לא שמענו ואולי זמנין דמשכה לסימטא ולא לעלייתו ושמה תפול דליקה:

תד"ה אא"ב. ור"ת מפרש כו' עד סה"ד. וק"ק א"כ למה תקנו כלל שיוכלו שניהם לחזור בתרי תרעי לכ"ע ולרבנן אפי' בחד תרעא ולר"ש המוכר לבד לא יתקנו אלא היכא דאיכא הפסד לגמרי דבזה לבד סגי לסייג חששא דדליקה וכדומה לרבנן לא קשיא משום לא פלוג אבל לר"ש דמחלק קשה וגם רבנן הא מחלקי לענין מי שפרע ועיין במלחמות:

דף מח.

גמרא א"ר קרא ומתניתא מס"ל לר"ל כו'. לכאורה ה"נ להגיה ומתניתין וכן לקמן צ"ל מתניתין מנלן דתנן דההיא דנתנה לבלן מתניתין היא במעילה פ"ה ולשון התוס' בד"ה בלן וכי אתותב ריו"ח ממתניתין אבל י"ל משום דמהמשנה לחודה איכא לדחויי דל"ד בלן כקושיית התוס' שם בוא"ת הב' רק מפני דאשכחן בברייתא דתנ"ה דלספר לא מעל מוכח דמתניתין דוקא קאמרה בלן ועמ"ש בתוס' שם ליישב הגי' מתניתא בד"א נכון בס"ד אך תיבת דתניא ודאי צריך להגי' על דתנן ולהת"ש בהרא"ש אות ו' נעלם זה דמשנה היא וגם אגב שיטפי' רהיטא ממנו הברייתא דתנ"ה ע"ש:

גמ' שם אר"ח כגון שיחד לו כלי כו'. ועפרש"י וק"ל מפ' בתרא דשבועות (מו) היכן שורי כו' והוא שמת כו' חייב וכיון שהשור איננו אינו כופר לו אלא ממון שמחוייב לשלם עבורו ושוב אינו מיוחד וכן לעיל (לו) פעמים ששניהם באשם כו' וי"ל כיון שבא מכח דבר מיוחד עדיף וכה"ג בר"פ נערה שנתפתתה אליבא דר"ש בדבר שעקרו קנס ולקמן (נד ב) בתד"ה מוסיף וכן בחו"מ סי' צ"ה ס"ו ע"ש:

גמ' שם מ"ט לאו משום דמחסרה משיכה. ולריו"ח ליכא למימר דמחסרה יחוד דא"כ אפי' קרבן לא מחייב אבל לר"ל א"ש דלענין קרבן מהני יחוד לחוד ואתיא הא דר"ח אף לדידיה רק להישבון דהיינו להשיב אותו כלי דוקא לא מהני יחוד אלא דוקא שנטלו ממנו כו' ולשון רש"י בד"ה בהדיא שכ' ולהביא קרבן אינו מדוייק לפ"ז ובזה אין התחלה לקושיית התוס' מר"ש דר"פ נערה דהא אף לר"ל לענין קרבן סגי ביחוד כלי בלבד (ובלא"ה לכאורה ל"ק לפמש"כ בעצמם לקמן נד ב בד"ה מוסיף) ואתיא כמין חומר הא דגבי גזילה ואינך כתיב והשיב כו' דמשמעו אותן בעצמן (עי' ב"ק סו אשר גזל כעין שגזל יחזיר) ובתשו"י דמרבינן מן או מכל כו' כתיב ושלם כו' דמשמעו דמים ולשון הגמרא בהדיא לא אהדרי' קרא קצת דחוק לפ"ז:

גמ' שם ובדקה לוי במתניתין ואשכח. מפרש"י נראה דל"ג תיבת ואשכח ופירושו מוכרח ביבמות (י) אך ק"ק לפ"ז מאי מקשה מהוספה דלוי על ר"ל ואולי דלוי סדר ברייתות

שמצא ועשאן תוספתא על המשנה ובתחלה השמיט ברייתא זו דסיטון מלספחה בתוספתא ואח"כ ספחה לה:

תד"ה בלן. דריו"ח מוקי לה בבלן כנעני כו' דומיא דרישא כו'. נלע"ד דאי לאו הברייתא דנתן לספר מעל ה"א דלריו"ח לפי תירוץ הא' שבתוס' לעיל (מג) ד"ה מאי דגם לדבריו אסור המוכר להשתמש במעות המכר ולשיטת הרי"ף וסיעתו דגם לריו"ח אי איתנס חפץ הנמכר איתנס למוכר אפי' לא חזר בו הלוקח א"כ ל"ע ולא כלום בנתן לספר כיון דסוף סוף לא קנה יהיה אפי' מדרבנן כדאשכחן בכ"ד וכ"כ התוס' בע"ז (סג) בד"ה והא לענין אתנן ולא נחלק בינו למעילה כמו שחלקו התוס' שם כי מה יכריחנו לזה אך לפי דאיתא בברייתא נתן לספר מעל ע"כ לריו"ח מיירי בספר ישראל וצריכין אנו לחילוק התוס' בע"ז שם ומתני' ע"כ בבלן כנעני לבד כמש"כ התוס' והשתא א"ש דדוקא מתניתא מסייע לר"ל דמתני' לחודה אדרבה הוה א"ש טפי לריו"ח דתיקום בין בישראל בין בכנעני ובמש"כ ינצל הרר"ח מקושיית התוס' עליו לקמן ע"ב בד"ה נתנה דאינהו מוקי למתניתין בישראל וכדאמרן מעיקרא והברייתא דנתן לספר מעל בכנעני ונכון בעז"ה רק ברייתא דתני לוי תקשה להו:

תד"ה נתנה. אע"ג דרבא גופיה ס"ל הכי כו'. כצ"ל:

בא"ד דלריו"ח מתרץ תירוצים אחרים כו'. ע"ש דליתא (זולת התירוץ הא') רק תירוץ זה דקאי בחצירה ואולי משום דלתירוץ זה יש עוד תנאים שעשאה אפותיקי וא"ל אי מייתינא כו' לכן קרו ליה בל"ר:

בא"ד אך קשה דא"כ תקשה להו מתניתין כו'. עי' במש"כ לעיל ליישב בס"ד:

בא"ד וי"ל דר"א הדר ביה כדמוכח ליה רבינא בע"ז דמשיכה כו'. כצ"ל והוא שם (עא ב) ודע דהאי וי"ל אינו ליישב פי' הרר"ח דלדידיה לא שייך ואע"ג כו' שכ' לקמיה בסמוך גם הקושיא ממתני' דנתנה לבלן אינה מיושבת עדיין אלא קאי אדלעיל ליישב הא דר"א ס"ל כר"ל ולזה כוון ג"כ המהרש"ל ועי' בדבריהם בבכורות (יג ב) בד"ה ר"א:

דף מח:

גמרא הוא סבר כנגדו הוא קונה ובדברים ס"ל כרב דאין בהם משום מח"א. כ"כ המהרש"א לקמן ודוחק ול"נ כיון דיהב ליה מקצת דמים ע"כ לא סמכי דעתייהו אדבוריה ושוב אין כאן משום מח"א כדאמר לקמן בבנו של ר"י בן מתיא:

רש"י ד"ה הוא סבר. אי מכירת קרקע כו'. ועי' הגהת הב"ח ולכאורה תמוה דהא מדאמר לקמן מאי לאו ה"ה למטלטלין וכן ממה שתירץ לא מטלטלין כו' מוכח דבקרקע לכ"ע

קני כולה אבל נראה דפירושו מוכרח לפי ס"ד דהמקשה דא"ת דגם רב מודה בקרקע ול"פ רק במטלטלי א"כ מ"ק מאי לאו ה"ה במטלטלין כיון דרב גופיה מחלקם ולא ה"ל להקשות רק מ"ש ואפי' בלא הברייתא אלא ע"כ דהוה ס"ד דפליגי בתרוייהו דאין לחלקם כדאמר מאי לאו ה"ה כו' והמתרץ השיבו לא כו' ור"ל א"כ י"ל דל"פ בקרקע:

דף מט.

גמרא אר"פ מודה ריו"ח כו'. כצ"ל בל"ו וכמו שהוא ברש"י:

גמ' שם אא"ב ל"מ למיהדר ביה מש"ה רשאי. ק"ל כיון דעדיין לא קנאו איך יכול להפריש משאינו שלו וי"ל דזה דמי להא דמוקי רב בגיטין (ל) הא דתנן התם המלוה כו' מפריש עליהן במכירי כהונה ופרש"י דאסחי כהני דעתייהו והוה כמאן דמטו לידייהו דהני וה"נ מסחי דעתייהו דודאי לא ישנה וכן התוס' בב"ב (קכג ב) השוו מכירי כהונה לדברים בעלמא וכתבו דכל כמה דלא הדר הוי כמוחזק וכ"מ מסדור הרמב"ם הני תרי דיני אהדדי בפ"ז מהל' מעשר (והע"מ והגרי"פ אישתמיט להו לציין דין זה להרמב"ם שם הל"ח) ועמש"כ בגיטין שם גם יש לדמות זה להא דבעי בירושלמי פ"א דתרומות ה"א על הא דתורם את שאינו שלו דאינה תרומה אם הפריש מהפקר (שהופקר אחר מירוח) שם מצייר בגוונא אחרינא אבל נראה דה"ה בכגון זה אם נאמר דאין ת"ת כיון שאינו שלו א"ד כיון דלא הוי של חבירו תרומתו תרומה ולא איפשיטא ונאמר דריו"ח יסבור כהצד דת"ת והכא ג"כ כהפקר דמי כנ"ל ונלע"ד דבזה יבא כפשטיה הא דא' רבא בנדרים (לד ב) היתה לפניו ככר של הפקר אמר ככר זו הקדש כו' ולא נצטרך לאוקמה שהיתה בד"א שלו כמש"כ הרא"ש והר"ן זה נ"ל נכון מאד בעז"ה שוב ראיתי בירושלמי שם בסמוך מביא הך דינא דריו"ח ומשמע שם דהטעם הוא דהוי כמו שעשאו שליח לתרום מזה ת"מ על שאר מעשרותיו וכר"י דאמר בעה"ב שתרם אהמ"ע מה שעשה עשוי וזהו כאבא אליעזר ב"ג בגיטין (סד"ל) ושם איתא עוד דאחר שעשאו הלוי ת"מ על מעשרותיו שוב אינו יכול הבעה"ב לתתם ללוי אחר ע"ש ותמיהני על הרמב"ם שהשמיט זה ואולי שסובר דגמרא דילן פליגא דלהירו' דמטעם שליחות קאתי עלה וכדמייתי מהא דאם משתרם בעל ת"ת לא שייך זה לדברים דשליחות א"צ קנין (חו"מ ר"ס קפ"ב):

גמ' שם אמר לי רבינא לדידי אמר לי ההוא כו'. כצ"ל:

תד"ה אלא. היינו משום דמעיקרא היה ש"ש כו'. ואף להועוד י"ל שבתוס' לעיל (מג בד"ה מאי דהכא לריו"ח הוה אפי' כשואל מ"מ מיד דהדרו בהו אף בלא אמירת שקול וזוזך לא מצי תו לאשתמושי בהו ולא הוו עלייהו אלא כש"ח אבל לפי מה שדקדקו

בעצמם בס"פ חלון ד"ה שמא מלישנא דהכא דאי לא אמר שקול זוזך הוי עלייהו ש"ש קשה ואולי יכוונו דהתם ה"ט דהוי ש"ש משום דתפיש ליה אאגרי' לכן כשא"ל טול כו' אינו מכוון רק לומר דלא תפישנא ליה אאגראי אבל הכא ע"כ כוונתו שאינו חפץ תו לשמרם כלל:

דף מט:

גמרא איהו טרח ומייתי לה. ברי"ף ורא"ש הגי' ומציל:
במשנה האונאה ארבעה כסף מכ"ד כסף לסלע. נ"ל דשיעור המשנה הוא האונאה ד"כ לסלע ומכ"ד כסף בא לבאר באיזה כסף מדבר או אתי לפרש את הסלע דדוקא אם הוא יוצא בכ"ד כסף אז הוי' אונאתו ד' כסף (ועי' לעיל מד ב בתד"ה אחד משמונה) ומלת לסלע משמשת לשתים ולכן בר"ט לא נזכר מכ"ד כסף (כפי הגי' במשניות ובירושלמי וברי"ף) דכבר ביאר תנאי זה:
גמרא תנן כו' מאי לאו דזבין שוי כ' בכ"ד כו' לא דזבין שוי כ"ד בכ'. נראה דס"ד דאונאת לוקח שהיא בנתינת מעות יתרים החשבון הוא במעות ואונאת המוכר שהיא בנתינת החפץ בפחות החשבון הוא בשיווי החפץ:
תד"ה שוי. ועוד כו' דשוי שיתא בחמשא כו'. וא"ל דמשכחת לה בשוי ה' בד' דא"כ לא אתיא הא דתנן ד' כסף לסלע גבי אונאת מוכר דזה ודאי אאונאת תרוייהו קאי ועי' לקמן נ"א בתוס' דהא דפריך מי נתאנה מוכר אימא סיפא כו' היינו רק לפי דאוקמה באונאת מוכר לבד ועדיפא מיניה קפריך:

דף נ.

גמרא אבע"ל פחות משתות לרבנן לאלתר כו' ולא איפשיטא. לכאורה יקשה מדוע לא פשיט מברייתא דר"נ לקמן דתני פחות משתות נקנה מקח דמוכח אפי' לאלתר דאי לאחר שיראה אפי' שתות ויתר נמי וכן הבעי' השניה ליפשוט דתני שם וזה וזה בכדי שיראה וי"ל משום דלרבה לקמן (נא) דאמר תני נמי בברייתא רצה י"ל דזו"ז קאי אפחות משתות ושתות עי' לקמן בתד"ה אמר רבא ועי"ל דאה"נ דהא מייתי דברי רבא לפשיטות האיבעיות וקאמר אח"כ תנ"ה וקאי על כל דברי רבא ועי' בתוס' שם פיר"ת:
גמ' שם או בכדי שיראה כו' האי בכדי כו'. אין פירושו כבכדי שבאיבעיא הב' ושבדברי רבא ושבתנ"ה דהכא ר"ל אחר שיראה והתם בתוך שיראה:

דף נא.

גמרא וכן אר"א ישר. בפסחים נג ב ובסנהדרין (ק) ובשבועות (מ) מחק רש"י בכה"ג מלת ישר:

גמ' שם בצדרייתא. פרש"י העומדים לימכר ועי' ברי"ף והרא"ש ונ"ל דרמז הכתוב לנו זה במה שאמר וכי תמכרו ממכר דר"ל דבר העומד לימכר:

תד"ה והתנן. וי"ל דאונאה משמע בכ"ע כו'. והא דאר"י אין אונאה לתגר ר"ל אין אונאה בכ"ע אלא דוקא אם הוא מאנה:

גמרא דאי כ"ר מוכר משום דקים לי' כו'. פרש"י דחוק דאטו מי לא עסקינן דשהה הרבה ימים בין הקניה למכירה ובין כך נשתנה השער או שהוא עצמו קנה בזול או ביוקר ועוד דגבי לוקח ע"כ אזהרתי' ג"כ אם יודע ששוה יותר לכן נלע"ד לפרש דמוכר כבר גמר מסחרו וקי"ל ויודע מה הרויח אבל לוקח עדיין א"י כי אולי בטרם שימכור תוזל הסחורה או תתקלקל:

גמ' שם בתגר ספסר שנו מ"ט מידע ידע כו'. לע"ד נל"פ דכיון שקונה ומוכר תמיד בכל יום ודאי יודע בטוב שוויה בכל עת לכן בין שהוא המוכר ובין שהוא הלוקח אין לו אונאה וכשהוא לוקח ביוקר אולי הוא משום דאיתרמי ליה אדם שחפץ לקנות אותו החפץ ויעלהו לו בדמים והש"ס נקיט הטעם על כשהוא מוכר וה"ה אם הוא לוקח מטעמא דאמרן וכה"ג צ"ל לדעת הרמ"ה שהביא הטור בסי' רכ"ז סכ"ט לענין בעה"ב דהש"ס נקיט לעיל טעמי' דיקירי עליה לא מזבן להו כו' והוא ז"ל פסק דה"ה אם מכר בזול או לקח בין ביוקר ובין בזול וכ"ז דלא כפרש"י ותוס':

דף נא:

רש"י ד"ה שאין בו אונאה. אלא לשון כו'. אולי צ"ל ולא לשון:

תד"ה הכא. ולישני דכתובה לא ידעה כו' כצ"ל בה':

תד"ה לא (בסופו). פי' המוכר הראשון כו'. ר"ל כדרך הפאבריקאנטין בזמנינו לקצוב סחורתם במקח ידוע ומנכים להקונים מהם איזה פריצענט (ראבא"ד) והקונה זה כשמוכר באמנה לחנוונים קטנים מחשב להם מקח הקצוב ומוסיף עוד עליו שכר כתף כו' וגם רווח מעט כפי שישוו לבד הראבא"ד שהוא בעד שכר עצמו ר"ל שכר טרחו ודברי המהרש"א בזה מגומגמין:

דף נב.

במשנה אפי' לאחר יב"ח כו'. נקי"ט זמן זה לרבותא משום דדרך להתיאש בו כדלעיל (כד ב):

גמרא ורמינהי עד כמה כו'. לעד"נ דקס"ד דתנא ברא קחשיב ממטה למעלה וס"ל דבמטבע כיון דלא סגי' אפי' בכ"ש הוי' אונאה ושאלת עד כמה הוא דמכאן ואילך יהיה ביטול מקח וא"כ הוי' הרומי' מכ"ש עד השיעורים הללו דלתנא דידן הוי' מחילה ולת"ב אונאה ונכון בעז"ה כי בזה יפלו גמגומי המפרשים בכאן:

רש"י ד"ה עד. ע"ש שבא להוציאה כו'. ומה יענה לאביי לקמן דגם בטלית בכפרים עד ע"ש (כ"נ לכאורה דאל"כ לא תני לן זמנה בכפרים אלא ע"כ דסמיך על הא דתני בסלע או דקאי על תרוויהון) ועוד דאדרבה הם מספיקין מזון לבני כרכים כדאיתא במגילה לכן הנל"פ דבע"ש באים לשוק ולוקח הסלע עמו להראותו לשולחני וכ"נ מפי' הרמב"ם וכן הטלית לאביי להראות לתגר או לקרובו:

תד"ה יתר. מצי נמי קאי אפחתה יותר כו'. נראה דזהו לאביי דמפרש פחתה סלע יותר מכדי אונאה אבל לרבא דמפרש פחתה איסר לדינר דהוא כדי אונאה קאי ולא ימכרנו עליה דכן פסקו הפוס' דלר"ה יקוץ אפי' בכדי אונאה וזה דלא כהמהרש"א אך לפי' הא' שבתד"ה נותנה למע"ש ולפי' ריב"ן דקאי אחסרה כדי אונאה א"א לומר כן עי' רא"ש ונ"י:

דף נב:

גמרא לא יתירא דאכתי כו' מוכרה בשויה. ופרש"י ביפה ותימה דמלת שויה תשמש לשני מובנים הפכיים ואולי בכוונה העתיק רש"י כאן בשוויה בשני ווי"ן (וכן לעיל בהברייתא לאחר שכ' הפי' דהכא) דזהו החילוק דשוי' בחד ו' פירושו כמו שהוא שוה עתה לאחר חסרונו ובב' ווי"ן מובנו שיווי ודמיון ור"ל דומה לתחלתו או לשאר סלעים שלמים:

תד"ה נותנה. דאי ממתניתין ה"א כו' קמ"ל חזקיה כו'. וכ"כ לפי' הריב"ם ולכאורה קשה א"כ מאי זה סיוע:

בא"ד ופריך והאמר חזקיה לפי' כו'. כצ"ל:

בסופו והריב"ן פי' כו'. לכאורה גם מרש"י ד"ה מ"ק וה"ק משמע שפי' כן:

דף נג.

תד"ה ואסורים. ומיהו במס' חלה כו'. י"ל דשם שיגרת לישנא דהכא נקיט וכה"ג מצינו הרבה ועי' לקמן (נז ב) בתד"ה שומר שוב מצאתי כן בהרא"ש בחלה שם:

תד"ה והן נ"כ. אבל עבדים אסורים מיתורא דקרא. פי' מהר"ם דהוא מדכתיב בבקר ובצאן כו' ועי' ר"ש ספ"א דמע"ש ותמוה דא"כ אפי' בגדים נמי לא דלאו מידי דמיכל נינהו כבקר כו' וכמו שהקשו התוס' בע"ז (סב ב) בד"ה העלה והר"ש שם פ"ה מי"ב וע"כ צ"ל דכאן ר"ל דהדמים ישארו בקדושת מעשר אצל המוכר וקרא דבבקר הוא שתתחלל קדושת המעות עליהם ונ"ל דזהו כוונת התוס' שם בלכן נל"פ כו' אלא שנשתבש לשונם שם בטעות המעתיקים כמו שהעירותי שם ומש"כ הכא מיתורא דקרא רצונם שיש שום קרא מיותר למעטם:

דף נג:

גמרא מיתיבי מע"ש שאין בו ש"פ כו'. הא דלא מייתא ממנה סייעתא לחזקיה עמש"כ בברכות (כו) וי"ל עוד משום דחזקיה אמר אין בו והברייתא ע"כ תכוון שאין בחומשו כדדייק הש"ס ממלת דיו:

רש"י ד"ה בלקוח. מעשר זה לא כו'. כצ"ל בל"ו:

תד"ה כר"י. וא"ת דבפ"ג כו' א"כ טעמא אחרינא א"ל. עמש"כ ע"ד דהכא בפסחים (לח) בתד"ה ר"י:

תד"ה אפי'. מעיקרא כו' ה"מ למפרך הכי. לכאורה י"ל דלמעיקרא איכא למימר דנקט לרבותא דאפי' הוא עתה חוץ לירושלים מ"מ אינו נפדה מפני דקלטוהו מחיצות אבל הכא פריך שפיר דאפי' לא נכנס מעולם אינו נפדה לר"י:

תד"ה לא. אבל אי נפיל מחיצות קודם ג"ד כו' דה"ל כגבולים. כצ"ל בכ':

שם כיון שאינו ראוי כו' ולא לפדות כו'. לכאורה שפת יתר הוא דהא קיימינן שם אליבא דר"ח דאמר דבגבולין אף דראוי לפדותו מקרי ממון גבוה:

שם ויעלוהו כשיעשו מחיצות. נראה דצ"ל ויאכלוהו כשיעשו כו':

תד"ה אין. אבל למ"ד אין בחומשו קשה דטפי כו'. הן הרמב"ם בפ"ה מהלכות מע"ש ה"ד פי' באמת כך אבל קשה לפ"ז הברייתא דדייק הש"ס דר"ל שאין בחומשו וקתני בה הוא וחומשו ש"מ דיש לו חומש והעתיקה הרמב"ם שם בהל' הסמוכה ועוד קשה מהברייתא דלעיל ובאיזה מע"ש אמרו במעשר שא"ב ש"פ אלמא דל"ת פדיונו וא"ל דהתם ר"ל שאין בו וכ"ע מודו דל"ת פדיונו (ועי' פרש"י בגיטין (יב ב) ד"ה בפחות) דא"כ לא א"ש

לקמן (נה סע"א) דמשני כמ"ד אין בחומשו כו' בקרנא קא מיירי כו' כיון דלדידיה ג"כ אי ליכא בקרנא ש"פ ל"ת פדיונו וזה י"ל דלעולם למ"ד אין בחומשו תפיס פדיונו אפי' אין בקרנא ש"פ והברייתא חדא קתני כשינויי דר"ש לעיל וכ"מ ממש"כ הרמב"ם בספ"ו מהל' מע"ש ע"ש וכן קשה מלשון הגמרא רפ"ח דערכין ת"ק סבר איסר דאיכא בחומשו ש"פ פרקינן משמע דאי ליכא לא פרקינן כלל ופסקו הרמב"ם ברפ"ה מהל' ערכין ובזה העיר הלח"מ שם:

דף נד.

גמרא ואכנפשי'. דומה לה במגילה (לא ב):

גמ' שם הואיל וגזברין תובעין אותו בשוק. מלשון בשוק נראה דגם גזבר אינו רשאי לבוא אל ביתו לעבוט כמו הדיוט:

רש"י ד"ה ואין לו ביעור. בשנה שלישית כו'. עמש"כ בסנהדרין (יא ב) ע"ד:

רש"י ד"ה אינה משתלמת. מעות אלא פירות כו'. הן גם מעות נקראות חולין בכ"ד ומהן לקמן (נה ב) ויותר הנל"פ דבא לאפוקי תרומה וכדאיתא רפ"ו דתרומות אינו משלם תרומה אלא חולין מתוקנים ועמש"כ שם:

רש"י ד"ה ולא אכלה. דהיא חוזרת בעין. וכן בסמוך פי' את הכפל של קנס משמע דהקרן אם אינו בעין משלם מן החולין וצ"ע דמשמע בכ"ד דא"מ מן החולין רק אם אכלה בשוגג משום כפרת אכילה ועמש"כ שם ברפ"ז:

תד"ה או. ומסתמא ה"ה במעשר. לכאורה קשה א"כ בדמאי יהא מותר לכתחלה לחללו על פרוטה וק"ו הוא מחומש דעכ"פ מחוייב לשלמו מה"ת ובחללו על פרוטה אינו חייב להשלים מה"ת לשמואל ולר' ירמיה לקמן (נז) וי"ל דמ"מ לכתחלה משמע דאסור מה"ת לאנות את ההקדש עי' תוס' שם ד"ה ומר אבל בלא חומש מותר לכתחלה לחלל מה"ת ויוצא לחולין אפי' לר' יהושע וישלמנו אח"כ אולם לפי משמעות פרש"י שם באוקימתא דמ"ס אפי' לכתחלה קשה והא דלא מוקי הש"ס בברכות (מז ב) וש"מ להא דמע"ש והקדש שנפדו כדשמואל הוא משום אינך אמוראי דפליגי עליה שם לקמן:

תד"ה ונתן. וא"ת דאי לא כו' והשתא דכתיבי כללי כו'. אלמה לא דכללי מגלי לן דלא נילף מנזקין ועבד ועי' רש"א:

דף נד:

גמרא על הקדש שני א"מ חומש. נ"ל מזה דאם הקדיש מעות לקנות מהם קרבן וקנה וכש"כ אם חללם על בהמה שלו (והוסיף חומש) ואח"כ הומם דא"צ תו להוסיף חומש:

גמ' שם מה כסף ערכו מוסיף חומש כו'. הן כסף ערכו כשפודהו אדרבה א"מ חומש אלא דר"ל דמוסיף חומש לכסף ערכו אף כסף חומשו ר"ל כסף שנותן בעד חומשו כשיפדהו יוסיף לו חומשו ומלת כסף דריש ליה למעלה ולמטה וממילא גם פדיון חומש הב' אתה מקישו נמי לכסף ערכו שהוא פדיית חומש הא' וכן לעולם וא"כ דומה לחומשי גזל ותרומה (עיין רמב"ם פ"י מה"ת הט"ו) ותדע דבבהמה טמאה כתיב ויסף חמישיתו כבתרומה (עי' תד"ה דלמא) ול"מ חילוק בין בית למטלטלין וזה דלא כמורמ"ש ששגה בזה במחכ"ת ולפ"ז לא הבנתי מש"כ התוס' ומעליו כו' דהרי עליו פי' על כסף הערך שהוא הקרן ודרשינן מזה שיהא חומשו כמותו וא"כ אדרבה יהא מוכח דלא יוסיפו חומש כמו שא"מ על פדיית כסף הערך וכן מש"כ ומכסף כו' שלא יתחלל על הקרקע דלפמש"כ לא יהיה מוכח מזה רק פדיית החומש אבל הוא עצמו יכול להיות קרקע ודו"ק בכ"ז:

רש"י ד"ה ואחד הסך. שתיה כאכילה מואכלת כו' תירושך. ע"ש דמסקנא לא קאי הכא אלא דיליף מן ונתת הכסף כו' ביין ובשכר כו' ואכלת:

רש"י ד"ה גבי. מעשר חמישיתו כו'. כצ"ל בל"ו בראש:

רש"י ד"ה מאי. אע"ג דל"כ חמישיתיו. כצ"ל:

רש"י ד"ה או דלמא. ושדית ליה בסוף חמישיתו כו'. כצ"ל:

רש"י ד"ה ומועלין בה. ועוד דאפי' לית בה כ"ה שייכא מעילה. ר"ל דקי"ל בפ"ק דמעילה דקק"ד קודם זריקה מועלין אף בבשר אם שאינו לשמים אלא לכהנים וכן בקק"ל אחר זריקה מועלין באימורין אף שאינן כבהמה טמאה דכולה לשמים והא דקאמר בשלמא כו' למעוטי קק"ל ר"ל ע"פ דוחק י"ל דאתי למעוטינהו קודם זריקתן ומש"כ המהרש"א בזה לא מחוור:

תד"ה מוסיף. וא"ת כו' בעינן יחד כו'. ולפמש"כ שם בס"ד משלהי שבועות י"ל ג"כ דחייב על החומש אף בלא יחוד כלי כיון שבא מכח הקרן דהוה מיוחד:

תד"ה ולא. וי"ל דל"ח להזכיר כו' תדע כו'. עמש"כ בס"ד בפ"ד דמע"ש מ"ח ומדברי הרמב"ם בפ"ה מהל' מע"ש הי"ג למדתי דבמעות על מעות אין מוסיפין חומש ע"ש וא"כ א"ש המשנה לנכון ואולי מכאן לקח זה הרמב"ם והכ"מ לא חשף לנו מקורו:

דף נה.

גמרא לפי שאינה בסוף הקדש. עפרש"י ולכאורה חזיא להוליך עליה אבנים וקורות לצורך בנין בד"ה עי' ברשב"ם ב"ב עט ד"ה כל הראוי ובמש"כ עליו:

תד"ה פרה. אבל אין לפרש דמיירי אפי' קדם כו' וכגון כו'. וכ' המהרש"א דרבותא טפי הנ"ל אפי' תמימים כו' ותמוה מאד דקמ"ז תמימים אינם יוצאים לחולין ע"י פדיון כדתנן תמורה (כו ב) מחוללת ע"ז אין זה תמורה ופרש"י שאין בהמת קדש תמימה יוצאה לחולין וכ"כ לקמן (נו) ד"ה אם היה קדש בע"מ ועי' קדושין (ר"ד נה) דמשמע מפרש"י דלר"מ נפדין תמימים והתוס' כ"ע דל"מ דיסבור כן ולפרש"י בתמורה (כז) דרע ברע ל"ע תמורה יל"פ דהכא מיירי דגם פרת חולין בע"מ ואפי' בקדם הקדשו למומו וכן אפי' לפר"י בתוס' שם יל"פ כן ע"ש:

תד"ה טלית. הכא ל"ג כו' דכיון כו' מחולל כו' אבל ברישא כו' לכך ישלים. משמע דבסיפא א"צ להשלים כלל אפי' מדרבנן וצ"ע בסוגיא דלקמן נז ובתוס' שם:

גמרא אין אונאה לפרוטות. מפרש"י לקמן (נו ב) משמע לי דמפרש אם המקח הוא משוער בפרוטות דהיינו שאינו מגיע לשיווי איסר וממילא אין אונאה בפרוטה שהיא אחד מח' באיסר והוי' מחילה עד שתהא פרוטה ושליש שהוא שתות איסר אבל מדברי הרא"ש שכ' והא דקתני כו' ואוקמה רבא פחתה איסר לדינר כו' ע"ש מוכח שלא הבין כן אלא דההונאה עצמה איננה בפחות ממעה לשיטתו או בפחות מאיסר לשיטת רש"י והרמב"ם בפי"ב מהל' מכירה ה"ד כ' עד שתהא ההוני' יתר על פרוטה כו' ע"ש מוכח דמפרש דדוקא פרוטה מכוונת אבל יתר כ"ש הוי' אונאה אפי' לר"כ ופסק כוותיה וכ"כ הה"מ והנ"י שכתב אחר דברי הרי"ף שפסק כלוי וכ"כ הרמב"ם כו' לכאורה תמוה ואולי כוונתו כלפי שכ' תחלה בשם רש"י בדר"כ אא"כ הוא בכאיסר כ' אבל הרי"ף פסק כלוי וכן הרמב"ם לא הצריך אלא יתר מפרוטה דמשמעו אפי' מעט אולם לקמן (נו ב) משמע דלר"כ לא מהני יתר מפרוטה כ"ש דא"ת דמהני מאי פסקא דבנייר אונאת פרוטה משכחת לה יתר כ"ש לא ולכן נראה יותר לומר דהוא ז"ל כוון למש"כ בשטת רש"י ולכן מסיים שאין הונייה לפרוטות ועי' סמ"ע סי' רכ"ז סקי"ב:

דף נה:

גמרא מחללין אותו כסף ע"כ כו' והא תנן סלע כו'. מזה אני תמה על פיה"מ להרמב"ם במשנה זו שכ' ודע כי מע"ש האמיתי מותר לפדותו בזוזים של כסף כו' ומותר לו לחלל כו' על מעות כסף שניים כו' וכן יעשה בזוזים השניים כו' וזה יש ליישב קצת ע"פ האמור לעיל (מה) בתד"ה לפלוג ע"ש ועי' בר"ש מש"כ במשנה זו דסלע של מע"ש כו' אך מש"כ שם עוד ואסור לפדות פירות מע"ש האמיתי בנחושת כו' וזה נסתר מהא דתנן הפורט

סלע ממעות מע"ש ולעיל בר"פ דייקינן מינה דמחללין על פריטי וכן יש לתמוה מזה על מש"כ בחבורו פ"ד מהל' מע"ש הל"ה דאין מחללין נחושת על כסף ע"ש וצע"ג בכ"ז:
רש"י ד"ה המביא גט. ואין עדים מצויין לקיימו. בגליון בשם רש"ל הך ואין וי"ו מחלקת כו' הן בגיטין סוף דף ד מסקינן דרבה אית ליה דרבא ע"ש:
תד"ה ולא. דלר"מ אצ"ל נכתב כו'. לרבא בריש גיטין אף לר"מ צ"ל נכתב וכ"כ שם התוס' (ג ב):
תד"ה יטלנו. וי"ל דצ"ל כו' מיד שנתגרשה בעודם כו'. נ"ל דצ"ל או בעודם ע"ש (ה ב) בדבריהם:
תד"ה כסף. וא"ת כיון כו' כ"ש כסף על נחושת כו'. ולעד"נ דאשמעינן אע"ג דמקיימם ואינו חוזר ומחללן על כסף די"ל דזה גרע טפי מכסף ע"כ כמש"כ רש"י שבזיון כו':
תד"ה ויחזור. תנן הדמאי אין לו חומש כו'. זהו רישא דמחללין אותו כסף ע"כ דמסיים עלה דברי ר"מ והמהרש"א במחכ"ת לא עיין אחרי':

דף נו.

גמרא דתניא לא התירו כו'. תוספתא דדמאי פ"ג:
גמ' שם הלוקח מן הנחתום. נחתום הוא הלוקח תבואה מן השוק וטוחן ולש ואופה. פלטר. הוא הלוקח מן הנחתומים הרבה ומוכר לחנוונים קטנים או לב"ב עי' בפי' הרע"ב ובמש"כ שם ופרש"י בזה מגומגם:
רש"י ד"ה בין כך. לפי שהלוקח כו'. עמש"כ בפ"ב דדמאי מ"ד בס"ד:
רש"י ד"ה מעשר. דמאי כו' ונתן טבל לכהן. הן לכהן אינו נותן ממנו אלא עשיריתו לת"מ והשאר נשאר ת"י וכן המע"ש יעלהו ויאכלנו הוא בעצמו:
במשנה העבדים כו'. עתוי"ט שדקדק על סדורן ולפלא שלא הביא גי' הגמרא לקמן (נז) הקרקעות והעבדים והשטרות:
שם רש"א קדשים שחב"א יש להן אונאה. וכתב התוי"ט דכן חולק בתשלומי דו"ה בפ"ז דב"ק ואני מוסיף דכן נמי לענין שומרים דכ"מ בפ"ו דשבועות מ"ה ולקמן (נח) בגמרא הא מני ר"ש היא כו' וע"ש בפרש"י והא דנקט אונאה עמש"כ בפ"ב דפאה מ"ז ונ"ל דר"ש יודה דאם יש במעות די קניית אחרת לצאת בה ידי נדרו דפטור הלוקח להחזיר לו אונאתו כמו בגנב שור דפוטר עצמו בכבש (ב"ק עח ב) וע"ש בפרש"י:
רש"י ד"ה וההקדשות. או המוכר עולתו כו'. נ"ל דבדיוק נקיט עולה ולאפוקי שלמים דממון בעלים הוא לריה"ג בב"ק (יב ב) וסתם מתניתין שם כוותיה וכ"פ הרמב"ם ברפ"ח מהל' נ"מ ולאפוקי מדעתו ז"ל ברפ"ב מהל' גניבה ועי' לח"מ שם ושם:

דף נו:

במשנה לא אמרו אלא את אלו. כצ"ל:
גמרא אחיו ולא הקדש. בתור"ע הקשה הא האי קרא מוקמינן לי' לקמן (נח ב) באונאת דברים ותמוה דקרא ב' דולא תונו איש את עמיתו הוא דמוקמינן באנ"ד ע"ש ומה שהקשה דנמעט הקדש מעמיתך אישתמיטתיה במחכ"ת סוגיא דבכורות (יג ב) ע"ש ועי' רמב"ם פי"ג מהל' מכירה הל"ז וח' ובל"מ שם:
רש"י ד"ה דבר הנקנה. הזהיר על בל תונו. ונ"ל דמ"מ לכתחילה אסור להונות וראיה מהא דתנן לקמן אין מפרכסין את האדם ואף דיש לחלק מ"מ נראה לי דל"ש:
תד"ה כ"ד. משמע דרבא מיירי אף בקרקעות כו' וקשה כו'. ולע"ד י"ל דלעולם רבא ל"א חוזר אלא במטלטלי רק דהש"ס מייתי דכמו דאפי' פחות משתות דלא קאי קרא עליה (ועי' רא"ש סי' כ) מ"מ בדבר שבמדה כו' א"ר מסברא דחוזר ה"ה במקרקעי נמי מיהו הא כדאיתא והא כדאיתא מטעם שחילק הרשב"ם שם ובקדושין הגי' שלפנינו איננה כמו שהעתיקו התוס' חוזר אלא לא סתמא [וכן העתיקו התוס' בב"ב (קד) בד"ה פיחת] וכ"ה גי' הרי"ף והרא"ש ובלא"ה בחלוקת אחים לא שייך טעמא דרשב"ם ומודה שם דחוזר:

דף נז.

רש"י ד"ה או דלמא. וכקרקע בעלמא דמו ולא שייך כו'. מלשון זה משמע דכש"כ באשרוש דכקרקע נינהו ולא שייך כו' וגרעו מגידולין דעתידין ועומדין להיות תבואה לאכלה אבל הן עתידין להיות נרקבין אולם במנחות פי' דהוו כגידולין משמע דבאשרוש דגידולן מותרים גם הם מותרין וכ"מ לשון הטוש"ע סי' רצ"ג ס"ד:
רש"י ד"ה אם היה קדש בע"מ. שאין קרבן תמים מתחלל. כצ"ל:
רש"י ד"ה ולא תיפוך. כי מותבת ליה ממתניתין. כצ"ל:
תד"ה אר"נ. אר"נ אין אונאה לקרקעות. כצ"ל:
בא"ד מדקאמר אף משמע דקרקעות נמי כו'. ר"ל דאם האחרון עדיף טפי לא שייך ל' אף אבל אם הוא גרוע קצת מן הראשון שפיר נופל בו לשון אף דוגמא לזה בנזיר (יא ב) באומר ואני דמסקינן דלאו אכולי דבורא משמע וזה דלא כהמהרש"א:
תד"ה והאמר (בסופו) ולעיל כו'. ר"ל בדף נה שהביאו למעלה איתא דיד כו' והמגיה בד"ח ולעולם השתבש:

דף נז:

גמרא על חמור כו' על שלמה כו'. כצ"ל בלא ווי"ן:
גמ' שם מ"ט תשלומי דו"ה א"ר ולא תשלומי גו"ד. לפי מש"כ רש"י בב"ק (עח ב) בד"ה גנב פטר עצמו ואליבא דר"ש נקט לה דמשמע דלרבנן פטור אפי' מן הקרן וכמש"כ שם ואפסידא דהקדש מיפטר ומדמי לה לשאר מזיקי הקדש וע"ש (ו ב) בתד"ה שור רעהו קשה תרתי חדא דהל"ל ולא ב' וג' שנית דגם כפל נמעיט משנים ולא אחד וי"ל דהיכא דהגניבה בעין ודאי חייב להחזיר להקדש וא"כ איכא קרן וכה"ג תירצו התוס' לענין שטרות בריש מרובה ועי"ל כגון דשגג הגנב דסבר שהן חולין דמעל וחייב קרן וחומש:
גמ' שם וגונב מבית האיש חזר וכלל. עיין בגליון גי' הגמרא בב"ק ושבועות ונ"ל פי' הגי' דכאן דאי הוי שב על הפרט הל"ל וגונבו אלא ע"כ דקאי אכי יתן ור"ל וגונב החפץ הנתון:
גמ' שם וכל בהמה לשמור חזר וכלל. קשה הלא לא דמי כללא בתרא לקמא וכדפריך במרובה (סד) והרע"ב בפ"ו דשבועות מ"ה העתיק חמור כו' וכל בהמה פרט לשמור חזר וכלל (וכדלעיל שם גבי כסף או כלים) וגי' זו ישרה ודלא כהתו"ח שמשבש לה ועי' בק"א בריש תו"כ במדת פרט וכלל כיצד:
רש"י ד"ה וכי יתן. צ"ל כי בל"ו:
רש"י ד"ה אם משנתרמה. אם כשבאו לדין כו'. לפי פירושו לקמן הלל"פ אם כשנודע להם כו':
תד"ה ש"ח. דאפי' ש"ש כו' ולא משני כשפשע. עי' ש"ך סי' ס"ו ס"ק קכ"ו ובתומים שם ונ"ל להוסיף ע"ד התומים דצ"ל בתוס' ואפי' בו':
[**תד"ה רעהו. ובמרובה ממעיט כו'**. כצ"ל ומש"כ התוי"ט דמלשון הרמב"ם משמע כתירוצם הראשון בשבועות תמוה ועמש"כ בב"ק (סג) בכוונת הרמב"ם] :
תד"ה כי. דבמרובה דרשינן מעל שור חמור ושה. כצ"ל:

דף נח.

גמרא לא להפסיד שכרו. נראה דמפסיד שכר כל השבת וכל החדש וכן כולם דזה דומה להעבר לי מאה חביות בק' פרוטות דבע"ז (סה) דפי' רש"י דכל כמה דלא אעברינהו לכולהו לא יהיב ליה מידי אבל בשכיר יום אינו מפסיד אלא שכרו של אותו היום בלבד דדמי להעבר לי חבית חבית בפרוטה (שם) דכל חדא שכרה באפי נפשה ולהכי פריך שפיר א"ה רישא כו' ומי א"ל שכר שבת דשל שאר הימים אפי' אם היה נוטל שכר שבת לא היה מפסיד שוב מצאתי בתומים שם ס"ק ס"ח שקדמני קצת בזה:

גמ' שם בשקנו מידו. הא דלא משני כך לעיל על הא דבני העיר עי' ש"ך שם ס"ק קכ"ח ובתומים שם:
רש"י ד"ה הכא בנושא שכר. נשבעין שאינן ברשותן. הא דלא פי' דנשבעין שלא פשעו כדלעיל הוא דלפי מאי דס"ד דנגנבו ואבדו שלא באונס כך לי פשעו כמו דלא פשעו כיון דש"ש הן (ועי' לקמן בס"פ האומנין) אבל למאי דמסיק דנו"א באונס ישבעו שבאונס הוו ויקבלו שכרן:
רש"י ד"ה כלפי לייא. היכן כמו חצבי כו'. כצ"ל:
תד"ה לשמור. וא"ת כו'. מן המשומר אין אתה בוצר. ולעד"נ דז"א אלא כשבעל השדה שומרן דנראה כמחזיק א"ע כבעל ואדון לה ורחמנא אפקרם אבל אחר שאינו בעה"ש שומרן לא דהא גם הוא אינו בא אלא מכח ההפקר ובר"ה (ט) כתבתי דרך אחר נכון ליישב בס"ד ע"ש:

דף נח:

רש"י ד"ה לזווגן. שהמצמיד שור כו'. כצ"ל:
משנה וגר לא תונה כו'. כצ"ל:
רש"י ד"ה שהרי. אם לעקל כו'. הוא לשון הגמרא סנהדרין (כו):
בא"ד שיש לך תבואה. לכאורה ה"נ להגיה לו ואולי דמפרש דהאנ"ד הוא לפלוני דהוי כלועג לרש ואצל החמרים הוא כאונאות ממון שמפסידין ע"י טרחם וזמנם:
תד"ה הא. דכל היכא דאיכא כו'. כ"ה בפסחים (כד ב):
תד"ה דאזיל. ומה שמאדים כו'. עי' בהרע"ב פ"ג דאבות מי"א:

דף נט.

גמרא כל השערים ננעלים כו'. לקמן ע"ב וע"ש בפרש"י ותוס':
תד"ה נוח (בסופו). ולכה"פ קשה דאפי' בא על א"א ודאי כו'. לפמש"כ תר"י בריש ברכות שעונש הספק יותר מהודאי י"ל דלרבותא נקט ספק:
רש"י ד"ה אינו ננעל. להפסיד כו'. נראה דצ"ל להפסיק:
רש"י ד"ה וחכמים. שאר תנורים שלהם היו עשוים כו'. כצ"ל:

דף ס.

משנה לתוך פיטוס. כצ"ל בסמ"ך מלשון בעלי פטסין (ביצה טו ב):

רש"י ד"ה שלא יתכוין. ולהוציא קול כו'. עי' ברא"ש שלשונו מכוון יותר ופשטות לשון המשנה משמע לי דר"ל דלא התירו לו רק בשאין לו מגורות כ"כ שיוכל לתת כל גורן במגורה לבד אבל אם יש לו והוא נותנן במגורה א' כדי לערבן אסור:

דף ס:

במשנה סאתים חטים בשלש אסור. מלת אסור ליתא במשניו' וברי"ף וברא"ש:
שם ואיזהו תרבית המרבה בפירות כו'. הא דתארוה בשם תרבית ולא בנשך או מרבית (עתוי"ט) נ"ל משום דשם איסור תרבית לא מצאנוהו בתורה אלא בלשון לקיחה וכן בקראי דיחזקאל (י"ח וכ"ב) והמרבה בפירות בשעת פסיקה אין איסור דשמא לא יוקרו רק דאח"כ אם הוקרו אסור לקחת הפירות כפי שפסק אלא כשער של עכשיו או שיחזיר לו דמיו כיון דידוע כמה דמים נתן וכ"מ לקמן (עד ב) במשנה דר"ג דהחמיר ע"ע מ"מ הלווה סתם רק דאח"כ בהוקרו קבל מהם כשער הזול ובשעה שהלוו שם דמיהם כדי שידע בשעת השבה איך ליטול מהם וכ"מ בשבת (קמח ב) הא באתרא דקיץ דמי' ע"ש בפרש"י וע"ד דרוש יש להוסיף עוד דלתרבית מסיים קרא ויראת מאלהיך ולא כתיב שם הוי"ה כדכתיב אחר נשך ומרבית אני ה' אלהיכם הוא לרמז שייראו מהדיינים שגזרו עלה כי אלהים בכ"מ ר"ל דיינים:
שם עמדו חטים בל' דינרים. הוא שער הרגיל ד' סאה בסלע כמש"כ בתענית (יט ב) בס"ד ע"ש:
רש"י ד"ה נשך בלא תרבית. היכי מדמינין ליה. אולי היה כתוב בר"ת המ"ל ור"ל היכי משכחת לה דזהו לשון המורגל:
תד"ה למה. אורחא דקרא לכתוב לשון משונה כו'. ק"ל דאדרבה בבבא קמא (סה) אמרינן לימא קרא המצא המצא כו' וע"ש בתוס' ובגה"ש:

דף סא.

תד"ה קרי. כיון דקאי ע"כ נשך אכספך אמרינן ה"ה רבית. כצ"ל:
תד"ה לעבור. וי"ל דדריש כו' ואפקה בלשון גזילה כו'. עמש"כ בזה בכתובות (לד) בס"ד:

דף סא:

גמרא לאו דכ"ר במשקלות ל"ל. ק"ל דלמא בא להזהיר אף אם מוזיל ליה בכדי חסרון המשקל ועושה כן להרגיל הקונים לבוא אצלו:

גמ' שם ובמשורה שלא ירתיח. עפרש"י ויל"פ כפשוטו ע"פ המבואר בס' הטבעיים דמשקה כשהוא חם מכיל יותר מכשהוא מצונן מפני התפשטות נקבי הפארו"ס אח"ז מצאתי שכוונתי בזה לפי' הערוך בשם ר"ח בערך רתח:

גמ' שם משורה שהיא א' מל"ג בלוג. בגליון ש"ס החד' הוגה מל"ו וכן הגיה המע"מ מגמרא דב"ב אבל הרמב"ם בפ"ח מהל' גניבה ה"ז כ' מל"ג והרד"ק ביחזקאל ד' העתיק א' משלשים בלוג:

רש"י ד"ה ע"כ רבית קצוצה. וכופין כו'. גם ריו"ח דל"ל כופין קרי רבית קצוצה דשם זה הונח על רבית דאורייתא:

תד"ה מות. ותו לא מצינו מיתה גבי ממון. מה יענו למות יומת דכתיב ביה דמשמעו בב"ד כמש"כ בסנהדרין (טו ב) ד"ה אימא:

דף סב.

גמרא וחי אחיך עמך חייך קודמין כו'. עמש"כ בס"ד בב"ר פ"מ אות ג' במ"ת ועתה מצאתי ביפ"מ בשביעית פרק כלל גדול שעמד בזה וכ' ג"כ ישוב קצת ע"ש וכן במהרמ"ש:

גמ' שם מיתיבי הניח כו' הא אביהן חייב להחזיר. לפמש"כ הנ"י דהא דתני בתוספתא המלוה א"ח בריבית ועשה תשובה חייב להחזיר דאתיא כריו"ח א"כ מאי פריך הכא וביותר דבתוספתא (היא בספ"ה) מסיים עלה מת והניח כו' לא יחזירו בניו ועי' ב"ק (צד ב) בתד"ה הא ובב' דבורים הסמוכים ולקמן בד"ה תנאי היא ובהגר"א סי' קס"א סק"ד:

דף סב:

גמרא והתניא אין פוסקין כו'. מה שנדפס בגליון דצ"ל והתנן נעלם ממנו התוס' שלפניו:

גמ' שם מתניתין בבא לחוב בדמיהן עסקינן וכדתניא כו'. מה שהקשה בתור"ע (אות מ"ג) דלדעת התוס' לעיל (מו ב) בד"ה יש ע"כ מיירי בהנאת מחילת המלוה וא"כ מאי מקשה ליה אביי אפי' יש לו נמי והיינו מהך ברייתא כפרש"י דלמא היא מיירי בפסק בגוף החוב (כ"נ כוונתו) ולק"מ דע"כ רבה גופיה מוקי לה ג"כ בהנאת מחילה דאל"כ מאי מייתי מינה לפי' דמתניתין:

רש"י ד"ה אינהו. מכור לו עד זמן שפסקו ביניהם. אינו ר"ל דבתוך הזמן לא יוכל לפרוע דזה היתר גמור אף לדידן כדלקמן (סז סע"א) בפירושו ושם ע"ב בד"ה באתרא דמסלקי ע"ש אלא דר"ל דמאותו זמן ואילך לא יוכל שוב לפדותו:

רש"י ד"ה וחזר ולקחן. א"ל הרי מעותיך עשויות עלי בדמי כו'. נראה דצ"ל הרי חטיך כו':

דף סג.

גמרא א"ל שמן יש לי כו' צא ועשהו כו'. נראה דצ"ל ועשאן ל"ר (כדלעיל גבי יין) כי יכוון שישום לו היין כשער של עכשיו שהוא ביוקר והשמן ג"כ כשער של עכשיו שהוא בזול וכ"ה הגי' ברי"ף ורא"ש:

תד"ה ריבית. וי"ל דמדאורייתא מודה רבא דבצ"א בריבית פליגי כו'. לכאורה מנ"ל הא דלמא לא פליגי אלא בריבית ע"מ להחזיר ובקל י"ל דא"כ מתניתין דערכין כמאן מוקמית לה דזה דוחק לומר דמיירי במחזיר לו דמי שכירותה כמש"כ התוס' שם אבל נ"ל דהא בהא תליא דלר"י דאפי' אינו מנכה מה"ת שרי לכן במנכה אפי' רבנן ל"ג ולרבנן דאיכא איסור תורה בשאינו מנכה לכן גזרו במנכה ודע דמה שציין הע"מ באות ד' לטוש"ע וכ' וכר"י הוא שגגה דלא התירו שם אלא כשמנכה לו קודם חזרת מעותיו וכמש"כ התוס' בתחלת הדבור דזה לכ"ע מותר אבל אם אינו מחזיר אלא שישלם לו את הכל בזה פסקו הטור והרמ"א שם להדיא דאסור והיינו כרבנן:

דף סד.

גמרא דלמא אינש אחרינא גזלי' כו'. והא דל"ק דיהיב במתנה כי הנותן מתנה ודאי רוצה שיוודע להמקבל שהוא נתן לו כדי שיחזיק לו טובה ויהא אוהבו עי' שבת (י ב):

גמ' שם בשלהי פרקי דרב כו' דקם רב כו'. בהגמ"ר מוכח דגריס כאן רבא כבאיכא דאמרי לקמן וכ"ה בהגמי"י ספ"ט מהל' מלוה:

רש"י ד"ה בעישורייתא. ובה' העודפות טעה בין ג' לד' כו'. נ"ל משום דכיון דמונה חמשה חמשה ע"כ מונה מא' עד ה' ואומר אחד ואח"כ מונה עוד הפעם מא' עד ה' ואומר שנים וכן כולם לכן בקל יוכל לטעות בין ג' לד' כו' הואיל דמפסיק ביניהם במניית האחדים מא' עד ה' אבל במניית אחדים כיון שמונה בלי הפסק איך יטעה לומר ג' ג' זאח"ז:

דף סד:

רש"י ד"ה אבל הלוהו לא. ומתניתין בדקצץ כו'. הא דלא אוקמה בדקיימא לאגרא כו' כדלעיל דס"ל ז"ל דפשטא דמתניתין משמע אפי' בדלא קיימא לאגרא וכן התוס' בב"ק (צז) בסד"ה הלוהו כתבו כעין זה (ודלא כהתוס' כאן) ולעיל אינו אלא לסד"א אבל לא לפי האמת וגם עתה נצרך לה"א דלעיל ולכן לא קאמר לעיל סד"א הנ"מ בקצץ משום דרוצה לומר ס"ד שיעלה גם להא"ד:

תד"ה אבל (בסופו). ועוי"ל דדוקא לדור שלא מדעת כו' עד סוה"ד. ולפ"ז מאי דקאמר הש"ס ומ"ד הלוני אבל הלוהו לא כו' לא שמוכרח דא"א לדייק אלא דכוותיה דהיינו מדעת מותר בהלוהו אלא ר"ל דאפשר או י"ל שמכריח מדלא אשמעינן רבותא טפי בהלוהו והוה שמעינן הלוני בכש"כ כמש"א לאידך:

דף סה.

גמרא רבא אמר חמשה מפקינן מיניה כו'. לכאורה משמע דדוקא אם מחזיר החטים מפקינן מיניה כל החמשה דמעיקרא בתורת רבית קצוצה באו לו כל הה' אבל אם רוצה לקיים המקח א"ח לתת לו רק זוז עי' בראש אבל בטלה דעתי נגד הטוש"ע ע"ש:
משנה מכר לו את שדהו. עי' בתוי"ט דקדוק נכון וכדבריו מוכח להדיא בערכין (ל ב):

דף סה:

גמרא והלכתא כר"א. תמיהני על הנ"י שכ' שם לעיל על פלוגתתם דקי"ל כר"א דהא אמר רב ספרא כו'. הלא סתמא דגמרא הכא פסקא כוותיה:
רש"י ד"ה צד א' (הא'). **אבל סיפא דקתני מוכר כו'**. כצ"ל:
תד"ה לא. וא"ת כו'. והתנן לקמן הלוהו כו'. מלת לקמן צריך להציגה לקמן בהוי"ל דלמאי דמוקי לה לקמן במעכשיו כו':
תד"ה לכשיהיה לי כו'. כצ"ל:

דף סו.

רש"י בד"ה בדידה קיימא. ואפי' אמר קודם לכן. בנ"י וברש"י שם איתא אמרה ע"ש:
תד"ה ומניומי. כדמוכח בפ' ארבעה נדרים. ר"ל בפ' שהתחלתו ד' נדרים וכן בסה"ד כ' וא"ת דבפ"ד נדרים וכ"ה בראש וזה מצוי לרוב בדבריהם ובשאר גדולי הראשונים לסמן אה"פ בראשיתו וכ"כ לקמן פ' השותפין וההגהה שבגליון טעותא היא שוב ראיתי שההגהה זו מקורה ממהר"ם ושגיאות מ"י:

דף סו:

גמרא כי מטא זימנא לא ליתי ליטרדן. כה"ג בב"ב ה ב:
גמ' שם למימרא דסר"נ מחילה בטעות לא הויא מחילה. כצ"ל:

רש"י ד"ה לפכוחי פחדיה. דאגתו שדואג על המעות. לישנא דפחד משמע שמפחד על הפסד השדה פן יבואנו כמו פחדא צמית דסוטה (כ ב) דפי' דאגת היראה לא דאגת השתדלות ההצלה:

דף סז.

גמרא כל את ונוולא אחי סמכה דעתיה. כ"ה הגי' ברי"ף ורא"ש:
גמ' **שם א"ל אביי לרבה משכנתא כו'**. ברי"ף הגי' לרבא ובראש הגי' לעיל ג"כ וכן אמר רבה ועי' לעיל (סא ב) בתד"ה רבא:
גמ' שם ובדיתמי כו' ומחשבין כו'. מחשבין לא איצטריך דכש"כ הוא ממפקינן אלא אשיגרת לישן דרישא הוא:
רש"י ד"ה אי הוה לי זוזי. שתקבל מעותי. ובנ"י הגירסא מעותיך ולפי הגי' שלנו בגמרא משמע דהכי קא"ל מהדרת לה (הארעא) ניהלי (אלי) ולרש"י הי' גי' אחרת ועי' גי' הרי"ף:

דף סז:

גמרא מידי דהוה אשדה אחוזה כו'. אי מיירי באחר הפודה (דאי במקדיש כיון דנשארת בידו לעולם הוה מכירה מוחלטת) הלא דמי למשכנתא דסורא דביובל תצא מידו ועוד דהוה כאתרא דלא מסלקי שהרי אין הגזבר ולא הבעלים יכולין לסלקו עד היובל ועוד הא אין רבית להקדש לעיל (נז ב) וצ"ל דלא מייתי אלא לראיה שכן הוא דרך זבינא וכ"מ לשון רש"י אך לשון הנ"י ק"ק שכ' ואפי' מדרבנן משמע דליכא איסורא כלל דכל מאי דשרא רחמנא להדיא כו' ודע שדבריו אלה מכוונים ממש לדברי הט"ז יו"ד רסי' קי"ז וכה"ג כ' גם התוס' לעיל (סד ב) בד"ה ולא ישכור ועיין לקמן ע ב בתד"ה תשיך:
רש"י ד"ה אין בע"ח. והתורה אמרה יבא שליח ב"ד ויכנס לביתו כו'. ע"ש דשמואל לא אמר הכי:

דף סח.

משנה וסייחים. פי' התויו"ט בני אתונות לפ"ז לא א"ש סיפא ומגדלין אותן כו' וחמור כו'. לכן נראה דסייח כולל גם בן סוס וכ"נ מפרש"י כאן ובריש ר"ה פי' ג"כ סייח עייר בן סוס:
רש"י ד"ה וחמור. מגדלה עד כו'. כצ"ל:

דף סח:

גמרא בנסיובי ותותרי. לפרש"י בתותרי קשה לישנא דריב"י מפני שגוזזות ולפי' הערוך דהוא הצמר שעל הירכיים שמתלכלך מן הרעי ודרך הרועים לגוזזו א"ש:

גמ' שם ת"ק ס"ל כרשב"י כו'. משמע דלר"מ הוה שרי וא"כ מ"ק וריב"י ס"ל כאבוה הלא גם כר"מ סגי ואולי דהש"ס מילי פסיקי נקיט:

רש"י ד"ה אמר אביי. כמה אדם כו'. נ"ל כוונתו דלא משערינן בדידיה דאפי' אם הוא לא היה מתרצה לפחות מאומה מ"מ משערינן בשאר בנ"א שדרכן לפחות משכרן בכדי להנצל מעמל הרב שהוא עמל בו ובזה ינצל מקושיית התוס' עליו מהצריכותא ועי' מש"כ לקמן (עו ב) בס"ד:

בא"ד קלה כזו. כצ"ל:

רש"י ד"ה ר"י. דר"מ בעי שיפסוק לו שום שכר. כצ"ל:

דף סט.

גמרא לא דקא"ל אי מותר שליש כו'. ברי"ף ליתא מלות דקא"ל:

רש"י ד"ה מותר שליש. יותר על שליש דמיו ש"ע כו'. עי' עירובין (סג) בפי' ד"ה עגלא תלתא ובמש"כ שם:

תד"ה אי. מש"כ הרש"א מיהו ק"ק כו' ע"ש. תמוה דלפמש"כ התוס' לעיל בדבור הסמוך לק"מ:

דף סט:

רש"י בד"ה מוגר זוזא. בפשוט דהיינו זוז מדינה כו'. נראה דמפרש זוזא (ר"ל זוז צורי) בפשיטא (בשכר זוז פשוט) דהוא זוז מדינה כדמשמע בכתובות (סז):

תד"ה מרא. שהוא נפגם ומתקלקל מחמת מלאכה. כצ"ל וכמו שהוא ברש"י:

רש"י ד"ה תן לי. לזבל ולחרוש ולזרוע ולקצור. כצ"ל:

רש"י ד"ה ואפרנסנה. כל צורך כ"ד כו'. כצ"ל:

רש"י ד"ה מותר. מאתים זוז ושני כו'. כצ"ל. וכ"נ מהנמ"י ודלא כמהרש"ל:

דף ע.

רש"י ד"ה פחתא. ואי פחתא לא אגרא למה נותנין כו'. כצ"ל:

תד"ה אתא. דמשמע הא לא שכיח כו' היה נאמן כו'. כצ"ל בל"ו:

דף ע:

תד"ה תשיך. אבל אי תשוך ניחא דלא סגי כו'. אם נאמר דכותי אינו מוזהר מלקבל רבית אף מישראל א"כ פשוט דישראל מותר לתת לו כמש"כ התו' לעיל דאין הלוה מוזהר אלא כשגם המלוה מוזהר וכ"כ הרא"ש ונ"י לענין מומר ולכן להתירא ללוה א"צ קרא אבל אי תשוך ניחא דצריך להתירא:

בא"ד כיון דא"ר כו' לא היה כו' לאסור. גדולה מזו כ' לעיל (סד ב) בד"ה לא ישכור דלפי שהתורה התירה כו' ועמש"כ (סז ב):

דף עא.

גמרא אבל קונה ודינו כנכרי דתניא כו'. משמע דלשארי חילוקים שוה לישראל והכ"מ בפ"ב מהל' עבדים הל' י"ב נתן טעם למקצתן אך ליציאה בשש צ"ע:

תד"ה הא. שאר עבירות הכתובים באותו פסוק כו'. לשון זה אינו מדויק דהאי עושה אלה קאי על כל הי"א דברים הנאמרים באותה פרשה וכדמוכח ג"כ בסוף מכות:

דף עא:

רש"י ד"ה הוא ניהו. ערב זה כאלו לוה מן הנכרי כו'. כצ"ל ועי' נ"י ורש"י שם:

דף עב.

גמרא רי"א בין כך כו'. כ"נ שהיתה גי' רש"י ומה שבינתיים ל"ג להו וכן מחקם הד"ת מהרי"ף:

תד"ה שטר. פריב"ם כו' דאינם עידי חמס כו'. וכתב מהר"ם דפסק כרבא כו'. ותימה דבהדיא פסק הש"ס בסנהדרין (כז) כאביי בזה וכמש"כ התוס' לקמן:

דף עב:

רש"י ד"ה ה"ג בתוספתא וד"ה אין פוסקין. צ"ל הד"א:

בא"ד לפיכך א"פ עליהן לקבל ד' סאין כו'. כצ"ל ומלת עליהן השני מיותר וכן ליתא בהעתקת הה"מ:

דף עג.

רש"י ד"ה יש לו. ואע"ג דלא משך כו'. נראה דר"ל לר"נ לעיל (מז) דפירי ל"ע חליפין ודלא כר"ת שם (מו ב) בתד"ה פירי:

רש"י ד"ה מ"ט. ולהיות שלוחים ולקבל כו'. כצ"ל בו':
רש"י ד"ה מהו. ופרגמטיא שלקח היום כו'. כצ"ל:
רש"י ד"ה הפוכי. בגורן או בהולכה כו'. כ"ה בנמ"י:
תד"ה מ"ט. ור"ח פי' דאפי' שכירת החמורים כו' ומה שדחק כו' שכר החמורים כו'. כצ"ל עי' מהרש"א:
תד"ה ניחא. בעוד כו' וחוזרין מתייקרין. כצ"ל בל"ו:
תד"ה דשבשי. זבן שיבשתא מאריסא. כן איתא בב"ק (קיט):

דף עג:

גמרא א"ל ר"פ כו' הני רבנן כו'. נ"ל דזהו שאמרו בסנהדרין (ק) עליו דאישתלי ואמר כגון הני רבנן כו'. ורבא מברניש לעיל נזהר בזה ואמר רבנן בלא מלת הני:
רש"י ד"ה למיזבן ליה חמרא. הבציר. הס"ד ואח"כ מה"ד משלם:
רש"י ד"ה אם אוביר. כיון דאפסדי' בהכי ועלי' סמיך כו'. כ"ה בנמ"י וברש"י שם:

דף עד.

רש"י ד"ה ומידרא. לזרוק כו'. נראה דצ"ל לזרות כו':
רש"י ד"ה מכמר. חימום. כ"נ דצ"ל:
תד"ה וכפר. דהא מחוסר שלש אינו פוסק כו'. כ"נ דצ"ל:

דף עד:

רש"י ד"ה ותיפוק ליה. לא נעשה שלוחו. כצ"ל וכ"ה בנמ"י:
רש"י ד"ה בתגרא. א"כ לא פסק כו'. נראה דצ"ל א"נ:

דף עה.

רש"י ד"ה אבל (במשנה ב') **לזמן פלוני**. ליתי' ברש"י שברי"ף וכן בהרע"ב וכ"נ דאף למחר אסור דשכיר יום גובה כל הלילה לקמן (קי ב) ואין דרך לנכש בלילה (פסחים נה):
תד"ה בני. פי' שלא יזכור לו שם מדה. כצ"ל כי כן הוא שם בדברי רבא:
בא"ד המתן עד שאשקול המנה. כ"נ דצ"ל:
תד"ה וכדברי. ודוקא במקפידים אסר הלל. כצ"ל:
בא"ד כשמלוים זה לזה לפי כו' להלות זה לזה כו'. כצ"ל:

דף עה:

במשנה כל ימי גריד אחד כי"ר אחת. פשוט דצ"ל בתרווייהון שוה או אחד כגי' המשניות או אחת כגי' הרי"ף והרמב"ם בחבורו ונ"ל דלא שרי אלא בהתנו שזה ישוב עמו לעשות אותו שיעור עצמו של שדה בית סאה או סאתים וקמ"ל דל"ח שמא יהיו יום התשלומין יום סגריר שקשה למלאכת השדה ולכן אז הפועלין ביוקר יותר והא דפרש"י שלא חשו לאריכת הימים זה מזה (דמשמע לכאורה שמחליפין מלאכת יום ביום) נ"ל דכוונתו דכשהיום קצר הפעולה ביוקר למיעוט עת הראוי למלאכה ועי' לשון הרמב"ם בפי':

שם עוברין משום לא תתן כו'. הא דלא חשיב לאוי דלא תשיך שהלוה עובר (עי' מהר"ם) אולי דהתנא ר"ל דאף באבק רבית עוברין על השמות הללו מדרבנן ובא"ר יש דאין הלוה עובר אפי' מדרבנן בלאוי דלא תשיך רק משום ולפ"ע כמש"כ הרא"ש בסי' מ"ב:

גמרא אילו היה יודע מ"ר שיהיה ריוח בדבר כו'. נראה דר"ל גם ללוה שירויח בהמעות הרבה יותר מכדי הרבית:

גמ' שם כל מי שיש לו מעות ומלוה אותן שלא בעדים כו'. אולי בא לומר דדוקא מי שיש לו ממון הרבה כי אז יש חשש לשמא יכפור הלוה בו כפרש"י אבל אם אינו אמוד כ"כ ל"ח לשמא יעיז הלוה בפניו לכפור:

רש"י (בסה"ע) חוץ ממה שיטלו אלו. כצ"ל:

דף עו.

רש"י ד"ה ה"ג הבא. לגרשני כשיגיע גט לידי. כצ"ל:

דף עו:

גמרא אבל אם יש שם פועלים לשכור ואמרו לו צא כו'. כ"ה ברי"ף:

רש"י ד"ה הכי השתא. ואשתך אמרה הבא לי גטי וכו' ואר"נ כו'. כצ"ל:

רש"י ד"ה אלא התם. ואי קשיא הא אמרינן גבי איפכא כו'. כצ"ל:

רש"י ד"ה אין להם זע"ז. ותביעת ממון ליכא דהא דברים כו'. לכאורה איזה תביעת ממון איתא כיון דמוצא להשתכר ואי איתא באמת מחוייב מטעם גרמי כמש"כ התוס' וכדמוכח ג"כ מדברי עצמו:

רש"י ד"ה אבל אינו דומה. ואומדים כו' כמה אדם כו'. עמש"כ לעיל (סח ב) בכונת לשון זה בדבריו וכאן נ"ל שמוכרח לפרש כן דא"ת דאומדין בדידהו גופייהו א"כ היינו שכרן משלם ממש כיון דבנפש חפצה היו מתרצים לשכר זה חלף עבודתם ומאי קאמר רב

עלה לקמן אנא כו' אלא כפועל בטל הא זהו שכר שלם אך מהא דרב ק"ק למה שפרש"י שם בדר"ש דאמר שכרו משלם דר"ל כפועל בטל אולם גם שם מסיימא בתוספתא (פ"ד) עלה דר"ש אבל אינו דומה כו' כדמסיים הכא והתוס' הביאוה שמה:

תד"ה אין להם. בין לא הלכו החמרים כו' להלכו כו'. כצ"ל:

דף עז.

גמרא אי אית ליה עבידתא דניחא מינה יהיב להו כו' מפקיד להו כו'. לכאורה יפלא שנויי הלשונות ונ"ל דצ"ל דיהיב להו ור"ל דניחא מאותה עבידתא דיהיב להו ברישא פי' דפסיק בהדייהו דבהכי איירי כמש"כ הרא"ש ונ"י. ועי' גי' הרי"ף והרא"ש:

גמ' שם כי קאמר רבא באכלוסי דמחוזא. עפרש"י ור"ל דוקא באותן שהן נושאי סבל אבל שאר פועלין כגון דריפקא דלעיל אמר רבא גופי' שם דדינייהו בכפועל בטל ומסתמא אמר ג"כ אף למחוזאי בני עירו וכ"מ בערוך אבל לפירוש הרמב"ם בחבורו דאכלוסי הם חופרי אדמה קשה הא דלעיל שוב התבוננתי בהרמב"ם שם ריש הל' ד' דמשמע דמפרש לרפיקא הוא להשקות את השדה וא"כ מיושב גם פירושו דהכא ע"ד הנ"ל:

רש"י ד"ה קמ"ל. וראינוך שאי אפשך להוסיף כו'. כ"נ דצ"ל:

דף עז:

גמרא ורב כו'. ופליג עליה בחדא. עמש"כ במגילה (ד ב) בס"ד:

בסה"ע במוכר שדהו מפני רעתה. קדושין (כו) וש"נ:

דף עח.

ד"ה בבקעה. ובסיפא מפליג. הס"ד ואח"כ מה"ד

להוליכה כו' אם החליקה פטור:

רש"י ד"ה מתה. שמפסיד כל שכרו. פי' דמיירי שהקדים לו שכרו וכדכתב לקמן או יחזיר לו שכרו:

רש"י ד"ה חייב. ולהוסיף מעות כו'. עי' ברא"ש סי' י' שגמגם עליו ולעד"נ דלעולם מיירי בחמור זה (עי' מע"מ שם) וה"ק אם אינו רוצה לכלות קרנו ולשכור שזהו חיובו (אפי' לרב לקמן (עט) דל"מ קרנא הוא דאנן חסינן עליו אבל מצד הדין הוא מחוייב בזה כיון ששיעבדו לו ועומד לימכר כשמת כמש"כ התוס' שם ודלא כמהרש"ל שם) יוסיף מעות ויקנה ע"ש ברש"י ד"ה ל"מ קרנא:

תד"ה אפי'. וה"ה כו'. כה"ג כתבו ג"כ בריש מעילה ד"ה ששחטן ע"ש:

תד"ה הוחמה. או היה מקיים ביה גם את הארי כו'. עי' לקמן (קו):
תד"ה ריב"ח. המל"מ דרבה אדרבה כו'. נ"ל דלשטת הרי"ף שהביאו לעיל דאביי ורבא פליגי אליבא דרבה למ"ד תחלתו בפשיעה וסופה באונס חייב (וכן ס"ל לרבה גופיה) דלאביי אפי' באונס שאין לתלותו דבא מחמת הפשיעה ולרבא פטור בכזה לק"מ מהך דהכא להההיא דהכונס דהתם האונס לא בא מחמת הפשיעה והא דקאמר שם הניחא למ"ד כו' היינו לרבא אליבי' אלא למ"ד כו' היינו לאביי יקשה מדידיה אדידיה ונכון בעז"ה:

דף עח:

גמרא הכא תירגמו נהוריתא. וכתב התוי"ט וכן בירושלמי פי' דבזק נראה שמפרשו ע"פ הגמרא דחגיגה (יג ב) מאי כמראה הבזק אריב"ח כאור כו' אבל שם אין אור פי' של בזק עי' פרש"י שם וכן ביומא רפ"ב בגמרא בזק לישנא דמיבזק הוא אכן נראה דהירושלמי מפרש כרבא בכאן וכן הבינו הפ"מ:
גמ' שם בטלי כסף כו'. כתובות סח ושם פרש"י טלי זהב של משי צבועות וכאן פי' כלי צמר ועל במילתא פי' שיראים ובאמת מילת משמעה בכ"מ צמר כמו שמכבנין אותו למלת (שבת נד):
גמ' שם מיתיבי השוכר אה"ח והבריקה כו'. תוספתא פ"ז:
תד"ה באנגריא. אע"פ שתתאחר מלאכתו. כצ"ל:
תד"ה אם. ונראה כפי' ר"ת כו'. צ"ל ר"ח כי כן הביאו הנ"י והג"א בשמו:

דף עט.

גמרא ואילו רשב"א אמר השוכר אה"ח לרכוב כו'. תוספתא שם:
רש"י ד"ה הדרא ארעא. ושמא יפגע היובל כו'. ר"ל ואיך סתמה הברייתא דמשמע דלעולם דינא הכי הא זימנין דגם בהך תקנתא כליא קרנא דלוה ולבסוף פריך דאף אם ישאר איזה שנים עוד ביד הלוה גם זה לאו תיקון הוא אליביה דרב:
תד"ה אלא. מדניחא ליה כו' דמשמע כו' לא יטול כלל. ק"ק דמ"מ ה"ל למפרך שיטול המותר על כפועל בטל מחצי הדרך שלא הלך ועי' לקמן ע"ב בד"ה כולי':

דף עט:

גמרא דפרקה לטועני' בגוה. כצ"ל. כמו שהוא ברש"י וכ"ה בריב"ף ורא"ש וגירסא שלפנינו י"ל בניקוד כזה בגויה ומפני הקנים שבה נקיט ל"ר:

גמ' שם ש"מ ביניתא אכרסה תקלה. נ"ל דכלפי שכתבו הטבעיים דאדם אחר אכילתו משקלו קל מכשהוא רעב א"כ חזינן דכשהכרס מלא הוא קל יותר מכשהוא ריקן לכן קאמר ש"מ כו' דמלואת הכרס מעבור אינו כן אלא אדרבה גורמת כובד וכן ביניתא ממילוי ביצים שלה אך ק"ק אהאי ש"מ דלמא הטעם הוא משום נפח דאביי עצמו אמר לקמן דקשה כמשאוי ולפי' התוס' א"ש:

רש"י ד"ה חמר נמי ליעכב. אשוכר כו'. כצ"ל כ"ה בנ"י ורש"י שם:

תד"ה דפרקה (כצ"ל). וקשה דהל"ל כו'. נראה דר"ל דהל"ל בשמוש למ"ד לה או לגוה ותפסו לשון לה כלישנא דבברייתא:

בא"ד ור"ח פי' וכו' שמכר כו'. נראה דמפרש פרקה מלשון פדיון דתרגום תפדה תפרוק ורבות בש"ס על כוונה זו ופדיון הוא משמש ג"כ למכירה:

בא"ד וי"ל כיון דמסיק כו'. וא"ת לישני ליה דרפסא באמת בעי לשלומי והתרעומות היא משום שינוי דעת וי"ל דלישנא דברייתא משמע דשכר אין לו אלא בעד חצי הדרך ועל שאר טענות אין עליו רק תרעומות:

תד"ה אשה. באיש כו'. בפשוט י"ל דאגב מעוברת ומניקה נקיט לה באשה:

דף פ.

רש"י ד"ה והיכא דלא שני. והאוחז היתד שכירים כו'. כצ"ל וכ"ה בנ"י:

תד"ה ואי. וא"נ דלא קי"ל כסומכוס כו'. לפמש"כ התוס' בב"ב (סב ב) ד"ה איתמר ובבכורות (מח) ד"ה דאמר שיש דברים שאפי' לרבנן חולקין ע"ש מיושב קצת גם פרש"י דהכא:

דף פ:

גמרא ש"מ סתם ספינות כו'. ל"י מדוע לא נקיט נמי עריבה ובורני:

רש"י **סד"ה במחיקתא. ואין כאן אלא כו' ג' קבין על לתך כו'**. כ"נ דצ"ל:

רש"י ד"ה שוכר. בהמה. ל"י כוונתו אי לאפוקי כלים אתא הא ודאי ליתא עי' שו"ע ר"ס ש"ז ובהגר"א שם סק"ב:

דף פא.

גמרא הא גמרתיו ש"ש. לכאורה לפי מאי דמסיק לקמן דש"ש מיהא הוי דהואיל ונהנה מהנה ה"ה באומן או בשוכר כיון דש"ש הן ע"כ חשבינן להו כנהנים (ועי' ברש"י שם ד"ה בחזירה דאע"ג דיהיב כו') א"כ אפי' כלו זמנייהו נמי הואיל ונהנו מהנה אבל לא כן

תפסו הפוסקים ובטלה דעתי כי יש לחלק ועמ"ש לקמן (פב ב) ראיה להפוסקים דל"א בשוכר הואיל ונהנה מהנה:
גמ' שם הואיל ונהנה מהנה. כהאי איתא נמי לעיל (מג):
גמ' שם דכל יומא הוי אפי להו חד כו'. כצ"ל:
רש"י ד"ה אהלויי. שמכבסין בו בגדים. עי' שבת (צ):

דף פא:

רש"י ד"ה לימא. הנח סתמא כו'. כצ"ל:
תד"ה דברי. ובה"ג דר"י גאון כו' וסברי דהל' כשמואל. ובשבועות (מג ב) ד"ה אבל כ' בשמו דא"ה כשמואל וכן בראש"ש שם וצ"ל דשם הוא ה"ג אחר דר"ש קיירא עסה"ד:

דף פב.

תד"ה לא. לפלוגתא דרשב"ג ורבי. כצ"ל. וכן לקמן בסמוך צ"ל ורבי:
תד"ה לימא (בסופו). ר"א דלא כוותיה. כצ"ל:

דף פב:

גמרא במלוה צריך למשכון קמפלגי. עי' פרש"י ובתוס' מוכח דגם מתניתין איירי בכזה ולכאורה קשה דא"כ איך פליג ר"י ואמר הלוהו מעות ש"ח הא ה"ל שוכר מעליא ואית ליה דדינו כש"ש ואולי דמש"ה מחליף רבה ב"א לעיל (פ ב) אבל לדעת הפוסקים שהבאתי לעיל (פא) דבשוכר ל"א הואיל ונהנה מהנה א"ש בלא"ה דהכא אין הכוונה שצריך להשתמש בו בתמידות אלא לפרקים בשעה שמצטרך ואחר כלות שימושו שוב אין דין ש"ש עליו או דמיירי שעדיין לא נצרך להשתמש בו [ועי' בש"ך סי' עב ס"ק יא] :
תד"ה אימור. אע"ג דאחריות המשכון עליו מגניבה ואבידה מדשמואל. וכן בסה"ד והא קי"ל כשמואל והוי ש"ש נראה דאף דדיני שומרין אינן בנכסי עכו"ם (שו"ע ר"ס ש"א) מ"מ הא דשמואל דטעמיה דהוה כפריש אבד המשכון אבדו מעותיך מהני גם בעכו"ם וכ"נ מדבריהם בשבועות (מד) בד"ה שומר בסופו:

דף פג.

גמרא דדרו כו' בדיגלא. בר"פ המביא הגי' ברגלא בר' וע"ש בתוס' וכ"ה הגי' ברי"ף כאן ועפרש"י שם ששינה פירושם מבכאן:
רש"י ד"ה דדרו באגרא. ונושא שני בדין כו'. עי' בנ"י וברש"י שם גי' אחרות:

במשנה שהן בני אברהם י"ו. ב"ק צ' ב':

דף פג:

גמרא ואל מעונתם ירבצון אין כו' שאין לו מדור לפ"כ. פי' מדקרינן מעונותם דר"ל מעונות רבות דהיינו לכ"א מעון מיוחד בפ"ע לפ"כ ועי' בשבת (קנב) וכה"ג בב"ב (עה) ע"ש:

גמ' שם רדודי רדיד. עפרש"י ויל"פ ג"כ שעושה רדידי נשים:

רש"י ד"ה על נערה המאורסה. וכל הנסקלין נתלין. זהו דעת ר"א בסנהדרין (מה ב) במשנה אבל חכמים פליגי עליה שם ועי' כתובות (ל ב) תד"ה דין:

תד"ה פועל. השוכר אה"פ ופסק עמהם להשכים כו'. אף שכ"ה גם במדרש שלפנינו שם נראה דט"ס הוא וצ"ל ואמר להם כפמש"כ התוס' לעיל במשנה:

בא"ד לקיים כו' יכנס בכי טוב. עי' מהרש"א ועמש"כ בריש פסחים בס"ד:

דף פד.

גמרא אל תען כסיל כאולתו. כצ"ל בכ':

גמ' שם אמרה ליה עשה בשביל בני. כצ"ל:

גמ' שם דמחדדין שמעתתיה. כצ"ל:

תד"ה אי (הא'). מ"ט קרו לך ר' כו'. כצ"ל:

דף פד:

רש"י ד"ה שתין. אם דם טהור כו'. כצ"ל:

דף פה.

גמרא ושבע בצפרנא. צ"ל בצפידנא בד' וכן בסמוך ובפרש"י וכדאיתא ביומא (פד) ושם וכ"ה בערוך:

גמ' שם אמרו לה עכנא כו'. כצ"ל:

גמ' שם יצתה ב"ק ואמרה. כצ"ל:

גמ' שם כדי של"י בשביל זו חזר זה. כה"ג לעיל (ע"ב):

דף פה:

למחר אזלי אשתטחי כו'. עי' במהרש"ל לקמן בתד"ה ואיתסי:

רש"י ד"ה מציין. שלא יכשלו כהנים כו'. לפ"ז מאי איריא דרבנן דכ"ע נמי כדאשכחן בר' בנאה בב"ב (נח) ומה שסיים שלא תארע תקלה ע"י צדיקים הוא דוחק וי"ל בכדי שיוכרו להתפלל על קבריהם כדמצינו בכלב בסוטה (לד ב) ובש"מ:
תד"ה כי. משום דתה"מ לא הוי אלא ע"י טל. אולי יכוונו למש"כ בתענית (ג ב) בד"ה בימות בשם הא"ז להזכיר לעולם טל בין בימה"ח בין בימה"ג ע"ש:

דף פו.

גמרא רשב"ח בעל בשר הוה. לפלא שזה נעלם מהסה"ד שכ' על היוחסין שהביא דהיה בעל בשר לא מצאתי:
גמ' שם ככרין דנרד. מפרש"י נ"ל ברור שהי' הגי' לפניו כריכן דנרד ומפרש ליה מלשון כריכות בר"ה דר"פ אלו מציאות:
רש"י ד"ה סוף הוראה. אצל המשנה הראויה והשוה לה. כ"נ דצ"ל:
רש"י ד"ה וסימנך. מקדשי אל סימנא דר"א. כצ"ל:

דף פו:

גמרא ושמואל אמר שאבוסים כו'. עח"א ויל"פ דמשום חשש איסור פליג שמואל עי' ברמ"א יו"ד סי' לג ס"ט ועי' שבת (קנה ב):
גמ' שם מדטוב לדרשה רך נמי לדרשה. לכאורה לא אתיא אלא כבר פדא בנזיר (ה ב) ולפמ"ש הרש"א בח"א אתיא ככ"ע ע"ש:

דף פז.

גמרא דאיכא דוכתא דקרי ליה לקנטירא תקלא. כצ"ל. וכמו שהוא ברש"י וכ"ה הגירסא בבכורות ועח"א אכן ברש"י שם איתא כמו שהוא בגמרא לפנינו כאן:
גמ' שם וא"ל כאחד וכשנים מבה"ע כו'. נ"ל דהו' מן וכשנים הוא ו' המחלק וכאלו אמר או כשנים ור"ל דכפל לו שכרו כשני פועלים והוא לרבותא דחכמים דאפ"ה שמין בבינוני ולא כהפחות:
רש"י ד"ה קנטרי. מאה מנה. ושם בבכורות פי' מאה סלעים וכבר העיר ע"ז בח"א שם:

דף פז:

גמרא וכתיב התם מהחל חרמש בקמה מה התם קמה דמחייבא בחלה כו'. עפרש"י וקשה דא"כ נימא דהכא נמי אינה אלא בשעורים (ובמש"כ התד"ה אימא וא"ת כו' יש

ליישב קצת) ולעד"נ לפרש קרא דמהחל חרמש בקמה דר"ל בקמת הדיוט דקודם קצירת העומר אסור לקצור מכל ה' המינין (מנחות ע) זולת ע"י קיטוף דשרי (עי' פסחים ר"ד יא) ואחר קצה"ע מיד מותר לקצור כדרכו בחרמש (עי' מנחות שם בסוף הדף ובתוס') וזהו שאמר מהחל חרמש בקמה פי' אחר קצירת העומר שאז תחל להתראות חרמש בקמת ה' המינין ולפרש"י ק"ל ג"כ דל"מ מפורש בגמרא שמצוה מה"ת לקצור העומר בחרמש דוקא אשר מפני זה יפול עליו מליצת הכתוב מהחל חרמש [אח"ז מצאתי בספרי פ' ראה סי' קל"ו ושלא תהא קצירתו "אלא בחרמש" אכן לא מצאתי להרמב"ם שהביאו] :

גמ' שם מה להצה"ש שבהן שכן יש בהן צד מזבח. לכאורה קשה כיון דקמה היא מה' מינין כדלעיל והרי בהן כוסמין וש"ש ושיפון ואין בם צד מזבח כמש"כ בס"ד בפסחים (לו ב) וי"ל דמ"מ במינן דהם חטים ושעורים יש צד מזבח וכן נ"ל ע"כ בכוונת התוס' בפסחים שם לפי' הפ"י שהבאתי שם:

גמ' שם מה להלן בפועל הכ"מ אף כאן בפועל הכ"מ. וכן לקמן במתניתין פועלין אוכלין אוכל פועל וכן בד"ט ולכאורה לפמש"כ התוס' לעיל בר"פ האומנים דפועל לא משמע אלא שכיר יום קבלן לא אכיל אבל מסתימת הפוסקים למ"כ וכן מלשון רש"י לקמן (צב) ד"ה ת"ק אית ליה דרא"י משמע דקבלן אוכל ג"כ ע"ש ונראה משום דלמ"ד אומן אין קונה בשבח כלי (עי' שו"ע סי' ס"ו ס"ב ובש"ך) דעובר בקבלן משום בל תלין כדלקמן (קיב) ודאי דאכיל ג"כ כיון דילפי מהדדי אלא אפי' למ"ד אומן קונה בשבח כלי מ"מ מודה דיש קבלן דעובר משום ב"ת כגון שליח דאגרתא כדלקמן שם ובתוס' ולענין אכילה לא שייך לחלק:

רש"י ד"ה מאל כליך. כדפרישית לה כו'. כ"נ דצ"ל:

רש"י ד"ה תינח דבר חרמש. כגון קטניות. ק"ל דבפ"א דמעשרות מ"ו תנן הקטניות משיכבור ופי' הר"ש לפי שאין קוצרין אותן אלא עוקרין ואולי דלא כל הקטניות עוקרין וכדפרש"י בחולין (קלז) ד"ה עוקר כגון עדשים וכן בב"ב (צד) עדשים מקבל עליו רובע עפרורית כו' ע"ש ותימה על הטור בסימן רכ"ט ששינה לשון הגמרא מעדשים לקטניות וגם בסמ"ע נמשך אחריו וכן בזמנינו אנו רואים שיש מהן הרבה שקוצרין כגון (גריק"ע) וכדומה ואפשר שזהו שכוונה המשנה שם ואם אינו כובר דר"ל אותן שקוצרין:

רש"י ד"ה בעלי קמה. העומדים בקומה. בב"ק (ס) דדריש ר"י מהקמה לרבות כל בעלי קומה פרש"י אף בע"ח והכא ממעטינן לקמן (פט) מדיש את החולב כו' וע"ש בתד"ה סד"א ולכן בדיוק אמר הש"ס התם בעלי קומה והכא בעלי קמה והנה שם בב"ק דרשי רבנן מה קמה בגלוי ולאפוקי טמון והכא אוכל בשומים ובצלים כדמוכח לקמן (שם)

יצא המנכש בשומים כו' ע"ש והם נקראים טמון בפרק ו' דפאה מ"י הוא משום דמפקינן לה לכל בעלי קמה וכדאמרינן בב"ק שם לר"י דמחייב על נזקי טמון באש קמה ל"ל לרבות כל בעלי קומה:

תד"ה רעך. תימה דתנן בפ' כו'. כצ"ל:

תד"ה שבעך. ולא הוה דרשינן ואכלת ולא מוצץ דשתיה בכלל אכילה. משמע דמפרשי דממעטינן מוצץ מן ואכלת משום דאין זה אכילה אלא שתיה וק"ל דהא מוכח לקמן (צב ב) גבי נתפתחו חביותיו דשותין ביין וכן שם (צא ב) אוכלין ענבים ושותין יין וצ"ל דלא ממעט אלא שתיה בענבים דכיון דראוין לאכול קרינן בהו ואכלת דוקא אבל יין שתיה דידהו זהו אכילתן אולם ק"ל מכריתות (יג) דקאמר שם על חלב שיונק התינוק וכ"ת לא איתכשר ופרש"י דמשקה הבא לאוכל כאוכל דמי ומזה נ"ל דלענין ברכה נמי במוצץ פרי מברך עליה בפה"ע ולא הוה כמו שותה משקה היוצא מהן דמברך שהכל ועמ"א רסי' ר"ג ומפרש"י משמע לי דהטעם דממעטינן מוצץ הוא משום דזורק החרצנים דואכלת משמע שיאכל כל הראוי לאכול ולאפוקי גרעיני תמרה וכיוצא שאין דרך לאכלם עי' מ"א סי' ר"י סק"ד:

דף פח.

גמרא וריו"ח אמר אפי' חצר קובעת שנאמר ואכלו בשעריך ושבעו. ק"ל דהא מהאי קרא דרשינן בספרי תן להם כדי שובעם מכאן אמרו אין פוחתין לעני בגורן כו' הביאו הרמב"ם שם בפ"ח דפאה מ"ה וכן הר"ש שם מהירושלמי והביאו שם מהתוספתא דמתוך ביתו נותן כל שהוא אלמא דהאי בשעריך היינו שערי גורן שהוא בשדה וכמש"כ הרמב"ם בחבורו פ"ו מהל' מת"ע הי"ב ועי' לקמן ע"ב בתד"ה לא בסופו ולפמ"ש הרא"ש בפ"א דמעשרות ציון ז' ול"ק:

גמ' שם אר"פ הכא בתאנה כו' נוטה לחצר כו' לבית. ק"ל הא מוכח בפ"ב דמעשרות מ"ב דבית אחרים אינו טובל וכדהביא הר"ש שם מהירושלמי ולפמש"כ התוס' בד"ה תבואת שהמקח אינו מתחיל כו' א"ש:

גמ' שם ולוקח מדאורייתא מי מחייב כו'. לדעת הרמב"ן שהביא הט"א בר"ה (טו ב) דזתים וענבים א"ח במעשר מה"ת אלא היין והשמן (נגד דעת התוס' לקמן ע"ב בד"ה כי) המ"ל ולטעמיך דהא כתיב ואכלת ענבים ודרשינן ואכלת ולא מוצץ:

תד"ה בעה"ב. ה"ה דהמ"ל בעומדת בחצר. היינו לפמש"כ לעיל היכא שעומדת בחצר א"צ ראיית פני החצר:

תד"ה תבואת (בסופו). כמו שפי' ריב"א בב"ק ומ"ר מן הירושלמי. שם (צד) בתד"ה מירחו אשר ציין הגרי"פ לא נזכר שם ריב"א רק דמהירושלמי שהביאו שם מוכח דהפקר לאחר מירוח חייב במעשרות אבל תימה דמה להם הירושלמי הלא משנה ערוכה פ"א דפאה מ"ו ונותן משום הפקר ופטור מהמ"ע עד שימרח גם מה שכללו הפקר והקדש יחד ולמדו מהם לקוח ג"כ ק"ק דהפקר ולקוח פטורים אם מרחן הזוכה והלוקח אח"כ והקדש אינו פוטר עד שימרח הגזבר כדאיתא שם וע"ע שם בפ"ד מ"ח ובשנ"א שם ונ"ל דלפי' ריב"ם הוה לקוח דומה להקדש דאם חזר מוכר וקנה מהלוקח אחר שמרח הלוקח פטור:

דף פח:

גמרא ואכלת ולא מוכר תבואת זרעך ולא לוקח. בעי טעמא מדוע הקדים למידרש ואכלת המאוחר בכתוב לתבואת זרעך הקדום ואולי דמעיקרא דורש פטור דמוכר שהוא הראשון ואח"כ פטור דלוקחו ממנו:

גמ' שם א"ק כנפשך כו' מה נפשך כו'. כצ"ל כדלעיל ולקמן (צב):

רש"י ד"ה מאי לאו בשדה. ומאי הכנסתו כו' לשון כינוס. כ"נ דצ"ל ור"ל כמו בסנהדרין (סוף דע"א) כינוס לרשעים שהוא נגד פיזור שהזכיר ברישא וכן בד"ט:

תד"ה מאי לאו. למ"ל מדרבנן כו'. ל"י מה יושיענו זה לר' ינאי למאי דמסקי לעיל דמודה דחצר קובעת מדרבנן דלמאי נ"מ כיון דגם בלתה אסור מדרבנן:

דף פט.

גמרא ת"ר דיש כו' שג"ק ובשעת גמר מלאכה. בגליון מחק בשם (רש"ל) [רש"א] תיבות ובשעג"מ אבל מפרש"י נראה דגריס להו:

גמ' שם א"ה חלה נמי ליכא. ק"ל לוקמה כגון שבאה התבואה לארץ ונילוש שם דחייבת בחלה (רפ"ב דחלה) ועמש"כ בחדושי להרמב"ם פ"א מהל' תרומות הכ"ב:

גמ' שם מידי מעשר קא גרים כו'. עי' בתוס' ומשמע דמסברא קפריך ולכאורה הוא מוכרח מהא דהבודל בתמרים וכדפי' התוס' שם ולולי דמסתפינא הייתי אומר דדבור והבודל בתוס' (הואיל דשלא במקומו הוא ובתוספת ו) שייך לסוף דבור זה וכוונו להא דאמרן:

רש"י ד"ה דקא משליף. משום תיקון גדולים הוא. כצ"ל וכ"ה בנ"י ורש"י שם:

רש"י ד"ה הלש. ולשוף ולבעוט. עי' מנחות (עו) במשנה ורי"א בבצק:

תד"ה סד"א. דמכל בעלי קמה משמע שפיר בע"ח כו'. עמש"כ לעיל (דף פז) משמא דגמרא ב"ק (ס):

דף פט:

גמרא התם משום בטול מלאכה. לקמן (צא ב):
גמ' שם עודרין בתאנים. בערוך ערך אר העתיק אורין ונכון מאד:
רש"י ד"ה ראשי אומניות. בלשון ארמי אוצייתא. בב"ב (יב מא ב):
רש"י ד"ה לא יספות. קס"ד משום ענבים וד"א כו'. לכאורה לפ"ז ה"ל לתנויה ביחד עם בפתם ל"י ואחריהם אלא א"כ נטלו רשות מבעה"ב ואולי זה דחקו לאביי לאוקמי איסורא משום מעשר ומיושב קושיית התוס' בד"ה בארץ:
רש"י ד"ה ללקט. אותן הנושרין כו'. מצינו רבות לשון לקיטה משמש גם על תלישה מן המחובר ועי' רשב"ם ב"ב (פב ב) ד"ה כמלא אורה ובמש"כ בפ"ד דפאה מ"י בשם הרמב"ם:
רש"י ד"ה וסופת במלח. קס"ד ספיתא במעשר לא מהני. וכן התוס' בד"ה בארץ כתבו דאי לאו דאשמעינן בשום מקום דספיתא קבעה כו' ותימה הלא שנינו ברפ"ד דמעשרות דמלח קובע ועוד קשה דלאביי משמע דאפי' חדא קבעה ספיתא ושם במ"ג איתא דאחד אינו קובע:
רש"י ד"ה בארץ. דאורייתא הוא קבעה ספיתא. כצ"ל:
תד"ה פועל (שבע"א בסופו). ודשרי לספות במלח לרבא כו'. כצ"ל:

דף צ.

גמרא קשיא תרומה אתרומה. ק"ל לפי' התוס' ד"ה והדשות הלא י"ל כאן בבהמת ישראל וכאן בבהמת כהן או אידי ואידי בבהמת כהן כאן בתבואה וכאן בכרשינין ולפרש"י א"ש:
גמ' שם אלא מעשר אמעשר קשיא. קשה דלוקמה במעשר קטניות דאינו אלא מדרבנן (עי' נדרים נה וברש"י ר"ה יג ב ד"ה מתוך שעשויין) וכן תרומה מצי לאוקמי בכזה וראיתי בירושלמי בפ"ט דתרומות המרכין בקטניות ובתלתן א"ע משום בל תחסום ול"י פירושו כי לעיל (דפ"ט) אמרינן דכל גדולי קרקע אוכלין בו ועי' לקמן צא ב בתד"ה שור ועי' בעירובין (לב) תד"ה תאנים אבל המ"ל בזה"ז וקסבר דרבנן היא:
גמ' שם אלא גד"מ חולין נינהו דתנן כו'. קשה דהא מ"מ צריך לפדותן בזמן זרעם כדאיתא שם וע"ע בפ"ב דבכורים מ"ב:
גמ' שם כגון שדש לפנים מחומת ב"פ. קשה דהא מ"מ אסור להאכיל מע"ש לבהמה עי' רפ"ב דמע"ש ובבכורים שם ועי' יבמות (עג) בתד"ה נכסי כהן שדברו בזה:

רש"י ד"ה גדולי טבל. גזירה משום תרומה טהורה כו'. טעם זה דחה רבא בשבת (יז ב) ע"ש ומש"כ יזרענה להיפטר כו' נ"ל דהוא מטעם דר"ח בחולין (קל ב) המזיק מת"כ או שאכלן פטור וכמו בפ' רה"ג לא הספיק ליתנו לו עד שצבעו פטור ע"ש בפרש"י:

רש"י ד"ה חסום פרתי ודוש. דישה שלך. עי' מהרש"א ול"נ כוונתו דאילו דישה של ישראל מאי איריא דנקיט פרתי אפי' פרתך נמי תיבעי דהרי אם ישראל בעצמו עשה כן היה חייב כדלעיל משא"כ בדישה שלך אף דגם זה היה חייב אם עשה בעצמו כמש"כ הסמ"ע סי' של"ח סקי"א מ"מ ה"ל כמו שאומר לנכרי אכול נבלה כמש"כ התוס' אך בהג"א משמע כהמהרש"א:

תד"ה גדולי מעשר. דשמא ישהא בידו כו'. ר"ל כשיטמא שאסור לאכלו אבל ק"ל דלכאורה נראה דכשם שאסור להדליק במע"ש טמא כן אסור שאר הנאות וכן לזרעו כדכתיב ולא בערתי ממנו בטמא:

דף צ:

גמרא בעא מיניה ריו"נ מר"ס כו'. בגה"ש מביא דבירושלמי איתא ששאל כן ר"ע לרשב"י כו' אבל שם איתא ששאלו מיבדיקיני' פי' לבדקו אם ידע להשיב כי ר"ע היה רבו:

תד"ה ישב. אבל הכא שישב לה מאליו בעי כו'. אבל אם הושיב לה חבירו והוא דש בה משמע ברש"י לקמן ד"ה וכן המזווג דחייב ועי' סמ"ע שם סקי"ג:

תד"ה ריו"ח. דבדבורי' קעביד מעשה שהולכת (זה קאי על הנהיגה) ודשה בל"א (קאי על חסמה):

דף צא.

גמרא רבא אמר בבא לצאת יד"ש ואתנן אסרה כו'. כצ"ל. וכ"ה התוס' בסנהדרין (עב) וכ"נ מציון התוס' דהכא ולזה כוון הח"ג שהועתק בגליון שה"ח אלא שנפל בו ט"ס:

רש"י ד"ה וסופג אה"א. שאדם מגיד בשפתיו. נראה דצ"ל מניד בנו"ן מלשון וניד שפתי (איוב יו):

רש"י ד"ה רבא אמר אתנן. א"נ אי תפיס לא מפקינן מיניה. ר"ל בב"ד אבל הוא בעצמו אם אין חברו רוצה לצאת יד"ש צריך להחזיר וכש"כ שלא לתפוס וכמש"כ התוס' בעובדא דרבא בפ' בסו"מ ומיושב קושיית הט"א בשהם דחגיגה משם על פרש"י:

דף צא:

רש"י ד"ה כי שור. דהא איתקש חוסם לנחסם. הוא לעיל (ריש דפ"ט):

תד"ה דש. וי"ל כיון דבעי ריב"י דומיא דשור כו'. וכתב המהרש"א דל"ל הך דרשה דלעיל חוסם לנחסם ורש"י פי' בטעמו דהא איתקש כו' ועי' לעיל שם בתד"ה סד"א בסופו:

משנה אבל משום השב אבידה לבעלים. כה"ג בבכורות (כח):

גמרא א"ד ממה שאתה נותן כו' בעינן כו'. עתוי"ט לדקדק מדל"ק נמי בעינן ש"מ דלזה הצד אינו מוכח מהאי קרא למין ופשוט דמשכחת לה במודלית כדלקמן והרל"צ במחכ"ת לא ירד לזה:

גמ' שם ת"ש אבל מונע א"ע עד כו' וא"א כו'. לכאורה מלישנא דאבל משמע דאף דאמרתי דל"י ממין אחר אבל כו' אע"פ שהן ב' מינין לישנא דיפות מצינו בב' מינין בפ"ו דתרומות מ"ו דלא כסמ"ע סי' של"ז ס"ק כג וא"כ תמוה מאי דדייק וא"א כו' ניתי וניכול כיון דהם ב' מינין וכמ"כ קשה לקמן דקאמר סברוה דמהלך כעושה מעשה דמי כו' אלמא כו' דלמא ר"ל דכל אומן הוא מין בפ"ע:

תד"ה הא. כשמביאים כלים מאומן לאומן (דהוו) עושים מעשה. לעד"נ דגם זה לא עדיף ממהלך ריקן ואם מהלך לאו כע"מ ה"ה אם גם נושא אתו כלי הבצירה אינו כלום עד שיתחיל לבצור וגדולה מזו כתב רש"י לעיל בד"ה עד שלא הילכו ע"ש:

דף צב.

תד"ה אלא. דטעמא דחסימה לאו משום דחזיא כו'. כדלעיל (צ):

גמרא אר"א אמריתא לשמעתא קמיה דר"כ כו'. עי' מהרש"א שכתב דמשמע דל"א אלא מילתא דרב דלעיל ואנכי מצאתי בכ"מ דמשמעו על הא דלקמיה ומהם פסחים (ס ב) ב' פעמים יומא (סג) כתובות (פז) ב"ב (קמא) מנחות (קב) חולין (כו ב) ועמש"כ לעיל (לה) [נשמט מן המציינים כתובות (מ) וב"ב (קיד)] :

גמ' שם אוגיר בדנקא אכיל בזוזא. פרש"י וכי תוספת מרובה עה"ע לפ"ז אתיא כמין חומר תירוצא ה"נ רחמנא זכי ליה ור"ל דתוספתו של הקב"ה מרובה על העיקר ב"ר פס"א:

רש"י ד"ה ת"ק. א"ל דר"א. אין זה ד"ח אלא שייך לדבור דלעיל וכן לקמן ד"ה ת"ק ל"ל דאיסי:

תד"ה וא"א. אבל נזיר דתאב זכי ליה כשאר פועל. ק"ל דמ"מ לימעט מדישו דמשמע הראוי לו כמש"כ לעיל (רד"צ) וי"ל דשאני נזיר דאי בעי מיתשל אנזירותיה וחזי ליה כדאמרי' בעירובין (ל ב) ותרומה דלעיל הוא בבא ליד כהן דתו לא מצי לאיתשולי עלה

אבל ממעשר קשה וצ"ל דשאני נזיר דמצוה לאיתשולי וכדאמרינן בנדרים (נט) או דשאני נזיר שהוא הפועל ובידו לאיתשולי אבל הבהמה שעושה לא שייך בה לאיתשולי:

דף צב:

גמרא וא"א משלו הוא אוכל בנו אמאי חייב. לע"ד נל"פ כיון דאסיקנא לעיל דדרשה דכנפשך מה נפשך אוכל ופטור כו' הוי אסמכתא הרי חזינן דרבנן דגזרו על לוקח ל"ג על פועל אף שהוא כלוקח הואיל דבשכרו הוא אוכל א"כ מדוע גזרו בבנו שאוכל בשכרו ופרש"י יש ג"כ לכוין עד"ז ועי' לקמן (סוף דקי"א) בהצריכותא דעושק וגזל שמחלקים ג"כ בכזאת:

גמ' שם נתפרסו עיגולין כו' לא יאכל. עפרש"י והרע"ב מסיים עלה לקמן במתניתין (מהר"ם ל"ד שקראה ברייתא) והרי הן טבל ובנ"י שם מפורש יותר דהטעם דלא יאכלו הוא משום טבל משמע דאם מעושרין הן יאכלו ותימה דאטו מעשר גרים גמר מלאכה קא גרים כדפריך לעיל (פט) וזה ע"כ גרע אפי' מבח"ל מדלא מוקי שם בתחלה במעושר שוב ראיתי שלשון הרע"ב הוא מהרמב"ם בפי"ב מהל' שכירות ה"ו וע"ש במל"מ:

גמ' שם אא"ב משל שמים הוא אוכל מש"ה אינו קוצץ. לכאורה נל"פ כיון דאינו אלא בתורת צדקה ודאי לא נתנה אלא לפועל עצמו העמל במלאכה ולא שיזכה בה אדונו וה"ל כנותן לו ע"מ שאין לרבו רשות בו ופרש"י בזה אינו מובן יפה:

גמ' שם צעריה דבנו ובתו הקטנים לא זכי ליה רחמנא. קשה מר"פ נערה והצער בתפוסה ופרש"י לאביה (זולת הראב"ד לפי נ"א שהביא הכ"מ בפ"ב מהל' נערה הי"ג סובר דהצער לעצמה) וכאן י"ל דר"ל לצערה לכתחלה אבל בב"ק (ריש דפ"ח) מוכח דאף בדיעבד תשלומי' דידה הוי' ומצאתי בהר"ן שם בר"פ נערה דמחלק דדוקא צער בעילה זכי ליה רחמנא דאי בעי מסרה למנוול ומו"ש ע"ש וכן מחלק הראב"ד בפ"ד מהל' חובל הי"ד לענין בשת ומשם מוכח ג"כ דדעתו ז"ל דהצער אפי' בתפוסה שלה:

רש"י ד"ה הוא דנגיד. צ"ל דההוא דנגיד:

רש"י ד"ה דמר סבר. צ"ל ומר סבר:

דף צג.

במשנה קוצץ כו' ע"י אשתו מפני שיש בהן דעת. לפ"ז אם היא קטנה אינו יכול לקצוץ ע"י וכ"מ להדיא מלשון הרמב"ם והטוש"ע ולישנא דמתניתין צ"ע:

גמ' ושמואל אמר ל"ש כו' אבל שומרי גנות כו' קא סבר משמר לאו כע"מ דמי. נראה דזה הטעם קאי גם על שומרי גנות כו' (דסמיך ליה) דלא אכלי אף מהל' מדינה כיון

דאיכא תרתי אינו גמר מלאכה ואינו עושה מעשה וזו הסברא פשוטה לכ"ע לכן דייק ר"כ שפיר לקמן מהא דמקשואות דמשמר כע"מ דמי ותיובתא לשמואל גם אריש דבריו ומיושב גמגום המהרש"א שם:

תד"ה א"ה. אין בו אא"ב כו'. לע"ד יל"פ א"ה דמוקמית כר"מ דאמר כש"ש דמשמע דבכל מילי הוי כמוהו דבשלמא מתניתין י"ל דל"ד לש"ש אלא למאי דמפרש נשבעין כו' אבל מ"מ חלוקין הן בשאר מילי כגון בהא דאמר לקמן ש"ח בחנם ש"ש בשכר או בהא דהוכר הגנב דלקמן:

דף צג:

גמרא רצה נשבע רצה עושה עמו דין. נלע"ד דר"ל עם הגנב דאף שיוכל להפטר מהמפקיד בשבועה לא יוכל הגנב לומר לו לאו ב"ד דידי את השבע ותפטור ועי' סמ"ע ססי' רצ"ד:

דף צד.

תד"ה פרה. אבל כו' של קודם עסק מלאכה כו'. כ"נ דצ"ל ור"ל הכנת עצמו למלאכה:

דף צד:

גמרא קרנא בל"ש עדיפא מכפילא בשבועה. עמש"כ לעיל (מא ב) ועי' לשון התוי"ט ועתה נ"ל דה"נ קאמר קרנא (דהוא משלם מיד שטוען נגנבה) בל"ש (דאין נותנין לו שבועה להפטר) עדיפא מכפילא (דאידך דמ"מ פטור עתה) בשבועה:

גמ' שם דסד"א עד דמיתברא ומתה לא מחייב. נ"ל דר"ל לאפוקי מתה מאליה דפטור דמה"מ מ"ל הכא ומ"ל התם אבל נשברה לחוד גם למקשה הוה ידעינן דחייב והתרצן חדש לו במה שאמר מ"ל קטלה כו' ר"ל דלא איצטריך ומת אלא לכתוב ונשבר לחוד ובסברת מ"ל כו' הוה ידעינן דאם מתה אח"כ דחייב ג"כ ומתה מאליה בל"ז נפטור דמה"ת לחיובא וזה דלא כפרש"י והרש"א שם:

תד"ה ש"ח. מה שהוזכר בפרשה. עתוי"ט שכתב דשבויה לא כתיבא בפ' שואל אלא ו' כו' ל"ד דשבויה נפקא לה לקמן מאו דכתיב בשואל גופיה ומן ו' דוכי ישאל לא ילפינן אלא גניבה ואבדה דכתיבי בש"ש לחיובא אבל שבויה אדרבה כתיבא שם לפטורא:

תד"ה אלא אביו. אלא שמנהיגם בב"א. נ"ל דאין ר"ל בלא עבודה ומשא דהא כתיב לא תחרוש עי' (שבת נד) בתד"ה והתנן וברמב"ם פ"ט מהל' כלאים ה"ז ובכ"מ שם ובט"ז רצ"ז סק"ה אלא כוונתם שלא קשרם אלא הניח ע"ג משא והנהיגם או דצ"ל שמנהיגים

ר"ל המחרישה או העגלה בלא קישור אלא שדוחפין בראשיהן מאחוריהם או דיכוונו שחורש בב"א עם שניהם אבל כ"א במחרישה בפ"ע:

דף צה.

גמרא אלא למאן דל"ל דיו מא"ל. תימה דע"כ לא שמעינן ליה אלא בכגון קרן ברה"נ דמהק"ו שפיר מצינן למילף נ"ש כמו בשן ורגל דקילי מיניה אבל הכא הרי לא מצינו בשום צד חיובא בבעלים לא בגו"א דש"ש ולא באונסים דשואל וממה תילף לחיובא ולפי' הרר"ח שבתוס' ב"ב וזבחים בהא דק"ו לשכינה י"ד יום יל"ק וכה"ג מצינו בערכין (כח) במשנה לראב"ע דיליף ק"ו מגבוה להדיוט דלא יבזבז יותר מחומש אף דלגבוה סגי בשיור כ"ש ואולי י"ל דזה דמי לס"ד דר"א מדפתי בב"ק שם דמייתי בק"ו למפץ במת טומאת ז' (והיינו בשאר כלי עץ הפשוטים כמש"כ התוס' שם) מפכין קטנים אע"ג דלא הם במת טמאים ט"ז (ר"ל דאינם נעשים אה"ט) ולא מפץ בזב (אע"ג דנעשה אה"ט דהיינו פשכ"ע) טמא ט"ז רק טומאת ערב אבל מ"מ ל"ד לשם דהתם עכ"פ איתא ט"ז בטומאת מת וחיובא בבעלים ליתא כלל ואפשר משום דפטור בבעלים חידוש הוא כמ"ש התוס' לקמן (צו) ד"ה ונשאל ע"ש ואין לך בו אלא במקום חידושו:

גמ' שם הלכך בש"ש ובשואל לחיוב אתיא בק"ו מש"ח אבל בבעלים לפטור כו' לא כו'. ק"ל דמ"מ נימא דיו דמהיכא ילפת להו פשיעה מק"ו דגנבה ואונס דיה להיות כנידון דבבעלים פטור ואף לדברי המהרש"א דלחיובא שלבב"ע בלא ק"ו מש"ח הוה ידעינן מגופייהו וא"כ מיפרך הק"ו מ"מ לרבנן דר"ט מא"ל ואולי משום דאין זו סברא דש"ח מחוייב בבעלים ובשכר יהא פטור ואין זה אלא כמו גילוי מילתא בעלמא כמו בתו לאביי בסנהדרין (עו) וכן בשואל:

גמ' שם כי כתיבא כו' אהנך חיובי דכתיבי בהו בהדיא כו'. נראה דאף למאן דיליף לעיל אבדה מק"ו דגנבה מ"מ קאי עלה נמי הואיל דהק"ו הוא מינה ובה משא"כ פשיעה דהק"ו הוא מש"ח אך ק"ק דנילף פשיעה ממש ג"כ מגנבה בק"ו כמ"ש הרש"א וליהוי כדכתיבה להדיא והדר לילף פטור בש"ח בק"ו דש"ש וי"ל משום דפשיעת מיתה ליכא למילף מגנבה דאפשר דטרח ומייתי לה ולא יפסיד כמו בהוכר הגנב לעיל (צג ב) אך בשואל דכתיב ג"כ מת קשה:

גמ' שם תנן כו' השואל הפרה ושכר בעליה עמה כו'. במשנה לא נזכר עוד הפעם בשואל גבי ושכר בעליה ונ"ל דהש"ס הוסיף זה לביאור לומר דהשואל דרישא קאי ג"כ על שכר בעליה דלא תימא דלצדדין קתני ואו שכר קאי אשוכר פרה (וע"ד שתירץ רנב"י בב"ק

טז ב ברייתא דטרפה בהמה ואכלה ע"ש וכן בש"מ) וזה מוכח מסיפא דלא תני ואח"כ שאל הפרה או שכרה:

רש"י ד"ה ולא לפני פניו. לא איתקש בוי"ו יתירה. כצ"ל:

רש"י ד"ה מקרא נדרש. בסמיכת הפרשיות כו'. לולי פי' הנל"פ דר"ל וי"ו דוכי ישאל דדריש ליה נמי אש"ח דלפני פניו:

תד"ה דאפשר. וי"ל דשבויה ל"א כו'. ונ"ל דמוכרח יותר מהא דלא דחי לעיל בסברא זו דלא אפשר כו' הא דבעי למילף שבויה משבורה ומתה:

תד"ה הניחא. דקאמר הניחא למ"ד דלא מצי כו' אלא למ"ד דמצי כו' מא"ל. כצ"ל ולפ"ז צ"ל בסה"ד ואפ"ה קאמר הניחא למ"ד כו' ועמש"כ לעיל טז ב בס"ד:

דף צה:

גמרא מתיב רבא שאלה כו'. לכאורה היא היא הברייתא דמייתא לעיל רק שבטעות המעתיק נהפכו סדרן דב' בבות דסיפא:

גמ' שם אביי ס"ל כר"י כו' רבא ס"ל כריו"נ כו'. וכן איתא בתמורה (ה ב):

רש"י ד"ה תיובתא (בסופו). מהנך ברייתות. כצ"ל:

רש"י ד"ה אביי. מהיכא ילפי הני תנאי כו'. כצ"ל:

תד"ה אב"א. תימה כו'. עי' ב"ק (נז ב) תד"ה ואב"א דדבריהם שם עולין גם לכאן:

תד"ה הא. דע"ג הוי רחוק ממלאכה אחרת. כצ"ל:

דף צו.

גמרא שאל ב' פרות לעשות בהן פרוטה מהו. כה"ג בקדושין (ז ב):

גמ' שם צא והשאל לי כו'. כצ"ל:

גמ' שם א"ל ר"ע לרבא כו' א"ל מסתברא יד עבד כיד רבו דמי. ע"כ ל"ד קאמר דהא בניטין (עח) אמר דאינו אלא חצר ואינה מתגרשת בקבלתו אלא בישן ומשמרתו וכפות ע"ש:

רש"י ד"ה קנין פירות. וה"ל בעל שואל ומשאיל כאילו כו'. כ"נ דצ"ל:

רש"י ד"ה עבד. וזה אין דין כו' שאין לו כלום בלא רבו. הרי משכחת שיש לו בשנתנו לו ע"מ שאין לרבו רשות בו ויותר הל"ל שאינו בתורת בעליו עמו שאין לו רשות להשאל או להשכר בלתי רשות רבו:

תד"ה ונשאל. וי"ל דהתם סברא הוא שישלם לפי מה שגנב. לפי הענין דשם הל"ל לפי מה שכפר:

בא"ד אבל כו' והוי כחדוש כו'. ק"ל דהא דו"ה הוי קנסא וכל קנס הוי ג"כ חדוש כמו שפרש"י במכות (ד ב) ד"ה שכן קנס ובקדושין (ג ב) ד"ה ממונא מקנסא ל"י ועי' כתובות (לד ב):

תד"ה בעל. א"נ כו' משום שמשייר המוכר כו'. וכה"ג חלקו בב"ב (נ) בד"ה קסבר וסברא זו איתא להדיא בגמרא (שם קלו ב) ע"ש:

דף צו:

רש"י ד"ה מי מעל. נעשה שליט בנכסי הקדש כו'. כצ"ל:

תד"ה א"ר לפום כו'. דתנן כו' אם פחתו כו'. שם איתא עבדי מלוג אם מתו מתו לה ולפ"ז הקושיא תמוה דהרי עבדים נתמעטו מדין שומרים ותירוצא דאיכא לאוקמא בקרקע יותר תמוה:

תד"ה א"ר מאן כו' (בסופו). אלא את שלו סבורה ליתן לו. כצ"ל וכ"ה במהרש"א:

תד"ה זיל. וא"נ לר"ש דאפי' גנב וגזלן כו'. לכאורה תמוה דלמאי מיצטריך להו למילף מיניהו הלא שואל גופיה ג"כ מנוי בכ"ד האבות ואולי משום דיש לדחות דדוקא באונסין אבל הכא דמיירי בפשיעה לא והעיקר נ"ל דכלפי דאמר שמואל שם בב"ק (יא) אין שמין לא לגנב ולא לגזלן כו' ואני אומר אף לשואל להכי קאמר דאף לגנב וגזלן דלכ"ע אין שמין משמע כו':

דף צז.

רש"י ד"ה בבעלים. שהיה מסייעם כו'. כצ"ל:

במשנה שכר אחת ושאל א'. ברי"ף ורא"ש וכן בירושלמי הגי' בהפך ונכון וכ"מ בפרש"י:

תד"ה ביום. ואור"י דמיירי כשמאמינו המשאיל כו' א"נ כו' כשהמשאיל יודע כו'. לכאורה מלישנא דמתניתין מוכח כן דברישא תני המשאיל אומר שאולה מתה כו' משמע דמודה שמתה ומציעתא נמי באומר איני יודע היינו אם שכורה אם שאולה אבל במיתה מודה דומיא דא"י דשוכר דרישא וכה"ג דקדק הנ"י מלשון ומתה:

דף צז:

גמרא כדאר"נ כגון שיש עסק כו'. ל"י היכא עיקר אמירתו:

תד"ה והלה (הא'). וא"ת כו' אמאי איצטריך כו'. להועי"ל שכתבו לעיל בד"ה ביום טובא אשמעינן דאין מגלגלין בתביעת שמא:

בא"ד א"נ דברי דמשאיל עדיף כו'. עי' מהר"ם ויש להוסיף עוד מטעם דאמרינן בשבועות (סוף ד"מ) חזקה אין אדם תובע אא"כ יש לו עליו אדרבה כו' אישתמוטי כו' ע"ש:
תד"ה והלה (הב'). ומ"מ פריך שפיר כו'. בתור"ע אות ס"ז הביא את דברי הנ"י שפי' דהא דקתני שאלה חצי היום ושכרה כו' משתמע נמי דחצי הא' מן היום בשכירות והב' בשאילה ומזה הוא הפירכא והקשה עליו דא"כ חזקת חי דבהמה מסייעא לברי דמשאיל ובכזה אפי' לר"נ חייב כדאיתא בכתובות (יב ב) והנה אם נאמר כדעת הט"ז ביו"ד סי' שצ"ז דבמיתה כיון דעומדת לכך אמרינן הרי מתה לפנינו ולא מוקמינן אחזקת חי לק"מ אמנם בתוס' לקמן (ק) ד"ה הא מני מוכח דל"ל סברא זו שכתבו דמוקמינן אחזקת חי ומעוברת אע"ג דהשתא מתה וילדה ועומדת לכך וכבר הזכירם הנקה"כ שם:

דף צח.

גמרא וסיפא בג' כו' ואחת בשכירות כו'. כצ"ל:
רש"י ד"ה קמשכ"ל. דאי בדקיימא כו' ואחדא איני יודע כו'. כצ"ל:
רש"י ד"ה ולרמי. אלמא מדקאמר כו' ולא אמר צריכין הודאה. כצ"ל ובסה"ד אבל כו' וזה איני יודע או נגנב כו'. כצ"ל או בו'. ונ"ל דעתו ז"ל דלכן טענת נאנסה או נגנבה בש"ח לא חשיבה כפירה כיון דחבירו אינו טוענו בזה אלא בשמא ולזאת גם להיפך אם חבירו טוענו ודאי והוא משיב א"י ג"כ לא חשיב כפירה ע"כ כתב דל"ל הא דרבא אבל בהודה במקצת וכפר במקצת וא"י במקצת זה מיקרי שפיר מח"ש ואי"ל דדמי למשנתנו (ונ"ל דמשנתנו המ"ל ג"כ רישא דא"ל חדא בעידן שאלה וחדא בעידן שכירות ואידך ל"י דזה מיקרי נמי כפירה כיון דשניהם טענתם ודאי) וזה נלמד משבועת השומרין דהיכא דאיכא הודאה וכפירה מישתבע ג"כ אטענת שמא דה"ה אם משיב א"י ומתשאי"ל משלם ובהמשכיר אמר א"י והשוכר טוען ודאי דפטרתו המשנה משבועה אע"ג שיש הודאה וכפירה בלעדה ודמי לשבועת השומרין הוא מטעם הראשון דהתוס' או טעם הנ"י בהמשנה שם ובזה דבריו מיושבים בלי גמגום:

דף צח:

גמרא הא מני סומכוס כו'. וכתב הנ"י דהא דסתם תנא כסומכוס משום דבעי למיתני כולהו דיני כו' וכ"ע התו"ח מה יאמר במ"ד (היא לקמן ריש ד"ק) דסתם ברישא יחלוקו כסומכוס ובסיפא קתני יחלוקו לד"ה וז"א דמשמע שם בגמרא דגם יחלוקו דסיפא דסומכוס היא וכ"כ שם הנ"י:

גמ' שם שכרה בבעלים כו' מהו שאלה בשכירות ודאי לא שייכא. מפרש"י משמע לי דעל גנבה ואבדה לא קמב"ל שהרי חיובייהו שייכי ג"כ בשכירות כי קמב"ל בנאנסה מפני דחיובה ליתא בשכירות (וכאן לא שייך הק"ו דלעיל (צה) הואיל דאיכא טעמא) והתוס' לא הבינוהו כן לכן הקשו עליו מבעי' ד' ואידך צד דתפסיק לה שאלה הוא משום דתרי שייכי ל"א ותן לחכם ויחכם עוד:

רש"י ד"ה ואמאי. אע"ג דאוקימנא בכופר ומודה כו'. ובאר התוי"ט כגון שטענו ב"פ שאולות והודה בא' שמתה בפשיעה כו' ל"ד דהכי הל"ל דהודה בא' דשאולה מתה (ואפי' כדרכה):

רש"י ד"ה וכן בשעה. או ביד בנו ועבדו כו'. כצ"ל וכ"ה בהרע"ב:

דף צט.

גמרא (**אמר לך רב**) **ל"ת נעשה כו'.** הג"ת המסובבות נ"ל למחוק וכמ"ק מפרש"י:

תד"ה באומר. והא דאמרינן יד עבד כו'. הוא לעיל (צו סע"א

תד"ה וחברו. כדפירש לעיל. הוא בדף (צו ב) בד"ה א"ר:

דף צט:

גמרא א"ל ריו"ח הדר כו'. המפרשים ובעלי הגהות מחקו מלות א"ל ריו"ח (ובהגרי"פ יש חסרון וכצ"ל עי' ב"ק דמוכח דסתמא כו') ועמש"כ שם ישוב קצת להגירס' שלפנינו:

גמ' שם טירחיה ודמי ברזנייתא. לעיל (מ ב):

רש"י ד"ה אבל ה"ל חמרא. כמה הוא רוצה ליפחות ולא למכור כו'. כ"נ דצ"ל:

תד"ה פרט. וי"ל דמעילה ילפינן כו' מתרומה. כ"ה להדיא במעילה (יט):

דף ק.

תד"ה ולחזי. וא"ת כו' אין זה הוכחה דקנאה דהא כו'. תימה דמאין להם דמטעם הוכחה אתינן עלה הכא דליקשו להו מהתם דלכאורה נראה דהטעם הוא דכיון דהדבר שקול אין כח בידינו לעשות מעשה להוציא מיד המוחזק בו עתה משא"כ התם דודאי בעינן הוכחה דבעלים הראשונים היו מוחזקין עד עתה שהיו שלהם:

בא"ד אבל אם היה טוען שמא סברא הוא שלא תועיל כו'. צ"ע לעיל (ו ב) בסוגיא דתקפו כהן:

דף ק:

גמרא כדאר"פ בדלייפי. כצ"ל וכן בכולהו וכ"ה בשבועות (מג):
רש"י ד"ה בדלייפי. ז"א כסות גדולה מכרת לי כו'. כצ"ל:
רש"י ד"ה דקטעה לידה. דשפחה וולדה חד גופא הוא טעין ליה. ר"ל דהוא טעין דבשעה שלקחה היתה בכרס מלאה ודוחק דמ"מ עתה תובע ולד הנולד ומדוע לא פי' דה"ל כטענו חטים ושעורים והודה בא' מהן דמסקינן בשבועות (מ ב) דחייב ולרחב"א שם הא מני ר"ג ועי' בב"ב (פד ב) ברשב"ם ד"ה מין אחד ומה שהעירותי עליו:
תד"ה ואריב"ח. דקי"ל בהכונס כר' שמעון. כצ"ל:
גמרא אר"ש בן פזי כו'. ברי"ף הגי' בן לקיש וכן בראי"ש ר"ל וכה"ג אמר לקמן (קה):

דף קא.

תד"ה סברוה. אבל ת"ק כו' ר"א אף המקבל כו'. כצ"ל ותיבת ממציק יש למחוק:
בא"ד דבלא שמעתתין צריך כו'. כצ"ל:
תד"ה כדי. אבל אחר לא הוצרכנו לקנוס לעשר כו'. כצ"ל:

דף קא:

גמרא בבית שומעין לו בשדה א"ש לו כו' משום ישוב א"י. לכאורה אדרבה בבית שייך טפי ישוב כדמשמע בשלהי ערכין דאר"א בערי ישראל עושין שדה מגרש ולא עיר מגרש כדי שלא יחריבו את ערי ישראל וכן לקמן (קח ב) ארעא לבתי וארעא לזרעא ישוב עדיף ויש לחלק בין זרעא לאילנא דאילנא עדיף מבתי וראיה לדבר דבב"ב (כד ב) אמרינן דאפי' רבנן בערכין שם דאסרי לעשות מגרש עיר מודו דאילנות שרי במגרש אח"ז מצאתי להרא"ש לקמן שם שמחלק ג"כ בזה:
גמ' שם לחזק לו תקרה. עפרש"י ולכאורה הנל"פ דהיינו המעזיבה דאמרינן לקמן (קיז) רבנן סברי מעזיבה אחזוקי תקרה הוא ועי' רמב"ם פ"ז מהל' שכירות ה"ג וד':

דף קב.

רש"י ד"ה בגובתא. ותולה אותה. עי' מנחות (סוף דל"ב) ובתוס' שם:
רש"י ד"ה ותורי דאתו. וסתם גללים אפקורי כו'. לעיל כז וש"נ:
רש"י ד"ה חייבין בשילוח. דלא קרינא בהן כו'. כ"נ דצ"ל:
במשנה מעשה כו' מדינר זהב לחדש. בראי"ש הגי' דינר בל"מ:

דף קב:

גמרא בבא באמצע חדש. ועי' פרש"י ק"ל כיון דהמשכיר לא יכול להוציאו עתה ממ"נ כדלעיל (קא ב) ושכירות א"מ אלא לבסוף דמיא לכאורה לדין המבואר [בב"ב (כד ב)] במשנה ספק זה קדם כו' קוצץ וא"נ דמים וע"ש הטעם בגמרא:

גמ' שם התם טעמא מאי משום דתפיס הכא נמי כו'. לכאורה איפכא מבע"ל הכא טעמא מאי כו' התם נמי כו' ומפרש"י משמע דל"ג רק התם משום דתפוס הוא וגי' שלפנינו י"ל דאשיגרת לישנא דב"ב נקיט ע"ש ועי' בתד"ה ה"א:

תד"ה ה"א. ונראה לר"י כו' דה"ק יב"ד לשנה אך שתשלם כו'. כצ"ל עי' ברשב"ם ותוס' בפ' ב"כ שם:

בא"ד א"נ ה"א האי דכולו למשכיר לאו כו'. הגה' הנדפסת בגליון בשם רש"ל שבושא הוא:

תד"ה בחזקת. כדאמר רבא כו'. שם בכל הסוגיא לא נזכר שמו והנ' לכאורה להגיה כדאמר שמואל ועיין בב"ק (ע סע"א) בדבריהם אמנם שם בספ"ק הגי' אמר רבא דכ"ע כו' וע"ש בתוס' והיה להם לפ"ד דהכא הגי' כן גם בפ' י"ב וס"ל דסיומא ואע"ג כו' ה"ל כוותיה דשמואל דשם הוא ג"כ מדברי רבא ובראי"ש שם ראיתי הגי' אמר רבה דכ"ע כו' ומרבה לרבא מצוי הרבה להתחלף ולפמש"כ דהאי ואע"ג כו' הוא סיומיה א"א לגרוס לכאורה רבה דהא בכל מילי עביד כרב (שבת כב) אך לפי מאי דאיתא בפסחים (קא) ל"ק ומדברי הרא"ש שם מוכח דלא הוה גריס כלל האי ואע"ג כו' ע"ש:

דף קג.

רש"י ד"ה אבל. ובשבועת היסת שהטילו חכמים כו'. בשבועות (מח ב) בד"ה הא שאר פי' דבימי ר"נ תיקנוה וכ"כ התוס' שם (מה) ד"ה עקרוה ור' ינאי וריו"ח הא קדמי ליה ונ"ל דהכא דאי דרך כ"כ לפרוע ביומא דמשלם זמני כבר נתקנה קודם ר"נ וכה"ג כתב התוס' לעיל (נח) בד"ה משכחת ומיושב בזה ג"כ קושיית התוס' לקמן (קיב ב) בד"ה שקליה ואפשר לכוון זאת ג"כ בתירוצם שם ובשבועות שם (ובדף מו) ד"ה בדרבנן אע"ג דשם לכאורה י"ל דזהיר טפי כדי שלא יעבור על בל תלין (והכא בשכירות קרקע א"ע על ב"ת לדעת הרמ"ה בטור ר"ס של"ט) מ"מ הרי ריו"ח מדמי להו אהדדי ולכאורה יהיה ראיה מזה דלא כדעת הרמ"ה ויהי' מיושב קושיית התוס' בב"ב (ה ב) בד"ה ובא בזמנו ועי' בשו"ע סי' ע"ח בסעי' ג' ד' וה' ובאחרונים שם ואכמ"ל:

רש"י ד"ה שואל אדם. משמע לן כ"ז שהוא טוב כו'. כצ"ל וכ"ה בנ"י:

רש"י ד"ה ומהדר. אלא שאלה הואי ובטובו והאי כו'. כצ"ל ומלת הוא למחוק וכן ליתא ברש"י שברי"ף:

רש"י ד"ה לחרוש. ולא יחזרו ויצמחו לכשתזרע. לכאורה אז כשתזרע בלא"ה יצטרך לחרוש קודם וזה י"ל ע"פ הא דאיתא לקמן (קה) (בירא) [בזרא] דנפל נפל אבל מדוע לא פי' דיכחישו כח הקרקע ואפי' קודם שתזרע נמי:

דף קג:

גמרא מש"נ לקצור אינו רשאי כו'. נ"ל דנקיט לישנא דרשאי מפני שמובנו שתים א' לישנא דרשות כפירושו ברוב הש"ס ב' לישנא דחיובא כמו אין בעלי אומנות רשאין לעמוד כו' (קדושין לג) ע"ש בתוס' ולכן מפרש טעמא דתרוייהו וא"ש פרכת הש"ס ושניהם מעכבין זע"ז ל"ל אך זה בלא"ה י"ל משום דמשמע דדוקא לשנות אינו רשאי אבל כהמנהג אף דבעה"ב מבקש לשנות המקבל אינו מחוייב ואי לא דביה איכא ג"כ טעמא לעכב הא קי"ל דכופין על מ"ס:

גמ' שם האי אמר בעינא דתינקר ארעאי. וכתב הרש"א וה"ה דהמ"ל בעינא תיבנא ול"ד דהא לקמן אר"פ דהך מיירי ג"כ בחכירות ובה לא שייכא טעמא דתיבנא ע"ש בתד"ה הני:

גמ' שם קנים מאי עבידתייהו כו'. ב"ב (סט):

רש"י ד"ה ואזיל איהו. אלא כו' חזרו וגדלו כו'. זה פשיטא דחזינן דלא הועיל ניכושו אלא ה"נ טעמא משום בזרא דנפל ועי' בפ"ב דכלאים (מ"ב):

במשנה והיא בית השלחין. אילו לא נקרא בשם זה אלא משום לישנא דמשלהי א"כ העיקר חסר היינו שהיה בה מעיין ואולי לזה כוון הסמ"ע בר"ס שכ"א להשיא שם זה ע"ש הכתוב ושולח מים וגו' ושפיר נכלל בשם זה גם המעיין שמשקה אותו ושם בה"ש פירושו מתחלף בכ"מ עי' ב"ב (סח) ובתוס' שם ולחנם השיג עליו התוי"ט:

רש"י ד"ה נהרא זוטא. אצל הבקעה כו'. זה ג"כ נקרא מכת מדינה כדלקמן (קה ב) "רובא דבאגא ופרש"י רוב הבקעה" ולהכי איצטריך טעמא דאיבעי לך כו' כתירוץ הא' שבתוס':

דף קד.

תד"ה אידי ואידי כו'. דהא מתני' בדא"ל חוכר כו' דקתני א"ל חכור לי כו'. לכאורה אדרבה מדקתני חכור ולא החכר בהפעיל (כדקרי ליה הש"ס מחכיר) משמע דאמר מחכיר ולי מתפרש משלי (עיין נ"י) כמו וקח לי משם (פ' תולדות) לפרש"י מהמדרש וכן רבות וי"ל דבריהם ע"ד שמצינו לעיל (לח) פורטין לאחרים כו' דפי' הפרוטות שת"י ושם (מה) הפורט סלע של מע"ש בירושלים דר"ל שמחליף הסלע שבידו על פרוטות

ולעיל מינה הפורט סלע ממעות מע"ש וע"ש בפרש"י שוב ראיתי דגי' הרי"ף במשנה החכיר לי וקרוב לומר שכן היה ג"כ גי' התוס' וט"ס בדבריהם חכור לי וצ"ל החכר:
רש"י ד"ה אדם כו' וד"ה וכל הקרבנות כו'. לכאורה צ"ע מדוע חילק לפרש ברישא לידה וצרעת ובסיפא זיבה כו' אי ברישא חשיב מה שהם בעוי"ר מפני אמרו קרבן עשיר ליחשב נמי שבועת ביטוי וטומאת מקדש וקדשיו ואי קחשיב מחכ"פ לאכול בקדשים ליחשב גם זיבה בהדייהו וצ"ל דל"ח אלא דאית בהו הני תרתי עוי"ר כדאמרן ומחכ"פ דאילו הבאים על חטא הא תני להו בסיפא וכל קרבנות כו' דר"ל אפי' הבאים על חטא ומה שאינו בעוי"ר ג"כ כלול בזה:
תד"ה ה"ג. ודוקא בקרבנות שהן חובה לכפרתם (ר"ל לכפר על חטא) או להכשירה לאכול בקדשים כגון לידה וזיבה וצרעת או לשתות כו'. כצ"ל דגי' שלפנינו תמוה א' דתרומה אין כפרה מעכבה ב' מדוע ל"ח אותן שבאים על חטא כמו שהביאו מהירושלמי ועיין במ"ר נשא פ"ט ובמש"כ שם אות מ"ו במ"ק:
בא"ד אבל קרבנות שנו"נ או לותה ואכלה קודם נישואין לא ישלם. כ"נ דצ"ל:

דף קד:

גמרא ההוא גברא דקביל ארעא לשומשמי זרעא חיטי כו'. לכאורה זה דומה להא דתניא בב"ק (קב) ליקח לו חטים ולקח מהם שעורים לפי' הרי"ף שם וע"ש:
רש"י ד"ה אהני כתיבה. השטר מועיל לפחת דמיו. כצ"ל וכ"ה בנ"י:
רש"י ד"ה יהיב ליה. בעה"ק מנכה לו מחלקו. כצ"ל וכ"ה שם:
רש"י ד"ה חד עיסקא. וישלימו תחלה חבילה החסירה כו'. כצ"ל:

דף קה.

רש"י ד"ה תרי עיסקי. ואם כתב ב"ש כמשפט היה מחשב כו'. כצ"ל:
רש"י ד"ה אלא משום דא"ל. העשבים שתניח כו' עד שיזריעו. כ"נ דצ"ל:
גמרא אר"ל סאתים שאמרו כו'. כה"ג לעיל (סוף ד"ק) ועמש"כ שם:
גמ' שם ת"ר עלו באילן כו'. נראה דצ"ל תנן התם כי היא משנה ברפ"ג דזבים:
ד"ה המקבל. שאין בה כדי טרחו עוד. כצ"ל. ור"ל מה שיצטרך להטריח בה עוד:
רש"י ד"ה באוללא. ושיער ר"א בקטנים. כצ"ל:

דף קה:

גמרא למפולת יד או למפ"ש. עיין רש"ל ורש"א (ומש"כ רש"ל שהרמב"ם סתם לחומרא תמוה דאת"ל דלמפ"י א"כ אם זרע במפ"ש בעי טפי) ולנל"פ משום דהנזרע בפיזור כיון דמכיל מקום רחב הלקט ממנו יותר מאם היה אותו השיעור נזרע בצמצום וזהו דמבע"ל (למפ"י) הוא דהוה ד' קבין לכור אבל למפ"ש הוה פחות א"ד למפ"ש הוא דסגי בד"ק אבל למפ"י בעי טפי:

תד"ה על אדם. וטהור העליון מטומאה דאורייתא. נראה דר"ל דמדרבנן מיהא טמא מפני שעשאום כזבים אבל תימה דטומאת בה"פ ג"כ אינו אלא מדרבנן ונ"ל דט"ס הוא וצ"ל וטהור מטומאת שבעה:

בא"ד וכגון שלובשים הרבה בגדים. נ"ל דר"ל ג' בגדים מפסיקין ביניהם (וכדרך שאמרו רבים שלשה) והבגד הראשון לתחתון הוא טמא ז' מפני חבורין דאורייתא והב' (לפר"י) ג"כ ט"ז מדרבנן וא"כ הוא אה"ט ומטמא לבגד ג' טומאת ערב בלבד ולא הוי אלא ראשון ולכן לא מטמא תו לאדם העליון ודברי המהרש"א בזה תמוהים:

דף קו.

גמרא אפקעתא דמלכא. עי' מסה"ש וכן לעיל לט:

רש"י ד"ה הא איכא. וסלקינן ליה ומגרע כו'. כצ"ל:

רש"י ד"ה לא תעלה (בסופו). ותחלק נ' שקלים למ"ב שנה כו'. כצ"ל:

תד"ה אי הוית. וממנו יש לו לקבל שכירותו כו'. לפ"ז לא קאי אלא לתירוץ הא"נ ומדוע לא פי' דיכול לומר כי נשארנו כו' שהרי נשאר לי מה שקצבתי עמך אם מאותה שדה או מן השוק ואפי' אם בה לא נשאר מאומה:

דף קו:

גמרא א"ל רבנן לרבא הא א"ת רי"א כו'. צ"ל דס"ד דר"י אינו חולק אלא מפרש עתיו"ט פ"ג דבכורים מ"ו ובמש"כ שם בס"ד:

רש"י ד"ה עד זמן. והן הן ימי אדר. וכן לקמן כ' כל ימי ניסן ראש טלה מתחיל לעלות ואינו מדוייק דזה אינו אלא בראש אדר וז"א אלא בראש ניסן ובתוס' כ' בשמו דביום ראשון של אדר כו' וכן בפירושם בתחילת שבט וכן נכון:

גמרא בעינבי דכדום. וכן הביאו בערוך אבל התוס' בחולין (נח רע"ב) העתיקו דכרום בר':

תד"ה שדא. דבלא"ה מ"ל כו' הוה עבדא. משמע דאי זרע אספסתא ולא עבדא נותן לו שעורים לקויות וכ"מ לשון הגמרא ולכאורה היה מסתבר כיון דהתנה לזרוע אספסתא ולתת לו שערי הוה כאלו התנה בפירוש שיתן לו מן השוק אם לא שהיתה מכת מדינה ועי' גי' אחרת בזה להרמב"ם פ"ח מהל' שכירות הל"ז:

רש"י ד"ה לא יזרענה חטים. דאי בקבלנות כו'. ולשון הה"מ שם משמו אבל בקבלנות אפי' לזרעה שעורים יזרענה חטים משמע דכש"כ חטים יזרענה שעורים וכן לשון הרמ"א בסי' שכ"ד דבקבלנות יכול לשנות אפי' לדבר המכחיש ונ"ל דר"ל והוא יקח לו חטים מן השוק כמו דיוכל להוביר ולשלם במיטבא עי' ט"ז סי' שכ"ב ועי' בנ"י על הא דלעיל (קה) חטי דארעאי בעינא והטור שכ' שם דבקבלנות אינו יכול לשנות לדבר שהוא שוה פחות אפי' אם אינו מכחיש כ"כ נ"ל דר"ל אדעתא דיתן לו חלקו מאותו המין שזורע ול"פ אהדדי ולפלא בעיני שלא העירו האחרונים בזה ודע דמה שהקשה התוי"ט דבחכירות יאמר מפירות דקרקע שלי אני רוצה לק"מ לפי מה שהבאתי מהא דהובירה ומהנ"י גם ישובו בקבלנות אינו עולה להא דקדושין (מח ב) בדינר זה של כסף ונמצא של זהב דאינה מקודשת ע"ש:

דף קז.

גמרא אבל כריב ותני ל"ל בה. עפרש"י אבל בב"ב (יב) מוכרח דכריב ותני הוא בזמן אחד זה אח"ז וכפרש"י שם:

גמ' שם מתני' ר"י לרבין בר ר"נ תבואה כו'. כצ"ל. וכאינך דלקמן וכ"ה בריב"ף ורא"ש והנה מפרש"י מוכח דתני ליה בהמשנה כן וקשה דא"כ לפי מאי דמשני הא לן כו' ה"ל למתני גם ברישא שעורים יזרענה חטים ולכן נלע"ד דר"ל מתני ליה ברייתא ושמה לא תני דינא דחטים ושעורים וסמוכין לזה מצאתי להגר"א בהגהות ע"ש:

גמ' שם דאיתמר אילן העומד עה"מ כו'. נ"ל להגיה איתמר וכ"נ מהרי"ף והרא"ש:

גמ' שם מה ביאתך לעולם בלא חטא. מכאן סתירה קצת לבעלי דעת הגלגול:

רש"י ד"ה הא לן. הלכך משנה בכל מה שירצה. כצ"ל וכ"ה בנ"י:

תד"ה אילן. אבל אי נטוע כולו כו' בזה אריו"ח כו'. והא דלא מחלקי דריו"ח בא"י וכדאמר טעמא שע"מ כן הנחיל כו' ורו"ש איירי בבבל וכן יקשה לכאורה דמאי מקשה לרב מהברייתא נימא דאיהי בא"י וכטעמא דריו"ח הוא משום דכמו דהעשרה תנאים המה אפי' בחו"ל כדאיתא בס"פ מרובה ה"ה לכל שאר תנאים וכדמוכח מהא דמקשה שם ותו ליכא כו' והא כי אתא כו' ע"ש:

דף קז:

גמרא דאניגרא זלזיל כו'. כצ"ל:
רש"י ד"ה שורא. גדר של נצרים. ובנ"י הגי' נסרים:
רש"י ד"ה אי ממתחו. ממטה ולמעלה ילכו. כ"נ דצ"ל:

דף קח.

גמרא כולהו שני דרבה בר"ה כו'. כה"ג ב"ק (פ) נזיר (נז ב):
תד"ה האי. והשתא א"ש הא כו' דאמצרנות קאמר כו'. לכאורה משמע דדוקא ביני אחי כו' הוא דקאמר ר"י דלא מסלקינן ליה אבל אם היה מב' הצדדין דחד מודה דמסלקינן ליה ולר"נ אפי' ביני אחי מסלקינן וא"כ אפי' לפרש"י אתיא הא דאין אונאה לקרקעות במצרנות כה"ג:
בא"ד כדמוכח בכתובות כו'. מה שהקשה המהרש"א אמאי לא הוכיחו מהא דאיצטריך ר"נ לאשמעינן דהלא מתניתין היא נ"ל משום די"ל דאתי לאפוקי דל"ת דפי' דמתניתין הוא דאינן בתורת אונאה כו' כדפירש ר"ח שם לגבי הקדשות:

דף קח:

גמרא למכור ברחוק וליגאול בקרוב כו'. אשיגרת לישן מפ"ט דערכין מ"ב הוא דהכא אין שייך לישנא דגאולה:

דף קט.

גמרא בדלא מטא יומא דשוקא. הא דלא מוקי בדלא נגמרו נ"ל משום דכיון דצריכי עוד לקרקע הוה חלק המקבל בזה כמו שטף נהר זיתיו דלעיל (ק ב) במשנה וע"ש בגמרא ולשון הרמב"ם בפ"ח מהל' שכירות הל"י והטוש"ע רסי' שכ"ז צ"ע:
גמ' שם א"ל מאי פסדתיך. ברי"ף הגי' מאי פסידך:
גמ' שם עד האידנא חד השתא חמשה. נראה דר"ל דאינני חפץ שיהיה הרבה דעות ע"ד שאמרו בפסחים (פט ב) ע"ש ועד האידנא השני הוא משום קדרה דבי שותפי לא חמימא כו' דאיתא בעירובין (ג) ועי' גי' הרא"ש:
רש"י ד"ה דיקלא ואלים. והגביר עיקרו כו'. כצ"ל:
רש"י ד"ה א"ל. מדקאמרת כו' שהוא דבר הנקצר בכל שנה. התוס' בב"ב (לח) כתבו שדרך להשהותו ג' שנים בקרקע:

רש"י ד"ה אפסיד. אכתי הוה שבחא. הס"ד ואח"כ מתחיל דב"ח
מסתלק בלא שבחא דמיסתלקנא דקאמר כו'. כצ"ל:
תד"ה אין (בסופו). וכגון שתאלי לא היו מכחישין כו'. לכאורה זה שלא כדעת רש"י לעיל (קו ב) בד"ה לא יזרענה חטים:

דף קט:

גמרא אמר ליה רבא איהו אשבח כו'. כ"נ דצ"ל עי' ר"ה (כז) ושם (לד ב) ולעיל ס"פ הזהב:
גמ' שם ואמר רב מניומי כו' קופא סבא כו'. כצ"ל בו':
רש"י ד"ה מנתא דידי. והקונה ירד כו'. כצ"ל בו':
תד"ה מסלקין להו. ותימה כו' למה הזכיר כו'. ולעד"נ שכן דרך האדם כשאומר על דבר שלא שמעו מעולם שמעתי שלא ליחד ולומר מפלוני שמעתי שלא יתפס כשישאלוהו לאותו פלוני אלא יאמר מפלוני או מפלוני כו':
תד"ה רבא. וי"ל כו' משום דשתלא שקיל אפי' בגוף הקרקע כו'. זו מילתא דתמיה טובא ולכאורה בפשוט יש לחלק דשתלא הוא בעצמו נטע האילנות לכן יש לו בהם פלגא משא"כ משכנתא קבל הקרקע עם האילנות מהלוה:
תד"ה נפלו (בסופו). וכשייבש לגמרי נוטל הבעל הכל כו' מה שילקח בהן קרקע ויאכל פירות כי טוב לו כו'. כצ"ל:

דף קי.

תד"ה א"ל. א"נ אין זה מיגו כו' לפי שסבור להוציא כו'. צ"ע בסוגיא דב"ב (קלד ב) ובתוס' שם ד"ה הואיל ועמש"כ שם:
בא"ד אלא שואל מה תקנה כו'. קשה מדוע לא יתקנו ג"כ ללוה שטר שיהיה בידו לראיה אשר המלוה אינו מחזיק בה אלא בתורת משכנתא וכמו לעיל (קג) בשכירות לפי' ר"ח שהביאו שם התד"ה נקיטת:

דף קי:

גמרא שלשה שמין כו' וכתובת אשה. בהגוזל ליתא וכן ברי"ף ורא"ש כאן:
גמ' שם האומר לחברו צא שכור לי כו' זה לפי שלא שכרן. ק"ל מדוע לא נאמר שלוחו ש"א כמותו וזה ודאי אין סברא לומר דאם יעבור המשלח א"כ הוה כמו שליח לד"ע דא"כ במקדש אשה ע"י שליח ואח"כ בא על אמה או בתה וכן כשהיא עשתה שליח לקבל קידושיה ואח"כ זינתה נימא ג"כ אשלד"ע אלא ע"כ דאזלינן בתר ההיא שעתא

דשליחות דלא היה עדיין עבירה ולדעת מהרי"ט שאין אדם יכול לעשות שליח להקדיש דדבור של הקדש מילי נינהו ולא מימסרן לשליח הובא דבריו בנו"ב מ"ת חלק יו"ד סי' קמ"ז הוה א"ש דהכא נמי אין כאן כי אם מילי אבל כבר מחו לה במאה עוכלי הרב מוהר"ש לאנדא שם ובתשו' שיבת ציון סימן צד וצה ואולי כיון דפועל יכול לחזור בו (עי' ש"ך סימן של"ג סקי"ד) לא שייך שליחות בזה לכ"ע דהוה כמילי דכדי:

תד"ה יצא. וא"ת כו' כדאמרינן בזבחים. נראה כוונתם להא דאיתא שם (פז ב) לרבה נמי מ"ל כו' להורידה קודם עה"ש ולהעלותה לאחר עה"ש אבל לכאורה י"ל דשם אזלא אליבא דרב דהכא דהל' כוותיה ולשמואל המ"ל להורידה קודם הלילה ולהעלותה לאחר עה"ש וכן הא דמייתו מקידוש י"ל ג"כ דס"ל כר' יהודה דהכא:

דף קיא.

רש"י ד"ה תנן שכיר שעות. בשלמא שמואל מו"ל בש"ש דלילה. ור"ל דקאי אדסליק מיניה:

תד"ה ולמה. תימה כו' אבל גבי אשם גזילות למה נכתבו שניהם כו'. לעד"נ שגזל דכתיב התם הוה גזל ממש וכמש"כ גם המהרש"א לעיל (סא) בפי' התוס' דשם בד"ה לעבור עליו ורבא לא קאי אלא אלאוי דידהו וכדאמר נמי שם בר"פ א"נ:

דף קיא:

גמרא א"ק כו' מי שהן באין לידי עניות ועשירות כו'. ק"ל דדרשה זו לכאורה אינה מכרעת כ"כ למעוטי בהמה וכלים דהרי בעליהן באין לידי עניות ועשירות ומדוע לא דריש מן ואליו הוא נושא את נפשו דכתיב בתריה דדריש לקמן מ"מ עלה זה בכבש כו' ומסר א"ע למיתה דלא שייך בבהמה וכלים ולקמן אמרינן דריב"י אית ליה האי דרשה ורש"י אולי מפני זה נדחק לפרש שם דקאי על הד"א:

גמ' שם וחד להקדים עני לאביון כו'. משמע דעשיר ואביון אף דעשיר כסיף (ומה"ט עני קודם לאביון) מ"מ אביון קדים דל"ד לעני דצריך וכסיף דאל"ת כן נכתוב עשיר ואביון והוה ידעינן עני מק"ו ותמיהני עה"פ שהשמיטו דיני קדימה:

גמ' שם (בסה"ע) ואידך מואליו הוא נושא א"נ נפקא כו' ואידך ההוא מבע"ל כו'. לכאורה קשה כיון דלא ילפי שכיר שכיר איצטריכו תרוייהו ואולי דאין זה אלא גילוי מלתא בעלמא וילפי מהדדי בלא גז"ש:

רש"י ד"ה אביון מעונה וד"ה אבל אביון. צ"ל הד"א ומש"כ דאביון הורגל לבושת הוא דוחק ולעד"נ משום דכבר בהיותו עשיר הורגל עם בע"ב לשאת ולתת עמהם לכן לא יבוש גם עתה מלדרוש שכרו מאתם משא"כ עני מעודו אינו מעיז פניו לדבר עם הבעה"ב ולבקש שכרו מאתו:

תד"ה מגרך. אבל בא"נ כו' דדריש גר זה ג"צ כו'. שם ליתא זה הלשון לפנינו אבל בתו"כ דריש כן להדיא ע"ש:

תד"ה ואי. לה"צ כו' הוה מוקמינן לה בעושק דמשתעי כו'. הא דל"ק דפשטיה קאי רעך על עושק המפורש דכן כתיב לא תעשוק את רעך עי' בזבחים (כד) פלוגתת רבנן ור"ש ור"א בנו בקרא דולקח כו' באצבעו ונתן:

דף קיב.

גמרא נתנה לו בחצי היום משקעה כו' משום בל תלין. עי' בסמ"ע:

תד"ה חוזר. ול"ד להא דקתני אח"ז אינו עובר עליו כו'. ל"י מקומו ורחוק לומר דיכוונו להא דפסחים (כח רע"ב):

דף קיב:

רש"י ד"ה הלכות. באותם שמנו כו'. כצ"ל בב' ועתד"ה תקנות:

דף קיג.

במשנה ולא יכנס לביתו כו'. נראה דלחצירו או לבית תבנו וכיוצא שרי דלענין מזוזה איצטרך ביומא (יא) בשעריך לרבויינהו וכן לענין מעקה בספרי:

שם היו לו שני כלים נוטל א' ומניח א'. עפרש"י ולפירושו ומניח (או ומחזיר כפי שהעתיק) דקתני היינו מיד וכדמשמע מהתוי"ט ואילו לא היה החוב אלא נגד א' מהם מה לו ליטול אותו שצריך להחזירו מיד כיון שיש די בא' לגבות כל חובו ואפילו מבניו וכן שביעית לא תהא משמטתו (אך לכאורה י"ל דנ"מ שיוכל אח"כ ליטלו בעצמו בלתי שליח ב"ד וצ"ע בזה) אך קשה מדוע לא תני דין זה באם לא היה לו אלא כלי אחד דנוטלו ומחזירו בעת הצטרכו אליו אם ביום או בלילה לכן נלע"ד דכלפי דקתני בערכין פ"ו מ"ג לענין סדור דנותנין לו שני כלי אומנות מכל מין ומין כו' אשמעינן הכא במשכון דא"צ להשיב לו רק כלי אחד והחילוק מבואר דהתם שמא יתקלקל הא' ויהיה הב' תחתיו אבל הכא אם יתקלקל אז ישיב לו הב':

שם ומחזיר את הכר בלילה. לקמן ע"ב בסופו משמע דגרסינן במשנה גם כסת ע"ש ברש"י ד"ה בשלמא כר ובתד"ה השתא:

שם ואם מת אינו מחזיר ליורשיו. עפרש"י וק"ל מגיטין (עד) דס"ל לרשב"ג לי ואפי' ליורשי ואולי משום דהכא מלת לו מיותר דהשבה לחודא משמע ג"כ למקומו הראשון ועי' לעיל (מ ב) במשנה דהמפקיד חבית ובסוגיא שעליה ובזה א"ש דגבי השבת אבדה נמי כתיב תשיבנה לו והשבותו לו ופשוט דאפי' ליורשיו דהתם לו אינו מיותר דאשמעינן דישיבנה למקום המשתמר עיין ב"ק (נז) ועי' קדושין (יז ב) דדרשינן ג"כ גבי נרצע ועבדו ולא את הבן כו':

גמרא מתיב ר"י לא יחבל ריחים ורכב הא ד"א חבל כו'. ק"ל לפי מה שפסק הרמ"א בסימן צ"ז סי"ד דאף בערב דאין בו משום ל"ת אל ביתו כו' (לקמן קטו) מ"מ יש בו לאו דל"י ריחים א"כ מאי פריך דלוקמיה בערב וכן למה שכתב הטור בשם הרמ"ה דמצות השבת העבוט ג"כ נוהג בו וא"כ לר"ש דדריש טעמא דל"ת אלמנה משום שאתה חייב להחזיר לה אפי' בערבה נמי ות"ק ג"כ ל"פ בזה עיין בהה"מ רפ"ג מהל' מלוה א"כ אין קושיא ג"כ מל"ת אלמנה דאיכא לאוקמיה בערבה וצ"ע:

רש"י ד"ה מת. שאין כאן מצות השבת העבוט כו' דהשב תשיב לו כתיב כו'. כצ"ל:

תד"ה ואת המחרישה. ועוד כו' ואין דרך לחרוש במחרישה של כסף כו'. לכאורה אדרבה דא"ת דהיינו אגרדתא דקארי ליה מק"ל. ומש"כ דאין דרך כו' י"ל כגון שעשאה מתחלה לטייל ולשחוק כדרך אצילי עם ועתה משמשה לצורך מלאכתו:

תד"ה וח"מ. תימה כו'. לעד"נ משום דרישא משמע דבב"ד ממשכנין:

דף קיג:

גמרא דלמא ה"ק עד ל"י הדר ליה בעיני'. משמע דלת"ק לעולם כן כ"ז שמחזיקן רק למשכון ולא לגוביינא אך לפי מאי דמסיק י"ל דלא מיירי כלל בשיראין ובדכספא ואפי' במשכון לא הדר ליה בעיני' וכת"ק דר"ע וריש לפי' התוס' לקמן בד"ה מהו ע"ש:

גמ' שם אס"ד א"ל לרשב"ג כו' ליכא מידי דל"ח ליה דא' אביי כו' כולהו ס"ל כו'. ק"ל לפמש"כ הר"ן בפ"ק דסוכה על הא דא' אביי שם ר"י כו' כולהו ס"ל סוכה ד"ק בעינן דהאי לישנא משמע דאין מודין זל"ז לא פריך הכא מידי דדלמא רשב"ג ל"ל הא דרי"ש ור"ע:

רש"י ד"ה תנא כר"ש תנא קמיה. כצ"ל:

רש"י ד"ה בעיניה. אם חבל כסות כו'. נ"ל דצ"ל כסת עמש"כ במשנה ומש"כ בדבור שאח"ז א' של צמר וא' של קנבוס אולי כוונתו על הב' מטות א' דאכיל עלה וא' דזג עלה ועיין כתובות (סה) ובתוס' ד"ה מפץ:

רש"י ד"ה אי א"ל לרשב"ג האי סברא. כצ"ל:

תד"ה נימא. אלא נראה דאר"ע ורי"ש פריך כו'. יותר הנל"פ דאעיקר סדור קפריך מ"ש דהטילו על המלוה יותר מעל כל העם:

דף קיד.

גמרא אשכחי' רבה ב"א לאליהו. מגילה (טו ב):

תד"ה הקדש. וי"ל דמה לערכין שהם קלים וא"נ כו'. ק"ל מדוע לא קאמרי דערכין נידונין בהשג יד משא"כ הקדש כדפרש"י ובזה נסתר פי' מהרש"ל בהא דפריך ויסדרו בבע"ח ק"ו מערכין דהא איכא למיפרך מה לערכין שישנן בהשג"י ולפי' המהרש"א א"ש דא"ל הקדש יוכיח:

תד"ה ואידך. שנאמר ונתן את הערכך ביום ההוא. כצ"ל ועמש"כ בקדושין (יז) בס"ד:

בסה"ד דהכא מיירי בקדשי בד"ה. כצ"ל:

תד"ה מהו. ויש לדחות דדרשינן הוא ולא אשתו כדדרשינן לעיל. לעיל בגמרא ליתא רק רש"י הביא זה והוא בערכין (ריש דכ"ד):

דף קיד:

גמרא בארבעה ל"מ בשיתא מצינא. הרש"א בח"א פי' בארבעה בסדר רביעי ובשיתא סדר ששי ול"ד דא"כ הל"ל ברביעאי בשתיתאי במספר המצטרף:

רש"י ד"ה ורבא אמר ה"ק. ודילג מחייב להחזיר עד א"ח להחזיר. כצ"ל:

רש"י ד"ה עד בא השמש. ויהא בידו עד בא השמש ואח"כ יקח כו' כצ"ל:

דף קטו.

גמרא למה חוזרין וממשכנין של"ת שביעית משמטתו. טע"ז לכאורה אינו מספיק על כסות יום דפשוט דצריך להיות אצל הלוה עד שקעה"ח ושביעית משמטת בסופה וגם אינו עולה על שאר ימה"ש ועל שאר שנים אלא דטעם הב' הוא העיקר:

במשנה אלמנה כו' א"מ אותה. ובגמרא בטעם ר"ש משיאה שם רע מוכח דלאו זה אינו אלא באלמנה וק"ל דכמו דדרשינן בבכורות (כה) גבי לא תעבוד בבכור שורך ולא תגוז בכור צאנך ליתן את האמור ש"ז בזה וע"ש בפרש"י ובמש"כ בס"ד בשבת (קנה) ה"נ

כתיב לא תטה משפט גר יתום ול"ת בגד אלמנה נדרוש נמי דלא תחבול האמור באלמנה שב ג"כ לגר יתום ורש"י בנימוקיו כתב על הא דלא תטה ושנה בעני לעבור עליו בב' לאוין משמע לי משום דמפרש דלא תטה קאי ג"כ על אלמנה דבתריה וכההיא דבכורות וכן כתיב קרא אחרינא ארור מטה משפט גר יתום ואלמנה והיכא דכתיבי תלתיהן כל העניים במשמע כבפרשות שאחריו:

שם שנאמר ל"ת בגד אלמנה. ק"ל מנ"ל לרבויי שא"ד כיון דל"כ אלא בגד וראיתי להש"ג בשם ריא"ז שכתב באמת דלא אסרה תורה אלא בגד לבישתה ומצעותיה (ואולי מדרבנן מיהא אסור אף בשאר כלים דכ"מ מסתימת לשון המשנה והפוסקים) וקשה לתנא דברי"ש דא"ל דכל בגדים שנאמרו בתורה סתם אינן אלא צו"פ וא"כ ה"נ לענין חבול אלמנה ומדוע לא משני הש"ס בשבת (כז) דאף כל כו' לאתויי הא אתא:

גמרא אר"ה חבל ריחים כו' ומשום כ"נ הוא חובל רכב לוקה שתים משום רכב ומשום כ"נ הוא חובל ריחים ורכב כו'. כצ"ל וכ"ה ברי"ף ורא"ש:

דף קטו:

גמרא ע"כ ל"ק ר"י התם אלא דכי נפש הוא חובל. (ר"ל מאי דמרבינן מיניה דהיינו זוג של ספרים כו' דאיתא לקמן) ל"מ ריחים ורכב (דריחים ורכב אין במשמען לרבותן) הלכך כו' (דמה לנו לאוקמי בלאוי יתירי היכא דאיכא למידרש כדאיתא בפסחים כד ב). כ"נ שפרש"י:

תד"ה שנאמר. בסוף גה"נ לר' יוחנן כו'. כצ"ל:

בא"ד כיון דכתיב ורכב ול"כ רכב. עי' מהרש"א וכדבריו משמע בתוס' מנחות שם ד"ה אין לוקין ונצטרך להגיה בתוס' כאן דקרינן ורכב ולא ורכב בחטף אבל לפי כללי הדקדוק שכאשר התנועה שאחר הו' בטעם מפסיק הוא בקמץ (עיין תל"ע סי' ל"ד בסופו) אין מקום לדבריהם:

בא"ד וכן בנא ומבושל כתיב ממנו. בתוס' שם הקשו ע"ז דממנו אפסח קאי:

תד"ה אמר. ואינו מביא אלא דבר שיוכל לדחות כו'. כה"ג כתבו בפסחים (קב ב) ד"ה מיתיבי ועמש"כ שם:

בא"ד וכי דחי נמי כו' היינו במאי דקאמר כו' אבל כו'. כה"ג כתבו בסוכה (נו):

דף קטז.

גמרא חבל זוג ספרים כו'. עיין לעיל (קיג א) תד"ה ואת המחרישה:

רש"י ד"ה זוגא. שגוזזין בהן בגדי צמר. כצ"ל וכ"ה בפירושו בע"ז (עה ב):

דף קטז:

גמרא ואי לא אמר אין. פי' אלא אמר משקר אתה באמרך שאתה מכירם כגון שא"ל כי בשעה שבנהו אבינו לא היית בעיר ולא הכרתם מעולם:

גמ' שם ה"נ כגון שיש עסק שבועה ביניהם. ופי' הרי"ף והרא"ש דא"ל חמשין מינייהו אית לך ואידך חמשין ל"י יש לעיין דלכאורה אף דאמר על כולם ל"י מ"מ גם לפ"ד הדין הוא דיחלוקו וה"ל כמו מודה במקצת מר"ח קמייתא ותנא תונא דריש מכלתין ועיין ש"ך סימן ע"ה סקי"ט וסימן פ"ז סקי"ב וי"ג ואולי לזה כוון רש"י במה ששינה לישנא דגמרא שלפנינו כגון ללישנא דכיון ויש לדבר בזה אלא שאכמ"ל:

גמ' שם מדהני ידע טפי לא ידע. כצ"ל:

גמ' שם מעשה כו' דלית זו שע"ג פרסק זה כו'. כצ"ל וכ"ה ברי"ף ורמב"ם ושו"ע ובמקום אני מוכר לך שם וכן ברא"ש הגי' אני משכיר לך:

ד"ה רואים. שאם נחבט הבית מיסודו כו'. לכאורה נראה להגיה שאם נחבס כו':

רש"י ד"ה לחשבון שבורות. שכנגדו נוטל כו'. כצ"ל וכן בדבור הסמוך וכ"ה בנ"י:

רש"י ד"ה אבל בד' לא. וכנגדו יתן כלי אחד כגון כו'. כצ"ל:

דף קיז.

גמרא מהו למיסלק לגמרי בעליונה. עי' גי' הרא"ש:

גמ' שם ורי"ס מעזיבה אשוויי גומות כו' על העליון לאשוויי. לכאורה משמע דכש"כ אם נפלו כותלי עלייה דחל על העליון ודלא כרמ"א סימן שי"ב סי"ח דהחזיק בדעת הטור (החולק על הרמ"ה) דהמשכיר חייב:

רש"י ד"ה דפסקי. לא כו' אלא במקום אחר ומשם כו'. כצ"ל:

רש"י ד"ה אמר בעה"ע לבעה"ב לבנות. והתקרה התחתונה. הסמ"ע בסימן קס"ד סק"ד כתב ליישב שלא לסתור דבריו אלו למש"כ התוס' במשנה דלעיל דבאחין שחלקו אין על התחתון לבנות תקרה וכ"כ שם הרא"ש בדעת רש"י דכאן שאני שנפלו לגמרי כו' ע"ש ותמוה דא"כ מה הקשו שם התוס' מהא דלקמן תחתון שבא לסכך כו' והרא"ש נדחק ליישב הלא שם מיירי בדנפלו לגמרי:

דף קיז:

רש"י ד"ה והשליש. לפי שדאג כו'. כצ"ל בל"ו:

רש"י ד"ה אומר **לו**. צ"ל ואמר לו:

תד"ה בשלשה. חדא הא דאע"ג דזה כו'. כצ"ל וההגהה שבגליון טעותא:
במשנה בעה"ג יורד וזורע למטה כו'. לא התבאר בגמרא ובפוסקים אותו הנשאר למעלה מי זורעו:
רש"י ד"ה בית הבד. וכשמת כו' לזה הבית הבד כו'. כצ"ל:
רש"י ד"ה כיפין. והעליון יתן כו'. כצ"ל בו':

דף קיח.

משנה השוכר אה"פ כו' וא"ל טול כו' אין שומעין לו. התוי"ט הביא בשם המרדכי והגמ"י דבמידי דאכילה כגון חטין ושעורין שומעין לו והש"ך בסימן של"ו סק"ב נראה שלא הסכים לזה ואולי דוקא בחטין כו' דאינן ראויין לאכילה כמות שהן אבל פת אפוי וכיוצא גם הש"ך יודה:
גמרא רב אמר ברובה כו' אבל בד' אדם זורע חציו כו'. ק"ל דא"כ ברובה נמי לא יזרע למטה אלא נגד הפחת ולמעלה במיעוט הנשאר ומתני' משמע דזורע כל השטח דלמטה אפי' נגד הנשאר שלם דאילו נגד הפחת אפי' בד' נמי:
גמ' שם ושמואל אמר בארבעה. כצ"ל בה' כדלעיל גבי בית ועלייה כו' הכוונה על טפחים:
גמ' שם הא מדקתני סיפא הילך כו'. ברי"ף ורא"ש ליתא מילת סיפא ונכון דהא בה קיימינן:
רש"י ד"ה אתה אומר. ודעתו לכך ועל ידו נשמר. כצ"ל בו':
רש"י ד"ה בחוששין. בחזקה ולעצמן. כצ"ל:
תד"ה א"ל הגיעוך. הכא אישתמוטי כו'. כצ"ל ולעד"נ דע"כ ל"א דמפקיר כו' פטור אלא ברה"ר אבל לא ברשות חבירו:

דף קיח:

במשנה אבל גובלין כו' אבל לא ללבנים. כ"ה גירסת הרי"ף ונכון:
רש"י ד"ה וצוברו. משלשים לשלשים כו'. משמע דמפרש דלאחר ל' צוברו עוד הפעם וא"כ אין לדבר סוף אבל בב"ק משמע דמפרש שאינו מניחו לשם אלא ל':
רש"י ד"ה אף מתקן. וקאי את"ק כו'. פי' דאל"כ הו"ל למיתני ואם הזיק משלם כו' אחר דברי רשב"ג:
במשנה ד"ה והשאר. ועליון כו' אפקורי מפקיר להו לגבי' כו'. עמש"כ בס"ד לעיל (כז) ע"ד בכה"ג:

דף קיט.

תד"ה ותניא. ועוד כו'. אלא זה האילן שהיה בעת שמכר. כ"נ דצ"ל:
בא"ד דל"ח כאילן עצמו כהענפים המתחדשות כו'. כ"נ דצ"ל:
בריך רחמנא דסייען